

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

**ANKARA SINCAN ÇOCUK EĞİTİM EVİNDE KALAN ÇOCUK
HÜKÜMLÜLERİN AİLE İLİŞKİLERİ, AİLE YAPISI VE AKRAN
ETKİSİNİN SUÇA ETKİSİ**

Deniz Saltık

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2011

ANKARA SINCAN ÇOCUK EĞİTİM EVİNDE KALAN ÇOCUK
HÜKÜMLÜLERİN AİLE İLİŞKİLERİ, AİLE YAPISI VE AKRAN ETKİSİNİN
SUÇA ETKİSİ

Deniz Saltık

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

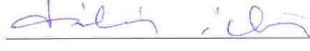
Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2011

KABUL VE ONAY

Deniz Saltık tarafından hazırlanan "Ankara Sincan Eğitim Evinde Kalan Çocuk hükümlülerin Aile İlişkileri, Aile Yapısı ve Akran Etkisinin Suça Etkisi" başlıklı bu çalışma, 20.01.2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Tülin İçli (Başkan-Danışman)

Doç. Dr. Aslıhan Öğün Boyacıoğlu

Yrd. Doç. Dr. Rahşan Balamir Bektaş

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. İrfan Çakın

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

20.01.2011

Deniz Saltık

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın yürütülmesinde en büyük desteği sunan danışmanım Prof. Dr. Tülin İçli'ye en derin teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Araştırmanın sorularının belirlenmesinde ve araştırmanın genel çerçevesinin hazırlanmasında ve diğer birçok konuda her türlü desteği sunduğu için kendisine minnettarım. Araştırmanın eksikliklerinin belirlenmesinde bana yardımcı olan Doç. Dr. Aslıhan Öğün Boyacıoğlu ve Yrd. Doç. Dr. Rahşan Balamir Bektaş'a ayrıca çok teşekkür ederim. Araştırmanın yürütüldüğü Sincan Çocuk Eğitim Evinin müdürü başta olmak üzere tüm personeline yardımları ve destekleri için çok teşekkür ederim. Teknik sorunların çözümünde bana yardımcı olan arkadaşım Tefik Çampınarı ve Mustafa Becer'e ayrıca çok teşekkür ederim.

ÖZET

SALTIK, Deniz. Ankara Sincan Çocuk Eğitim Evinde Kalan Çocuk Hükümlülerin Aile İlişkileri, Aile Yapısı ve Akran Etkisinin Suça Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011.

Araştırma, Ankara Sincan Çocuk Eğitim Evinde kalan hükümlü çocukların aile yapıları, aile ilişkileri ve akran etkisinin suça etkisini esas almıştır. Araştırmanın teorik çerçevesini Hirschi'nin sosyal kontrol teorisi ve Akers'in sosyal öğrenme teorisi oluşturmuştur. Araştırmanın varsayımlarına göre aile suçu önleyici akranlar ise suçu teşvik edici bir role sahiptirler. Bu bağlamda ebeveynlere bağlılığın, ebeveyn denetiminin, çocuk aile ilişkisinin, ebeveynlerin sapmışlığının ve akranların sapmışlığının çocukların işledikleri suç türleriyle olan ilişkisi analiz edilmiştir. Araştırma Ankara Sincan Eğitim Evinde bulunan 65 erkek çocuk hükümlüye anket ve nicel görüşme teknikleri uygulanarak yürütülmüştür. Araştırmanın bulguları her iki teoriyi kısmen desteklemiştir. Hükümlü çocukların % 60 a yakın bir kısmı ailelerinde ve yakın akranları arasında sapmış rol modellerin olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmanın verileri suç türleri açısından analiz edildiğinde ise tek anlamlı ilişki akranların hapse girmiş ya da tutuklanmış olmasıyla çocuğun işlediği suç türü arasında ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler

Sosyal kontrol, sosyal öğrenme, aile yapısı, akran etkisi, suç

ABSTRACT

SALTIK, Deniz. The Effect of Family Relations, Structure and Peers on Crime Committed by Juvenile Delinquents Incarcerated in Ankara Sincan Juvenile Training Center, Master Thesis, Ankara, 2011.

This study is based on general assumptions of social control theory and social learning theory. The influence of broken homes, unconventional family, and attachment to family are the variables that analysed in relation to their independent effect on juvenile delinquency. The deviant peer effect and substance abuse among juvenile offenders are also independent variables whose effect on juvenile delinquency are analysed in this study. The study was conducted at Sincan Juvenile Training Home in Ankara. Interviews and questionnaires were applied on 65 male convicted offenders for collection of information. The results of the study confirmed significantly the influence of peers in etiology of crime. The only important relation found between deviant peers and types of offending juveniles committed. Social control variables received middle or less support.

Key Words

Social control, social learning, peer effect, broken home, juvenile delinquency

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ÖNSÖZ	viii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE	3
1. MODERN KRİMİNOLOJİK YAKLAŞIMLAR	3
2. SOSYAL SÜREÇ TEORİLERİ VE SUÇ	5
2.1. Hirschi'nin Sosyal Bağ Teorisi.....	7
2.2. Sosyal Öğrenme Teorisi.....	9
3. GERİLİM TEORİSİ VE SUÇ	11
4. GERİLİM TEORİSİNİ ELE ALAN ARAŞTIRMALAR.....	13
5. SOSYAL KONTROL TEORİSİNİ TEMEL ALAN ARAŞTIRMALAR	28
6. SOKAK YAŞAMI VE SUÇ.....	43
7. TÜRKİYE'DE YAPILAN ARAŞTIRMALAR	47
8. DİĞER BAZI ARAŞTIRMALAR VE TESPİTLERİ	56
3. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE METODOLOJİSİ	61
1. ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	61
1.1. Araştırmanın Kapsamı.....	61
1.2. Araştırmanın Hipotezleri.....	62
1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	62
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	63
4. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	65
1. TEK BOYUTLU İLİŞKİLER ANALİZİ.....	65
2. İKİ BOYUTLU İLİŞKİLER ANALİZİ	75

3. SONUÇ.....	79
KAYNAKÇA.....	82
EKLER	85
ÖZGEÇMİŞ.....	122

ÖNSÖZ

Genelde suç olgusu özelde ise çocuk suçluluğu birçok araştırmanın ve edebi metnin konusu olmuştur. Rus bir yazar olan Dostoyevski'nin dünya çapındaki ününü bu konu hakkında yazdığı suç ve ceza eserine borçlu olduğunu söylemek herhalde abartı olmaz. Toplumsal düzeyde suç olgusu günlük gazetelerde ve medyada da önemli bir yer kaplamaktadır. Ayrıca toplumun bazı kesimlerinin bazen suçluları içten içe rol model olarak sundukları ve yücelttikleri de kesinlikle söz konusudur. Bu yüzden neyin suç olup olmadığı da kriminologlar arasında tartışılan bir şeydir. Bu ise konuyu daha da karmaşık bir hale getirmektedir. Bir siyaset bilimci olan Hobbes suçu rasyonel olarak görüyordu, herkesin rasyonel davrandığı durumda ise ortaya doğal düzen yani herkesin herkesle savaştığı bir durum ortaya çıkacaktır. Toplumsal düzen ise insanların güç kullanma hakları başta olmak için birçok haklarını Leviathana devretmeleriyle sağlanıyordu, Hobbes'un analitik düzleminde. Liberal bir düşünür olan John Stuart Mill de sapmalara olumlu bakmış bunların dünyanın tuzu olduğunu ileri sürmüştür. Muhafazakarlığın babası olan Edmund Burke bile devletin kendini muhafaza etmesi için bazı değişim araçlarına sahip olması gerektiğini söyleyerek belli düzeyde sapmaya yeşil ışık yakmıştır. Suç alanı bu anlamda tüketilmesi zor bir alandır, Weber'in ideal tipi kullanırken vurguladığı gibi bir teori hiçbir zaman incelediği olgunun tüm yanlarını yansıtamaz. Teori bu anlamda biraz da zihinsel bir inşanın ürünüdür. İşte bu araştırma da kesinlikle çocuk suçluluğu olgusunu tümüyle yansıtmak iddiasında değildir. Konunun karmaşıklığı göz önünde tutulduğunda araştırmanın hedefleri daha da aşağı bir seviyeye çekilmiştir. Bunun yanında araştırmanın sınırlıda olsa çocuk suçluluğu alanında yapılan birçok araştırmayı hem metod hem de kapsam olarak sunması bu araştırmanın başarmayı hedeflediği şeylerden biridir. Ayrıca yapılan saha araştırmasının da Türkiye'deki bu alandaki bulgulara katkı sağlaması ümit edilmiştir.

GİRİŞ

Suç bütün toplumlarda görülen evrensel bir olgudur, ancak neyin suç olup olmadığı kriminologlar arasında tartışılan bir şeydir. Bunun en önemli nedeni bir zamanda suç sayılan ve yasal yaptırıma uğrayan bir davranışın başka bir zamanda ve toplumda, hatta aynı toplumda suç sayılmamasıdır. Bu konu ve suçun sınıflandırması hakkında değişik görüşler mevcuttur.

Durkheim (2006) suçu tanımlarken ortak bilinç kavramından yararlanır. Suç bu anlamda ortak bilincin güçlü ve belirli durumlarını inciten bir edimdir. Durkheim (2006) kaynağı ne olursa olsun bütün vicdanlarda belirli bir güç ve açıklıkla bulunan bir duyguyu inciten her edimin suç olduğunu ifade ediyor. Durkheim'a göre, "bir edim toplumca itildiği için kötüdür kötü olduğu için suç değildir".(Durkheim, 2006: 109)

Kriminologlarda biri olan John Hagan suçu sürekli bir değişken ve zararlı davranışların bir alt kategorisi olarak ele alıyor. Hagan'ın birinci ölçütü doğru ve yanlış edimler hakkında toplumda var olan konsensüs derecesidir. İkinci ölçüt ise belirli bir suça karşı kanunların gösterdiği sertlik derecesidir. Bu açıdan birinci ve ikinci ölçüt birbiriyle bağlantı içindedir. Üçüncü ölçüt ise neden olunan zararın miktarıdır. (Walsh & Ellis , 2007: 5)

Walsh ve Ellis (2007) suçu tanımlarken suçlar arasında kriminologların yaptığı bir ayrımı kullanıyor. Birincisi evrensel olarak kınanan suçlar (mala in se) diğeri ise zaman ve kültüre göre değişen suçlardır (mala prohibita). Birinciler zati olarak kötüyken diğerkileri kötüdür çünkü yasaklanmışlardır. Walsh ve Ellis (2007) bu iki suç kategorisi içinde ayrıma giderken milyonlarca insanın fahişelerin ya da uyuşturucu ilaç satanların kurbanı olmayı tercih edebilecekken hiç kimsenin öldürülmek, tecavüze uğramak ya da soyulmak istemeyeceğinin altını çiziyor. (Walsh & Ellis, 2007: 6)

Kriminolojik araştırmalarda ciddi suçları hafif suçlardan ayırmak için kullanılan hukuki kavramlardan biri cürüm (felony) ve hafif suç (misdemeanor) kavramlarıdır. Tarihsel olarak cürüm şiddet içeren suçlarla ve mala karşı suçlarla eşanlı olarak kullanılırken misdemeanor diğerk bütün suçları kapsar. Cürüm kelimesi vatana ihanet kelimesiyle aynı kökene sahipken misdemeanor Fransızca kökenli olup kötü motivasyon ya da kötü niyet anlamına gelir. Cürüm ve hafif suç arasındaki yasal ayırım ise cürüm bir yıldan fazla cezayı içerirken hafif suç bir yıldan düşük cezaya sahiptir. Birçok cürüm temelde kurbanın olduğu suçlardır. Kurbanın olduğu birçok suç da edimin ciddiyetine göre (örneğın belli bir miktarın altında para çalma ya da küçük saldırılar gibi) hafif suç olarak ele alınabiliyor.” (Walsh & Ellis, 2007: 8)

Walsh ve Ellis (2007) suçluluğu da hukuki tanımından bağımsız olarak kliniksel ya da bilimsel bir kavram olarak ele alır. Walsh ve Ellis’e (2007) göre ‘suç kanuna zıt şekilde bir edimin yapılması ya da yapılmamasıdır. Suçluluk ise suçları ve diğerk zararlı edimleri gönüllü olarak yapmayı imleyen, kişilerin bir özelliğidir. İnsan olarak hepimiz suçluluk ölçeğinin bir noktasında dururuz. Bu ölçek boy uzunluklarıyla benzer bir biçimde azizlikten sosyopatlığa kadar uzanır. Boy uzunluğunun belli derecelerde değışmesi gibi suça iştirak da aynı şekilde değışir. Bazı insanlar birçok suça iştirak ettikleri için haklı bir şekilde suçlu olarak tanımlanırlar. Bunun yanında her yasayı çiğneyen insan da suçlu olarak tanımlanamaz’’. (Walsh & Ellis, 2007: 9)

1. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE

Kriminolojinin bağımsız bir bilim olarak ortaya çıkması yakın bir döneme tekabül eder. Günümüzde de bu süreç hala devam etmektedir. Kriminoloji bağımsız bir disiplin olarak gelişimini sosyolojinin altında sürdürmüştür. Bu nedenle kriminolojiye ilk katkı sunanlar genellikle sosyoloji kökenli bilim adamlarıdır.

Kriminoloji alanında iki temel düşünce hakim olmuştur ve bu düşünceler günümüzde de birçok teorinin kendisinden etkilendiği, kendisine atıfta bulunduğu ve bir çok teorinin teorik çerçevesine zemin hazırlayan düşüncelerdir. Bunlar Cessaria Beccaria ve Jeremy Bentham tarafından ileri sürülen klasik ekol ve Lombrosso ve Garafola gibi düşünürler tarafından temeli atılan pozitif ekoldür. Bunlar modern kriminolojik yaklaşımlar başlığı etrafında ele alınmıştır. Bu yaklaşımlar belirtildikten sonra ise suç alanındaki araştırmalara ilham olan ve bulgular tarafından en çok desteklenen sosyal süreç teorileri ele alınacaktır. Devamında ise sosyal yapısal teoriler içerisinde yer alan en önemli teori olan gerilim teorisinin suça yaklaşımı belirtilecektir.

1. MODERN KRİMİNOLOJİK YAKLAŞIMLAR

Modern kriminoloji iki tane düşünce okulunun ürünüdür; 18. yüzyılda ortaya çıkan klasik okul ve 19 yy da ortaya çıkan pozitif okul. Bundan önceki dönemlerde ise kriminolojiye katkı sunanlar genelde bunu boş zamanlarında eğlence niyetine yapan değişik mesleklerden insanlardır. (Walsh& Ellis, 2007 : 54)

18 yüzyıl öncesi birçok fenomenin açıklanması özünde dinsel ve ruhsaldır. Suç da şeytanın etkisi ya da kişinin bu etki altına girmesi olarak tanımlanmıştır. Aydınlanmayla beraber dini ve politik dogmalar sorgulanmaya başlamış, geleneğin ve dinin yerini hümanizm, rasyonellik ve bilim almıştır. (Walsh& Ellis, 2007 : 54)

Klasik ekolün önde gelen isimleri İtalyan hukuk profesörü Cesare Beccaria ve Jeremy Bentham'dır. Klasiklerin ceza hukukuna yaptıkları büyük katkıların yanında temel varsayımları insanların rasyonel ve hedonist olduklarıdır. Eğer suçtan caydırılmak isteniyorsa ceza(acı) suçtan elde edilen hazdan büyük olmalıdır. Bugünkü modern adalet sistemi klasiklerin insanlar özgür ajanlardır görüşüne dayanır. (Walsh & Ellis, 2007: 57)

Klasiklerin en önemli temsilcilerinden biri olan Bentham fayda prensibine dayanan sosyal kontrol felsefesini ortaya atmıştır. Fayda prensibi doğal bir kanun olarak görülmüş ve en çok sayıda insanın en fazla mutluluğu sosyal sistemin ve yasamanın en uygun fonksiyonu olması gerektiği ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre doğa insanı iki egemen efendinin yönetimine sokmuştur: acı ve zevk. Acı içsel olarak istenilmezken zevk ise içsel olarak istenilir bir şeydir. Aydınlanmanın insan doğası hakkındaki görüşüyle uygunluk içinde insanlar hedonist, rasyonel ve özgür iradeye sahip olarak görülmüştür. Bu doktrine göre insan rasyonalitesinin amacı öz çıkarıdır ve öz çıkarı sapmış davranış gibi uyumlu davranışı da yönlendirir. Hedonist rasyonel suçlular suçtan alınacak zevk ile maliyeti arasında hesaplar yaparlar ve suçun maliyeti faydasını geçtiği ölçüde suçu işlemekten alıkonulurlar.(Walsh &Ellis, 2007: 56-57)

Klasiklerin ceza anlayışına göre suçun önlenmesi işlenen suçtan kaynaklanan cezadan daha önemlidir. Ceza, adalet sisteminin amaçlarıyla çatışmayacak şekilde ve sadece suçu önlemek için kullanılmalıdır. Cezanın amacı ise bu görüşe göre insanları suç işlemekten caydırmaktır. Beccaria ceza suçu caydıracak ölçüde katı olmalıdır görüşünü savunmuş ve ölüm cezasına karşı çıkmıştır.. Klasik ekolün caydırma fikri oldukça

basittir. Ceza hızlı, kesin ve yeteri kadar katı olduğunda bu insanları suç işlemekten alıkoyacaktır. (Vito, Maahs & Holmes, 2007: 15-16)

Kriminolojinin pozitif ekolü insan davranışının bireylerin kontrolleri dışındaki güçler tarafından belirlendiğini ve bu güçlerin ölçülebileceğini kabul eder. Bireylerin suç işlemeyi rasyonel olarak seçtiklerini iddia eden klasik ekolün aksine pozitivistler suçlu davranışın biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığını savunurlar. Pozitivist ekolün en önemli katkısı insan davranışı hakkında felsefe yapmaktan öteye geçip bilimsel kavram ve metotları kullanmaya başlamasıdır. (İçli, 2007 : 66)

Kriminolojinin pozitif ekolünü kuranlar arasında Lombrosso, Ferri ve Gorafalo yer alır. Bu düşünürler arasında en tanınmış ise Lombrosso'dur. Lombrosso'nun suçlu doğma teorisine göre suçlular suçlu olmayanlardan çeşitli "atavistic stigmata" yani evrimin aşamalarındaki yaratıkların, tam anlamıyla insan olmadan önceki fiziksel özellikleriyle ayrılırlar. O'na göre suçlular genelde büyük çeneye, güçlü kanin dişlere sahip olurlar. Lombrosso'nun biyolojik kökenli bu teorisi daha sonra determinist olduğundan dolayı sıklıkla eleştirilmiştir. Bu ekolün kurucularından biri olan Ferri'ye göre ise suçun nedeni bireyin içinde bulunduğu yaşam koşullarıdır, bu nedenle suçlular ahlaki açıdan bu davranışlarından ötürü sorumlu tutulamazlar. Ferri'ye göre suç ancak toplumda değişiklikler yaparak önlenir. Bu yaklaşıma göre bilimsel metotlarla belirlenmiş, önleyici mekanizmalara bağlılık zaman içinde suçu azaltacak ve insanların toplumda ceza sistemine daha az bağımlı olarak bir arada yaşamalarını sağlayacaktır. (İçli, 2007: 69)

2. SOSYAL SÜREÇ TEORİLERİ VE SUÇ

Bu başlık altında incelenen birçok teori olmakla beraber en önemlileri sosyal kontrol ve sosyal öğrenme teorisidir. Birinci teori ailenin önemine (ebeveyn denetiminin) vurgu yaparken diğeri akranların (suçlu rol modellerinin) önemine vurgu yapmaktadır. Her iki teorinin ortak noktası ise sosyalleşme sürecinin altını çizmeleridir.

Sosyal kontrol teorisi yetersiz ve eksik sosyalleşmenin suça yol açtığını ileri sürmüştür. Sosyal öğrenme teorisi ise aksi sosyalleşmeye (Bireyin yanlış norm ve değerler tarafından sosyalleşmesine) vurgu yapmıştır. Her iki perspektifte de sosyal kurumlar (Eğitim, din ve aile gibi) sosyalleşmenin ana kaynaklarıdır. Bu kurumlar sosyal beklentiler ve neyin uygun davranış olduğu noktasında bireye bilgi sağlarlar. Bazı teorilerin dine ve eğitime vurgu yapmasına karşın her iki teoride ana sosyalleştirici kurumlar aile ve akran gruplarıdır.’’ (Vito, Maahs ve Holmes, 2007: 177)

Klasik ve neoklasik teoriler dışında birçok teori suçun kötü çevrede yaşayan iyi insanlar tarafından yapıldığını varsaymıştır. Bu varsayımdan dolayı da suça ne yol açar? sorusunu sormuşlardır. Kontrol teorisi ise bu yaklaşıma karşı çıkmıştır ve iyi olanın toplum kötü olanın ise uygun eğitim eksikliğinde birey olduğunu ileri sürmüştür. Kontrol teorisyenlerinin sorduğu ana soru neden çoğumuzun çoğu zamanda iyi davrandığıdır. Verilen cevap ise uygun ve doğru sosyalleşmedir. Bu teoriye göre uygun terbiye ve eğitim eksikliğinde suç doğal olarak ortaya çıkar. Bu teorinin öncülleri Durkheim’ın kine paralellik gösterir. Durkheim da bireylerin bencil ve ben merkezci olduklarını, tatmin edilemeyen ihtirasları olduğunu ileri sürmüştür. Bireyin sınırsız arzularını ve ihtiraslarını dengeleyecek ve kontrol edecek güç, Durkheim’a göre de, genel olarak toplum özel olarak da aile, akran ve komşu gruplarıdır. (Walsh & Ellis, 2007: 120)

2.1. Hirschi'nin Sosyal Bağ Teorisi

Diğer sosyal kontrol teorileri olmakla beraber en popüler ve etkili olanının Travis Hirschi'nin sosyal bağ teorisidir. Hirschi'nin teorisi temel önceliği aileye verir. 1980 ve 1990'larda yapılan ayrı araştırmalar Hirschi'nin teorisinin kriminologlar arasında popüler olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca sıradan insanlarla yapılan araştırmalarda suçun nedenleri bu insanlara sorulduğunda bunların aile faktörü üzerinde durdukları gözlemlenmiştir.''(Walsh & Ellis, 2007: 120)

Hirschi'nin teorisi suçluların kişisel ve demografik özellikleriyle uyum içindedir. Tipik suçlunun özelliklerinden yola çıkar ve sonuçta bu kişi babasız büyüyen, varoşlarda yaşayan, okul tarihinde sorunları olan ve işsiz olan genç erkektir. Tipik suçluyu tanımladıktan sonra Hirschi birçok mantıklı tümdengelimsel neticeye ulaşır. Yaptığı genel gözlem suç aktivitesinin ötekilerin beklentilerine ve arzularına zıt olduğudur. Bu önermeden de suçu büyük bir olasılıkla işleyecek olanların ötekilerin arzu ve beklentilerini büyük bir olasılıkla önemsemeyeceklerini çıkarır. Suç aktivitesi ayrıca kanuna karşıdır ve ceza riskini barındırır. Bundan dolayı suç işleyenler düşük bir ihtimalle ceza riskiyle ilgilenirler (çünkü kaybedecekleri çok az şey vardır) ve düşük bir ihtimalle kanunların özündeki ahlaki inançları kabul ederler. Son olarak suç aktivitesi zaman ister ve büyük bir ihtimalle buna zamanı olanlar tarafından iştirak edilir.'' (Walsh & Ellis, 2007: 121)

Hirschi'ye göre biz sosyal varlıklar olduğumuz ve toplumun normlarını içselleştirdiğimiz ölçüde ahlaki varlıklarızdır. Normların, vicdanın ve süper egonun özü bireyin diğerlerine olan bağlılığında yatar. Diğerlerinin beklentilerine ve isteklerine aykırı davrandığımızda normları ihlal ederiz. Eğer kişi diğerlerinin görüşlerine karşı duyarsızsa o ölçüde normlar tarafından bağlı değildir. Normların bağlayıcılığının yokluğunda ise sapma için yollar açılmış olur. (Hirschi, 2004: 18)

Hirschi suçun rasyonel bir davranış olduğunu ima etmiştir. İnsanı suçtan alıkoyan en büyük dürtü ise korkudur. İnsanların kanunları çiğneyerek zevk ve kar peşinde gitmelerini önleyen tek şey korkudur. Birçok insan kanunlara sonuçlarına bakarak uyar. Uyum davranışındaki bu rasyonel ögeyi Hirschi taahhüt olarak nitelemiştir. Taahhüt kavramı birçok insanın çıkarının suç işlediği takdirde tehlikeye gireceğini varsayar. İnsanların çoğu, basitçe örgütlü bir toplumda yaşadıklarından dolayı elde ettikleri malları, şöhreti ve gelecek beklentilerini riske atmayı istemezler. Bu birikimler ise bireylerin kanuna uymaları noktasında toplumun garantisidir. (Hirschi, 2004: 20-21)

Suçta iştirak ise zaman, enerji ve fırsat meselesiyle bağlantılıdır. İnsanların çoğu, Hirschi'ye göre, doğru bir yaşam sürdürmeyi, aksini yapacak fırsatların eksikliğine borçludur. Buradaki temel varsayım insanın geleneksel aktiviteler içinde yoğun olmasından dolayı sapmış davranış için gerekli zamanı bulamasıdır. Geleneksel aktivitelere katılan birinin randevuları, bitirmek zorunda olduğu işleri, çalışma saatleri ve planları gibi şeyleri olduğu için, suç işleyecek fırsatlara nadiren sahip olur. Kişi geleneksel aktivitelere yoğunlaştığı için suçlu davranışı düşünmeye bile zaman bulamaz. Hirschi'ye göre geleneksel aktivitelere iştirak kişileri suçtan caydıran en önemli etkidir. (Hirschi, 2004:22)

Kontrol teorisi toplumda ortak değer sisteminin olduğunu varsaymıştır. Hirschi sapmış kişinin geleneksel toplumdan farklı değer sistemine önem verdiğinde açıklanacak bir şeyin olmadığını ama aynı değer sistemine sahip olduğunda niçin inandığı değerleri çiğnediği sorusunun önem kazandığını belirtmiştir. Hirschi sapmışın sadece kurallara inandığını değil aynı zamanda bu kuralları çiğnediği zaman bile bu kurallara inandığını varsaymıştır. Burada ortaya çıkan temel soru hem sapmışın hem de sapmış olmayanın sapmış davranışın yanlış olduğuna inandıkları halde neden biri suç işlerken diğeri suç işlememiştir. Hirschi'nin buna verdiği cevap ise sosyal kuralların ahlaki geçerliliğine ilişkin kişiler arasında varyasyon olduğudur. Hirschi'ye göre suçlular davranışlarının yanlış olduğuna inanabilirler ama bu inançların etkililiği ve anlamı geleneksel topluma olan bağlarının gücüne ve diğer inançlara bağlıdır. (Hirschi, 2004: 26)

Hirschi'nin sosyal bağ teorisine göre aile çocuğun gelişiminde önemli bir etkiye sahiptir ve çocuğun sosyalleşmesinde ve toplumsal norm ve kuralları çevreleyen ahlak sistemini geliştirmesinde en önemli etkendir. Ailesinden kopuk olan, onların görüşlerini hiçe sayan çocuklar üzerinde toplumda gerekli kontrolü uygulayamaz. Bu anlamda ocuk üzerine kontrolü sağlayacak mekanizmaların yokluğunda çocuğun antisosyal davranışa yönelmesi de daha da kolaylaşacaktır. (Walsh & Ellis, 2007: 123)

2.2. Sosyal ğrenme Teorisi

Kriminoloji alanında sosyal öğrenme teorisi Ronald Akers tarafından geliştirilen suç ve sapma teorisine genellikle istinat eder. Akers'in sosyal öğrenme teorisi H. Sutherland'in ayrıştırıcı birleşimler teorisinin yeniden formüle edilmesine dayanır. Akers'in teorisi genel bir perspektif olarak psikoloji ve sosyoloji alanında bilişsel, davranışsal ve çevresel faktörler arasındaki karşılıklı etkileşime vurgu yapmıştır. (Akers & Sellers, 2009: 85)

Edwin H. Sutherland 20. yy ın en büyük kriminologu olarak tanınmıştır. Profesyonel hırsızlık alanındaki çalışmalarıyla n salmıştır. Ayrıştırıcı birleşimler olarak bilinen suçun ve sapmanın genel teorisini formüle etmiştir. Bu teori 1947 yılında kapsamlı olarak yayınlanmıştır. Grup ve sosyal(societal) suç oranlarındaki farklılıkların nedenini ayrıştırıcı sosyal örgütlenme kavramıyla açıklamıştır. Sutherland ayrıştırıcı sosyal örgütlenmeye daha az yer verirken ayrıştırıcı birleşimler teorisine daha büyük bir önem vermiştir. (Akers & Sellers, 2009: 86)

Ayrıştırıcı birleşimler teorisine göre suç davranışı özellikle birincil ve yakın gruplar olmak üzere diğerleriyle sembolik etkileşim süreci içinde öğrenilir. Ayrıştırıcı birleşimlerin ana prensibi ise şöyledir: Kişi suç işler çünkü kanunun aleyhindeki tanımları (rasyonelleştirme ve tutumlar) kanunların lehinde tanımlardan daha aşırı ölçüde öğrenmiştir. Bu görüşe göre eğer kişiler kanun karşıtı kavramlara kanun lehinde kavramlardan, ilk olarak, daha sıkça ve uzun bir zaman boyunca maruz kalırlarsa büyük bir ihtimalle kanunlardan saparlar. (Akers & Sellers, 2009: 87)

Ronald Akers'in sosyal öğrenme teorisi ise Sutherland'in çizdiği çerçevenin derinlemesine genişletilmiş halidir. Sembolik etkileşimcilikten etkilenen Akers psikoloji alanının kavramlarını suç sahasına uygulamıştır. Sutherland'in belirsiz bıraktığı suçu özendirici tanımların nasıl geliştirildiği ve bunun hangi mekanizmalarla sağlandığını Akers ele almıştır. Akers'in görüşünün öncüllerini aşağıdaki gibidir:

- 1- Ayrıştırıcı Birleşimler: Sutherland'e paralel olarak bu, insanların hayatları boyunca değişik kimselere (rol modellere), değişik tutum ve değerlere maruz kaldığı nosyonudur. Bu kimselerin bazıları suçlu davranışı model olarak sunarlar ve bu davranışla bağlantılı ve tutarlı değer ve tutumları aktarırlar.
- 2- Tanımlar: Akers tanımları kişinin verili davranışa yüklediği öz anlam ve tutumlar olarak tanımlar... şöyle ki kişi bir davranışı doğru ya da yanlış, iyi ya da kötü, istenilir ya da istenilmeyen, meşru ya da meşru olmayan olarak tanımlar.
- 3- Ayrıştırıcı destekleyiciler (reinforcement): Bir davranışın sonucu olan beklenen ya da gerçekleşen cezalar ya da ödüllerdir. Bu ödüller sosyal (övgü ve statü gibi) ya da somut (para ve mülkiyet gibi) olabilirler. Destekleyiciler ayrıca içsel (kendini destekleme ya da cezalandırma gibi) olabilir.

4- Taklit: Bu kavram psikolojideki temsili öğrenmeyle aynıdır. Diğerleri davranış için rol model sunarlar. Modelin bireysel özelliklerine ve modelin davranışının ödüllendirildiğine ya da cezalandırıldığına göre davranış taklit edilir ya da edilmez. (Vito, Maahs ve Holmes, 2007: 181)

Vito, Maahs ve Holmes (2007) Akers'in teorisinin Sutherland'in teorisiyle uyum içinde bütün tanımların kaynağının ya da rol modellerin eşit olmadığını belirttiğini ifade ediyor. Bunun sonucunda bazı insanlar özellikle de ebeveynler ve yakın arkadaşlar daha önemli olacaktır. (Vito, Maahs ve Holmes, 2007: 181)

Walsh ve Ellis (2007) ise ödül ve cezanın bağlama göre değişeceğini ifade ediyorlar. Bu görüşe göre bazıları için destekleyici olan şeyler diğerleri için cezalandırıcı olabilir. Öğretmenlerinin ya da ebeveynlerinin takdirine değer veren biri için tutuklanma bir cezadır. Bunun yanında anti-sosyal arkadaşlarının takdirine değer veren biri için tutuklama destekleyici olacaktır. (Walsh & Ellis, 2007: 117)

Sonuç olarak sosyal öğrenme teorisine göre suçu özendirici tanımların varlığında, suçlu akran ya da aile üyelerine maruz kalındığında ve suç davranışı desteklendiğinde suç büyük bir ihtimalle işlenir.

3. GERİLİM TEORİSİ VE SUÇ

Anomi/ gerilim teorileri yalnızca suçun kentsel bölgelerdeki alt sınıf içinde yoğunlaştığının değil aynı zamanda alt sınıfta ve etnik azınlıklarda yoğunlaştığının ve Amerikan toplumundaki yüksek suç oranlarının açıklamasını sağlamıştır. Bu teori güçlü bir şekilde Emile Durkheim'in anomi teorisine dayanmıştır. (Akers & Sellers, 2009, 183)

Durkheim anomi kavramını modern toplumlardaki normsuzluğu ve sosyal regülasyon eksikliğini betimlemek ve yüksek intihar oranlarını açıklamak için kullanmıştı. Merton ise Durkheim'ın yöntemini modern endüstriyel toplumlara özellikle ABD ye uygulamıştır. Merton'a göre bütünleşmiş bir toplum sosyal yapı (uygun sosyal araçlar) ve kültür (uygun amaçlar) arasında bir denge sağlar. Anomi ise değer verilen kültürel amaçlarla meşru sosyal araçlar arasındaki kopukluk ya da dengesizliktir. (Akers & Sellers, 2009: 183)

Merton'a göre Amerikan toplumu bu araç ve amaç kopukluğuna iki şekilde örnek teşkil eder. Birinci olarak Amerika'daki başarı amacına güçlü kültürel vurguya eşit güçlü araçlara vurgu yapılmaz. Alt sınıfların en fakirini ve mahrum olanını kapsayan şekilde herkes yüksek başarı üzerinden sosyalleştirilir. Rekabet ve başarı medya ve kamu otoriteleri olmak üzere bütün kurumlar tarafından yüceltilir. Özellikle Amerikada ise bireyler bu başarıyı yakalamak için kanun dışı yollar dahil her şeyi yaparlar. Merton'a göre başarı amacına aşırı vurgu yapıldığında başarıyı yönlendiren normlar zayıflar ve anomi durumu ortaya çıkar. İkinci olarak herkesin başarı fırsatları eşit değildir. Gerçekte dezavantajlı etnik gruplar ve alt sınıf yasal fırsatlar erişimde eşit fırsatlara sahip değildirler. Bu grupların başarıya giden yolları sınırlıdır ve bu da gerilime yol açar. (Akers & Sellers, 2009: 184)

Bu gerilime karşı 5 farklı adaptasyon biçimi vardır: Uyumluluk, yenilikçilik, şekilcilik, geri çekilme ve isyan. Yenilikçilik ise suç açısından önemli olan uyum tipidir. Bu uyum tipini kabul edenler toplumun amaçlarını kabul ederler fakat onları elde etmek için yasal yollar çok az sayıda olduğundan, ilerlemek için yeni yollar keşfeder ve planlarlar. Bu yollar hırsızlık, soygun veya başka bir suç türüdür. Geri çekilme ise diğer bir uyum davranışdır, alkole ve uyuşturucu maddeye bağımlılık ile eşdeğerdir. İsyan ise devrimci faaliyetle özdeştir. Şekilcilik tipi uyumda ise insanlar bir zamanlar inandıkları ve erişebileceklerini zannettikleri amaçları ihmal eder ve kendilerini o anki yaşamlarına

verirler. Amaç kişinin ulaşabileceği sınırın ötesine düşmüş fakat kurumsallaşmış normlara uyum devam etmektedir. (İçli, 2007: 97)

4. GERİLİM TEORİSİNİ ELE ALAN ARAŞTIRMALAR

Robert Agnew *yeniden düzenlenmiş gerginlik teorisi* adlı makalesinde gerilim teorisinde yeni bir yaklaşım ortaya koymuştur. Yazara göre eski gerilim teorisi suçu açıklamakta yetersizdir ve araştırmaların sonuçları da gerilim teorisini ancak zayıf bir şekilde desteklemiştir. Ayrıca klasik gerilim teorisi orta sınıf suçluluğunu açıklayamamıştır. (Agnew, 1985: 152)

Klasik gerilim teorisine göre gençlerin kültür tarafından belirlenen gelecek amaçları vardır ve bu amaçlara giden yollar kısıtlıdır. Araçlarla amaçlar arasındaki bu tutarsızlık gerilime yol açar. Bu da öfke gibi aracı faktörler yoluyla çocuğu suça itebilir. Agnew'e (1985) göre ise hedef ya da amaçlar bir değişken olarak ele alınmalıdır. Çocuklar parasal başarı gibi uzun dönemli amaçlardan ziyade hali hazırdaki amaçlara daha çok ilgi gösterirler. Hali hazırdaki amaçlar akranları arasında popüler olma, iyi notlar, sporda başarı ve aileleriyle iyi geçinme gibi şeyleri kapsar. Yazara göre ise hedef ya da amaçlar bir değişken olarak ele alınmalıdır. Çocuklar parasal başarı gibi uzun dönemli amaçlardan ziyade hali hazırdaki amaçlara daha çok ilgi gösterirler. Hali hazırdaki amaçlar akranları arasında popüler olma, iyi notlar, sporda başarı ve aileleriyle iyi geçinme gibi şeyleri kapsar. Agnew'e (1985) göre hali hazırdaki amaçlara odaklanma gerilim teorisinin orta sınıf suçluluğunu açıklamasını sağlayabilir. (Agnew, 1985: 153)

Klasik gerilim teorisinin dayandığı önerme yüksek amaçların ve düşük beklentilerin gerilime ve suça yola açacağı idi. Agnew'e (1985) göre ise genel olarak bu önermeyi ele alan araştırmalarda amaç ve beklentiler düşük olduğunda suç en yüksek durumdadır. Ayrıca amaçlar ve beklentilerin yüksek olduğu durumlarda suç en az durumdadır. (Agnew, 1985: 154)

Klasik gerilim teorisine göre kişilerin amaçlarının önüne engel konulduğunda ya da amaçları engellenildiğinde bu kişide huzursuzluğa yol açar. Agnew'e (1985) göre ise kişiler sadece amaçları hedeflemezler bunun yanında acı veren olumsuz durumdan kaçınmaya çalışırlar. Yazar bireylerin hem ödüllendirici hem de cezadan kaçıcı davranışlar içine girdiklerini ve amaçlara odaklanan çabaları gibi acı veren durumdan kaçınma çabalarının da engellenmiş olabileceğinin altını çizmiştir. Örneğin okulu ters ve olumsuz bulan bir adolesanın okulu terk etmesi engellenmiş olabilir. Bu da kişi de gerilime yol açar. (Agnew, 1985: 154)

Araştırmada veriler A.B.D' nin değişik eyaletlerinde uygulanan bir anket araştırmasına dayanmıştır. Bu araştırma adolesan erkekler üzerinde Sosyal Araştırmalar Enstitüsü tarafından 1966 yılında yapılmıştır. A.B.D. de 10. sınıf erkek öğrencileri arasından 2213 kişi çok aşamalı örneklem metodu kullanılarak seçilmiştir.

İlk olarak aile ve okulu kapsayan çevresel olumsuzluklar ve adolesanların bu çevreleri olumsuz bulup bulmadıkları ölçekler kullanılarak ölçülmüştür. Özelde ölçek öğeleri adolesanlara fiziki olarak cezalandırılıp cezalandırılmadıklarını, sözlü olarak taciz edilip edilmedikleri gibi şeyleri ele almıştır. Ailenin cezalandırıcılığı noktasında elde edilen yüksek değerler ebeveynlerin sıklıkla çocuğa bağdırdıklarını, tokat attıklarını, tehdit ettiklerini, sevgiyi esirgediklerini ve ihmal ettiklerini ifade etmiştir. Ortalama öğretmen ölçeğindeki yüksek değerler ise öğretmenlerin sıklıkla kendilerini kaybettiklerini, negatif yorumlar yaptıklarını ve öğrencileri aşağıladıklarını göstermiştir. Okula duyulan tatminsizlik ölçeğindeki yüksek değerler öğrencilerin okulu sıkıcı ve zaman kaybı

olarak gördüklerini, başka yerde olmak istediklerini ve okul dışında daha çok şey öğrenebileceklerini ifade etmiştir. (Agnew, 1985: 157-158)

Sosyal kontrol ve alt kültürel sapmayı ölçen 13 tane ölçek kullanılmıştır. Burada iki tane ölçek ebeveynlere bağlılığı ele almıştır. Buradaki yüksek değerler adolesanların ebeveynlerine yakın hissettiklerini ve onlar gibi olmak istediklerini göstermiştir. Benzer şekilde öğretmene bağlılık, okula bağlılık, adolesanın değerleri, sapkın inançlar ve suçluluk gibi değişkenler farklı cetveller kullanılarak ölçülmüştür. Ayrıca kız arkadaşla geçirilen zaman da okula bağlılık ölçeği içinde ele alınmıştır. (Agnew, 1985: 159)

Bağımlı değişken olan suçu ölçmek için ise 10 öğeden oluşan öz bildirim dayalı ölçekler kullanılmıştır. Bu cetveldeki yüksek değerler katılımcıların 3 yıl içinde küçük ve ciddi hırsızlık, soygun, kundakçılık ve ciddi kavgalara bulaştıklarını ifade etmiştir. (Agnew, 1985: 159)

Agnew'e (1985) göre acıdan kaçınma davranışı herhangi bir suç türüne neden olabileceği gibi özellikle agresiflik, okuldan kaçma ve derslere girmeme gibi statü suçları üzerinde daha büyük bir etkide bulunur. Yazara göre hırsızlıkla karşılaştırıldığında agresiflik öfkenin ve olumsuz kaynağın ortadan kaldırılmasının en iyi anlatımıdır. Okuldan kaçma ve derslere girmeme gibi statü suçları ise, yazara göre, olumsuz ortamdan kaçmanın en makul yollarını temsil ederler. (Agnew, 1985: 159)

Yazar araştırmasında ayrıca 8 öğelik kişiler arası agresiflik ölçeğini kullanmıştır. Bu ölçekteki yüksek değerler ciddi dövüslere, çete savaşlarına girildiğini, anne baba ya da öğretmen dövdüğünü ifade etmiştir. Ayrıca 4 öğelik okuldan kaçma girişimi ölçeği

kullanılmıştır. Buradaki yüksek değerler genellikle okula geç kalındığını, derslere girilmediğini ve okuldan kaçınıldığını belirtmiştir. (Agnew, 1985: 159)

Araştırmanın sonuçlarına göre sosyal kontrol ve alt kültürel sapma değişkenlerinin suç üzerinde önemli bir etkisi yoktur. Bunun yanında çevresel olumsuzluğun 3 tane ölçeğinin öfke üzerinde pozitif etkisi olduğu saptanmıştır. Bu değişkenlerin(çevresel olumsuzlukların) öfke üzerindeki toplam etkisine bakıldığında ise olumsuzluk bir sapma derecesi yükseltildiğinde öfkenin .53 standart sapma arttığı bulunmuştur. Ayrıca öfkenin bütün suç ölçekleri üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu belirtilmiştir. (Agnew, 1985: 160)

Yazarın öngördüğü gibi çevresel olumsuzluk değişkenlerinin kişilerarası agresiflik(.37) ve okuldan kaçma girişimi(.36) üzerindeki toplam etkisi suçun ciddiliği (.23) üzerindeki etkisinden daha büyüktür. Kişiler arası agresifliğe odaklanıldığında çevresel olumsuzluk değişkenlerinin her birinin tüm etkisinin kız arkadaşla dışarıda zaman geçirme dışındaki değişkenlerin etkisinden daha büyük bir total etkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu değişkenlerin ebeveynlere bağlılık, notlar, amaçlar ve değerlerden daha büyük bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. (Agnew, 1985: 160)

Okuldan kaçma girişimi ele alındığında ise okulla tatminsizliğin kız arkadaşla dışarı çıkma dışındaki diğer tüm değişkenlerden daha büyük bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla beraber ortalama öğretmen ve ebeveynlerin cezalandırıcılığının etkisinin kız arkadaşla dışarı çıkma ve notların etkisinden daha az olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanında olumsuzluk değişkenlerinin göreceli olarak suçun ciddiliği üzerinde daha büyük bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Yazara göre tümünden bakıldığında veriler suçun açıklanmasında çevresel faktörlerin etkisinin önemini doğrulamıştır. (Agnew, 1985: 160)

Sonuç olarak yazara göre araştırmanın verileri acıdan kaçma davranışının engellenmesinin suçun ana nedeni olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre buldukları olumsuz çevreden kaçamayan adolesanlar büyük bir ihtimalle suça karışırlar. Yazara göre bu ilişki sosyal kontrol ve alt kültürel sapma değişkenleri kontrol edildiğinde de devam etmektedir. (Agnew, 1985: 161)

Gerilim teorisini araştırmasına temel alan yazarlardan biri de Carter Hay'dir. Makalesinin ismi ise *aile gerilimi, cinsiyet ve suçtur*. Araştırmasında genel gerginlik teorisini esas almıştır. Genel gerilim teorisinin ana öncülü negatif ilişkilerin ve hayat deneyimlerinin bireye baskı uygulayarak suç işlemeye ittiğidir. Buna göre yanlış ve katı ailesel disiplin, istismarcı akran ilişkileri ve suçun kurbanı olma gibi sebepler kişide öfke gibi negatif duygusal durumlara yol açar ve kişiyi düzeltici (corrective) davranışlara iter. Belirli bazı durumlarda bu düzeltici hareket suç davranışını da kapsar. (Hay, 2003: 107)

Hay'e (2003) göre Agnew'in negatif ilişkiler düşüncesi suç teorisinde bir boşluğu doldurmuştur. Bu açıdan birçok genel teori pozitif ilişkiler üzerine odaklanmıştır. Hirschi'nin sosyal kontrol teorisi geleneksel inançlar ve kurumlarla pozitif ilişkilerin bireyin geleneksel topluma olan bağlarını nasıl güçlendirdiğiyle ve suçu böylece nasıl önlediğiyle ilgilenmiştir. Akers'in sosyal öğrenme teorisi sapmış ötekilerle girilen pozitif ilişkilerin sapkın değerleri ve davranışı nasıl güçlendirdiği noktasıyla ilgilenmiştir. Hay'e (2003) göre her iki durumda da negatif ilişkiler, bireyin olumsuz ve kötü bulduğu şeyler ihmal edilmiştir. (Hay, 2003: 108)

Yazara göre bu alanda yapılan bütün testler suça iştirak ve gerilimi duyumsama arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Dahası birçok araştırma gerilimin suç üzerindeki etkisini kısmen, artan öfke ve hüsrana yoluyla açıklamıştır. Bu teori ise yazara göre orta adolesanlar, erkekler, ırksal ve etnik azınlıklar arasındaki yüksek suç oranını bu

grupların negatif ilişkilere ve hayat vakalarına diferansiyel maruz kalmalarıyla açıklar. (Hay, 2003: 108)

Yazar cinsiyet açısından ele alındığında erkeklerin kızlardan daha fazla suç işlediğini belirtir çünkü yazara göre (1)erkekler farklı gerginliklere maruz kalırlar ve erkeğin gerginliği suça daha elverişlidir,(2) erkekler belki gerginliğe karşı farklı duygusal tepkiler verirler ve erkeğin cevabı suça daha elverişli olabilir,(3) erkekler tarafından deneyimlenen gerilim ve öfke azalan sosyal kontrol ve suçlu rol modellere daha fazla erişimden dolayı daha büyük bir ihtimalle suça neden olmuş olabilir. Ayrıca Hay'e göre aile kaynaklı gerilimde ebeveynlerin fiziki cezaları özel bir öneme sahiptir. Fiziki cezalandırma da suç ve anti-sosyal davranışla önemli bir ilişki içindedir. Dahası yazara göre ebeveynler fiziki cezalandırmayı daha fazla erkek çocuklar üzerinde uygulamaktadırlar. (Hay, 2003: 108)

Genel gerilim teorisine göre gerilim bireyin istediği şekilde muamele görmemesinden ya da istenilmeyen sonuçları deneyimlemesinden doğar. Bu da bireyin pozitif değere sahip bir amaçta başarısız olduğu, pozitif değere sahip stimulinin ortadan kalkması ya da bunun tehdidinin olduğu, negatif değere sahip stimulinin sunumu ya da bunun tehdidinin olduğu ilişki ya da olayları içine alır. (Hay, 2003: 109)

Yazara göre bu üç tane ideal gerilim türü bireyin birçok negatif duyguyu deneyimleme ihtimalini artırır. Suç açısından ise en önemlisi öfkedir. Hay'e göre öfke kişide algılanan mağduriyet hissini artırarak, misilleme isteğini yaratarak, kolektif hareket için enerji sağlayarak ve ketlemeyi (inhibition) azaltarak suça iştirak ihtimalini artırır. (Hay, 2003: 109)

Bununla beraber gerilimlerin hepsi suçla noktalanmaz. Bazı durumlarda yazara göre gerilim suçu içermeyen adaptasyonlara yol açar. Suçla adaptasyonu etkileyen ise birkaç değişken vardır. Bunlar bireyin sorunlarla baş etme kaynaklarını (örneğin problem çözme yeteneklerini), suça yönelmenin önündeki engelleri (örneğin yasal olmayan kaynaklara erişimin olmayışı), ve suça eğilimi (örneğin adolesanın evvelki öğrenme deneyimlerini) içine alır. (Hay, 2003: 109)

Yazarın araştırmasında ele aldığı üç tane hipotez vardır. Birinci hipoteze göre erkekler kadınlara göre farklı gerilimlere maruz kalabilirler ve erkeğin gerilimi suça daha yatkın olabilir, örneğin erkekler daha sık fiziki cezaya maruz kalırlar. İkinci hipoteze göre erkekler gerilime karşı farklı duygusal tepkiler verebilirler ve erkeğin tepkisi suça daha yatkın olabilir. Erkekler gerilime karşı daha çok öfke ve başkalarını suçlayarak cevap verirlerken kadınlar ise farklı şekilde daha çok sorumluluk alacakları şekilde yetiştirildikleri için gerilime daha çok depresyon, suçluluk ve utanç duygularıyla cevap verirler. Yazara göre bu tepkiler alkol, madde kullanımı, yeme bozuklukları ve intihar gibi öz yıkıcı sapma biçimlerine kızlarda yol açıyorsa da bu suçu azaltıcı bir rol oynar. Üçüncü hipoteze göre ise erkekler öfke ve şiddete daha çok suç işleyerek cevap verebilirler. Bu hipoteze göre kızlar ve erkekler aynı gerilim türüne aynı tepkileri verebilirler ama erkekler daha fazla suça karışabilirler çünkü gerilimle baş etme kaynakları daha sınırlı olabilir, suça daha yatkın olabilirler ve suç işleme önündeki engeller daha az olabilir. Örneğin yazara göre erkekler suçla ilgili daha fazla imkana, aileleri tarafından daha az sosyal kontrole ve akranlarından suça yönelik daha fazla desteğe sahip olabilirler. (Hay, 2003: 112)

Araştırmada bu üç hipotez ele alınarak cinsiyet farklılıkları incelenmiştir. Veriler 182 adolesan tarafından doldurulan anketlerden oluşmuştur. Katılımcıların 95 i kız 87 si ise erkektir. Katılımcılar ABD nin güneyindeki bir kentteki okuldan seçilmişlerdir. Katılımcıların % 96 sı 14-18 yaş arasındadır. Örneklem farklı etnisite ve ırkları içermiştir. Hispanik olmayan beyazlar % 41, Hispanikler % 32 ve Afrikalı Amerikalılar % 20 civarındadır. Aile parçalanmaları genel ve örneklemin yarısından azı biyolojik

anne ve babalarıyla yaşamaktadır. Ayrıca örneklem rastgele seçilmemiştir. Bu da verilerin öğrenci topluluğunu tümünden yansıtması hususunda kuşku yarattır. (Hay, 2003: 114)

Anket beş adet aile kaynaklı gerilim türünü ele almıştır: Fiziksel ceza, ebeveynler tarafından reddedilme, ebeveynlerin uyguladığı psikolojik kontrol, haksız ebeveyn disiplini ve parçalanmış ailede yaşamak. Ele alınan bu unsurlar farklı ölçeklerle hesaplanmıştır. Öfke ve suçluluk duygusu da ölçülen hususlar arasındadır. Bu ölçekteki yüksek değerler çocukların aşağılık duygusuna sahip olduklarını, kolayca sinirlendiklerini, terliyormuş gibi hissettiklerini, küçük şeyler tarafından rahatsız olduklarını, patlamaya hazır bir barut gibi hissettiklerini ve öğretmenleriyle münakaşaya girdiklerini göstermiştir. Anket ayrıca suçlulukla ilgili bir ögeyi içermiştir. Bu öge de çocuklara ebeveynleriyle yapılan kavga sonrası ne ölçüde utanç ve suçluluk duydukları ölçülmüştür. (Hay, 2003: 116)

Araştırmada kullanılan suçluluk ölçeği ise öz bildirim dayalı geçmiş suçluluğu değil tahayyül edilen gelecekteki suçluluğu esas almıştır. Bunun yapılma gerekçesi ise belirli bir kesitte yapılan(cross- sectional) araştırmalarda bulunan nedensel sıra probleminde kaçınma olarak belirtilmiştir. Yazar bu konuda şunları ifade etmiştir: *“Suçlulukla ilgili araştırmalardaki bağımsız değişkenler genellikle cevap verenlerin şimdiki tutumları ele alınarak ölçülüyor. Böylece cevap verenlerin şimdiki tutumları ve algıları geçmiş davranışı açıklamak için kullanılıyor. Bu da nedensel sıra probleminde yol açıyor. Tahayyül edilen suçluluk kişilere gelecekteki ya da varsayılan(hypothetical) suç davranışını sorarak bu problemden kaçınma olanağı sağlıyor.”* Yazar ayrıca Green’in (1989) iki dalgalı panel dizaynını kullanarak tahayyül edilen sapmalarla daha sonraki gerçek sapmalar arasında yüksek bir korelasyon bulunduğunu ifade etmiştir. (Hay, 2003: 116)

Yazarın kullandığı kontrol değişkenleri arasında yaş, ebeveynlerin eğitim durumları, ırk- etnisite, ebeveynlerin uyguladığı disiplin ve akranlarla ilişki yer almıştır. Ebeveyn disiplini ebeveynlerin ne kadar çocuklarının davranışını gözledikleriyle ve kurallar ihlal edildiğinde ne ölçüde onları disipline ettikleriyle ilgilidir. Bu ölçekteki yüksek değerler ebeveynlerin çocuklarını sıkı gözlediklerini ve disiplin uyguladıklarını ifade etmiştir. Suçlu akranlarla ilişki ise adolesanların arkadaşlarının ne kadarının geçmiş on iki ay içerisinde belirtilen yedi suçtan her birini işlediklerini ölçmüştür. (Hay, 2003: 118)

Araştırmanın sonuçlarını ele aldığımızda birinci hipoteze göre erkekler kızlara göre daha fazla suç işleyecekleriydi çünkü erkeklerin kızlara kıyasla daha farklı ve suça daha elverişli gerilime maruz kaldıklarıydı. Yazar bu olasılığı ele alırken suça en çok elverişli farklı gerilim türlerini belirtmiştir. Bunu yaparken her bir aile gergiliminin suç üzerindeki doğrudan, dolaylı ve total etkisini hesaplamıştır. Gerginliğin öfke yoluyla suç üzerindeki dolaylı etkisi fiziki cezada % 44, ebeveynlerin çocuğu reddetmesinde % 31, psikolojik kontrolde % 67 ve adil olmayan disiplinde % 58 dir. Fiziki cezanın ve ebeveynler tarafından reddedilmenin toplam etkisi psikolojik kontrolden ve adil olmaya disiplinden sırasıyla % 16 ve % 33 daha fazladır. (Hay, 2003: 119)

Bu sonuçlar cinsiyet açısından ele alındığında adil olmayan disiplin ve parçalanmış aileden gelme değişkenlerinde cinsiyet etkisinin negatif olduğu ve kızlar için daha yüksek olduğu, ve bu etkilerin istatistiki olarak önemsiz olduğu belirtilmiştir. Suçla daha bağlantılı olan fiziki cezalandırma ve ebeveynler tarafından reddedilme boyutlarında cinsiyet etkisinin pozitif olduğu ve gerilimin erkekler tarafından daha fazla hissedildiği ortaya çıkmıştır. Cinsiyetin aile tarafından reddedilme üzerindeki etkisi sifıra yakındır ve önemsiz olduğu fakat fiziki ceza üzerindeki etkisinin kayda değer olduğu saptanmıştır. Verilere göre diğer değişkenler kontrol edildiğinde fiziki cezalandırma değerlerinin erkeklerde kızlara kıyasla % 50 daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak birinci hipotez verilere göre kısmi olarak desteklenmiştir. (Hay, 2003: 119)

İkinci hipotezde öngörülen ise erkeklerin gerilime karşı farklı duygusal tepkiler verdikleri ve bu tepkilerin suça daha elverişli alacağı idi. Bu hipotezin iki boyutu vardır; gerilime verilen cevap açısından erkekler kızlara kıyasla daha yüksek derecede öfkeye kapılırlar ve kızlar ise daha fazla suçluluk duygusu hissederler. Regresyon sonuçlarına göre gerilim erkekler arasında kızlara kıyasla daha fazla öfkeyle bağlantılı değildir. Gerilimin öfkeyle ilişkisi neredeyse eşittir. Erkekler için $b: .71$ ve kızlar için $b: .69$ dur. (Hay, 2003: 122)

Sonuçlar ikinci boyut açısından ele alındığında gerilimin suçluluk duygusuyla ilişkisinin cinsiyete göre değiştiği noktasında destekler mevcuttur. Erkekler açısından aile gerilimi ve suçluluk duygusu arasında negatif bir ilişki saptanmıştır. Buna göre erkekler daha fazla aile gerilimine maruz kaldıklarında, aileyle çatıştıklarında daha az suçluluk duymuşlardır. Kızlar için ise, verilere göre, tersi doğrudur, aile geriliminin suçluluk duygusu üzerindeki etkisi pozitifdir ama istatistiki açıdan önemli değildir. Net sonuca göre aynı düzeyde gerilime maruz kaldıklarında kızlar daha yüksek suçluluk duygusu bildirmişlerdir. (Hay, 2003: 123)

Son hipoteze göre erkekler kızlara kıyasla gerilime ve öfkeye karşı suç işleyerek cevap vereceklerdir. Buradaki anahtar mesele cinsiyetin gerilim ve öfkeyle etkileşime girerek suçun nedenselliği üzerinde önemli olup olmayacağıdır. Araştırmanın sonuçlarına göre gerilimin ve öfkenin suç üzerindeki pozitif etkisi kızlara kıyasla erkeklerde daha yüksektir. Öfkenin etkisi istatistiki olarak önemlidir ve her iki cinsiyet için pozitifdir. Ama erkekler için katsayı kızlardan 1.7 kat daha fazladır. Gerginlik açısından erkekler için katsayı değeri öneme sahiptir ve önemsiz bir katsayıya sahip kızlardan 6 kere daha fazladır. Yazara göre öfkenin ve gerilimin erkekler üzerinde daha etkili olması önceden belirtilen suçluluk duygusuyla bağlantılıdır. Gerilime karşı kızlar daha yüksek derecede suçluluk duymuşlardır ve bu da suçla negatif bir ilişki içindedir. (Hay, 2003: 124)

Çocuk suçluluğuna yapısal sosyal faktörler açısından bakan yazarlardan biri de Erdman Palmore ve Phillip Hammond'dur. Makalelerinin ismi *Çocuk suçluluğunda Etkileşen faktörlerdir*.

Teorik açıdan Cloward ve Ohlin'in Sosyal yapısal teorisini esas almışlardır. Bu teoriye göre toplumsal açıdan başarıya giden yollar toplumdaki kimi gruplar açısından dardır, ayrıca bu tür gruplarda illegal yollar daha geniştir. Bu iki yapısal faktör birleştiğinde ise suç davranışı ortaya çıkar. Bu teoriye göre yabancılaşıma ve hoşnutsuzluk legal yollara erişim sınırlandığında ortaya çıkar. Bunun yanında suçun olması için buradaki illegal yollara da erişimin kolay olması gereklidir. (Palmore & Hammond, 1964: 848-852))

Yazarın temel varsayımı alt tabakaların genelde Negroların ve erkeklerin ise özelde yasal hedeflere ulaşmada sınırlamalarla karşılaştıklarıdır. Yazara göre kişi ne kadar fazla legal fırsatlara sahipse artan ölçüde suça bulaşması azalacaktır. Benzer şekilde okul başarısızlığı da yasal fırsatların önündeki diğer bir sınırlamadır. (Palmore & Hammond, 1964: 852)

Yazarın araştırmasının öznelere ABD de New Haven'da 1942-1944 yıllarında doğan çocuklar ve sosyal yardım hizmeti alan tek ebeveynli ailelerdir. Çocuklar 6 yaşından 19 yaşına kadar gözlemlenmiştir. Veriler ise sosyal hizmet kayıtlarından, okuldan ve polis kayıtlarından toplanmıştır. Ele alınan grup sosyal sınıf açısından homojenlik göstermiştir. Araştırmadaki çocukların hepsi alt sınıftandır. (Palmore & Hammond, 1964: 849)

Palmore ve Hamond (1964) suç üzerinde etkisi olduğu düşünülen 2 değişkeni araştırmalarına konu edinmişlerdir: Irk, cinsiyet ve okul başarısı tarafından belirlenen yasal fırsatlar; aile sapsmişliği ve semt sapsmişliği tarafından belirlenen illegal fırsatlar. (Palmore & Hamond, 1964: 850)

Araştırmanın sonuçlarına göre örnekleme oluşturan tek ebeveynli ailelerin çocuklarının % 34 ü polis kayıtlarına geçmiştir. Yazar bu bulgunun alt tabakalardan ve parçalanmış ailelerden gelen çocukların yüksek suç oranının teyit edildiğini belirtmiştir. Ele alınan ailelerin iki aşırı uç arasında oldukları; bunların bir kısmının parçalanmış olmasına rağmen istikrarlı oldukları, diğerlerinin ise aile sapmışlıkları (Hapiste ya da akıl hastanesinde olma ve gayri meşruluk gibi) gösterdikleri yazar tarafından belirtilmiştir. (Palmore & Hammond, 1964: 850)

Palmore ve Halmond (1964) tarafından yapılan gözleme göre aile sapmışlığı Negroların suçluluğunu etkilemiştir ama beyazların ki sini etkilememiştir. Ayrıca aile sapmışlığının okulda başarısız olan Negroları etkilediği fakat başarılı olanlar üzerinde daha az bir etki bıraktığı gözlemlenmiştir. Yazara göre okul, suçluluğu özendirici olan, bireyi kuşatan güçler üzerinde telafi edici bir rol oynamıştır. (Palmore & Halmond, 1964: 850)

Semt sapmışlığı değişkeni ele alınırken semtler yüksek suç oranlarına ve yaşayanların fakir olmasına göre sapmış semtler olarak betimlenmişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre semtin sapmışlığı erkeklerin suçluluğunu etkilerken kızları etkilememiştir. Dahası bu etki sadece okulda başarısız olan çocuklarla sınırlı kalmıştır. Okulda başarılı olan çocukların semtin sapmışlığı tarafından daha az etkilendikleri gözlemlenmiştir. Bu anlamda okulun telafi edici koruyucu niteliği bir kez daha teyit edilmiştir. (Palmore & Hammond, 1964: 851)

Palmore ve Hammond (1964) a göre araştırmanın sonuçları 3 olguyu göz önüne çıkarmıştır. Birincisi sapmış aile arka planı Negro suçluluğunu arttırmıştır ama beyazların kını değil. İkincisi sapmış semt erkek suçluluğunu arttırmıştır fakat kızların kını etkilememiştir. Üçüncü olarak bu iki sapmışlık türü okulda başarısız olanların

suçluluğunu arttırmıştır, başarılı olanlarınkini arttırmamıştır. (Palmore & Hammond, 1964: 851)

Yazar araştırmanın sonuçlarını genel olarak yorumlarken suç üzerinde etkili olan cinsiyet, ırk, sosyal sınıf ve okuldaki başarı gibi etmenleri genel yapısal teori çerçevesinde, özel olarak da yasal ve yasal olmayan fırsatlar açısından ele almıştır. Örneğin sosyal yardım alan ailelerin çocuklarının hayat şansları ve seçeneklerinin daha dar olduğunu ve üst sınıflara göre daha sınırlı olduğunu altı çizilmiştir. Yine cinsiyet açısından bakıldığında, yazara göre, alt tabakaya mensup kızlar geleceğe dönük umutlar beslerler (Evlenme ve anne olma gibi). Bunun yanında alt tabakadan olan erkeklerden beklenen ise, yazara göre, istikrarlı bir iş ve gelirdir. Palmore ve Hammond (1964) a göre cinsiyet, ırk ve sosyal sınıf yasal olanaklar üzerinde etkilidir ve bu da suçla bağlantılıdır. (Palmore & Hammond, 1964: 851)

Gerilim teorisini araştırmalarına dayanak yapan son zamanda yürütülen araştırmalardan biri de Tina Maschi ve Carolyn A. Bradley tarafından 2008 yılında yürütülmüştür. Makalenin ismi ise “ travma ve suç arasındaki bağı ortaya çıkarmak” olarak betimlenmiştir.

Maschi ve Bradley araştırmanın amacını genel gerilim teorisi üzerinden travma ve suç arasındaki aracı faktör olan negatif etki (duygu) ve suçlu akranlara maruz kalma sürecini araştırmak olarak belirtmişlerdir. Araştırmanın soruları ise şunlardır: (a) genel gerilim teorisi travma ve suç arasındaki bağı açıklayabilir mi? (b) suçlu akranlara maruz kalma ve negatif duygu travma ve suç arasında aracılık eden faktörler midir? (Maschi & Bradley, 2008: 137)

Araştırmanın kavramsal modeli ise stresli yaşam olayları ve travmanın negatif duygu ve suçlu akranlara maruz kalma gibi aracı faktörleri öncelediği ve bunları etkilediği, sonra da ciddi suçları bağımsız olarak etkilediğidir. Araştırmanın hipotezleri ise şunlardır:

Hipotez 1: Travmanın kümülatif etkisi çocuk suçluluğu üzerinde pozitif ve önemlidir.

Hipotez 2 (a): Travma ve suç arasındaki bağlantıya pozitif olarak negatif duygu aracılık eder.

Hipotez 2 (b): Travma ve suç arasındaki ilişkiye suçlu akranlara maruz kalma aracılık eder. (Maschi & Bradley, 2008: 143)

Araştırmanın örneklemini yaşları 12 ile 17 arasında değişen 2018 erkek çocuk oluşturmuştur. Örneklem 1995 yılında Amerika'da yürütülen ulusal çocuk araştırmasından seçilmiştir. Örneklem biçimi ise tabakalı rastgele örneklemdir. Bilgiler çocuklar ve ebeveynlerden öz bildirim dayalı olarak telefon aracılığıyla toplanmıştır. (Maschi & Bradley, 2008: 144)

Araştırmada suça zemin hazırlayan faktörler şiddete maruz kalma ve strese yol açan hayat vakaları olarak sıralanmıştır. Şiddete maruz kalma travmanın 4 alt kategorisini kapsamıştır. Bunlar fiziksel olarak istismarcı ceza, fiziksel saldırı, cinsel saldırı ve şiddete tanık olma olarak ifade edilmiştir. Strese yol açan hayat vakaları ise 14 ögeyi içermiştir. Bunlardan bazıları şöyle sıralanmıştır: Ebeveynlerin boşanması, baba ya da annenin işlerini kaybetmeleri, bir aile üyesinin ölümü ve üvey anne ya da babası olmak gibi. (Maschi & Bradley, 2008: 144)

Araştırmada suça aracı olan değişkenler ise 3 başlık altında sunulmuştur. Bunlar negatif duygu, depresyon ve suçlu akranlara maruz kalma olarak belirtilmiştir. Bunlar arasından negatif duygu 2 soru sorularak ölçülmüştür. Sorulardan biri şöyledir: Hiç küçük şeylerin sana rahatsızlık verdikleri ya da seni sinirlendirdiği oldu mu? Depresyon değişkeni ise

birçok ögeyi kapsamıştır. Örneğin kendini değersiz hissettiğin, konsantre olmada güçlük çektiğin ya da kendine zarar vermeyi hiç düşündün mü gibi öğeleri kapsamıştır. Suçlu akranlara maruz kalma değişkeni ise hırsızlık, saldırı ya da madde kullanan arkadaşın var mı gibi sorular sorularak ölçülmüştür. (Maschi & Bradley, 2008: 145)

Bağımlı değişken olan suç ise mala karşı suçları ve şiddet içeren suçları kapsamıştır. Mala karşı suçlar 3 ögeyi içermiştir. Örneğin değeri 100 dolar üzerinde olan bir şeyi çaldın ya da denedin mi? Ya da, bir bina ya da araca izinsiz girdin mi? Gibi sorular sorulmuştur. Şiddet içeren suçlar ise çete savaşlarına girdin mi ya da birine öldürmek ya da ciddi şekilde yaralamak amacıyla saldırdın mı? Gibi öğeler kullanılarak ölçülmüştür. (Maschi & Bradley, 2008: 145)

Araştırmada kontrol değişkenleri ise yaş, sosyal sınıf, sosyoekonomik statü, ırk, etnisite, aile yapısı ve coğrafi yerleşim olarak belirtilmiştir. Yine bunlar da değişik sorular sorularak ölçülmüştür. Örneğin aile yapısı parçalanmış ya da parçalanmamış olarak ele alınmıştır. Buna benzer olarak coğrafi yerleşim birimi kent ya da kır olarak ele alınmıştır. (Maschi & Bradley, 2008: 146)

Araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde çocukların ortalama yaşı 14.57 dir. Erkek çocukların çoğunluğu beyaz, iki ebeveynli ailelerde ve kırsal kesimde yaşamaktadırlar. Örneklemin yaklaşık % 15 i geçen yıl içinde en az bir suç davranışı işlemiştir. Ayrıca şiddet içeren suçlar mala karşı suçlardan daha fazla işlenmiştir. (Maschi & Bradley, 2008: 147)

İkinci aşama olarak ise genel gerilim teorisi test edilmiştir. Şiddete maruz kalma ve strese yol açan hayat vakalarının öfke, depresyon ve suçlu akranlara maruz kalma gibi aracı faktörler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre şiddete

maruz kalma ve negatif hayat vakaları önemli bir şekilde öfkeye, depresyona ve suçlu akranlara maruz kalmaya yola açmıştır. (Maschi & Bradley, 2008: 147)

Travma ile mala karşı suçlar arasındaki ilişki açısından, şiddete maruz kalma ile mala karşı suçlar arasında dolaysız önemli bir ilişki bulunmamıştır. Bununla beraber negatif hayat vakalarının mala karşı suçlar üzerinde dolaysız önemli bir etkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir. (Maschi & Bradley, 2008: 147)

Diğer bir analizde ise travmanın (şiddete maruz kalma ve strese yol açan hayat vakaları) şiddet içeren suçlar üzerindeki etkisi incelenmiştir. Her iki ögenin etkisinin pozitif ve önemli olduğu saptanmıştır. Öfke ve suçlu akranlara maruz kalmadan farklı olarak depresyonun travma ile çocuk suçları arasında aracılık etmediği yazar tarafından ifade edilmiştir. Depresyona negatif hayat vakaları ve şiddete maruz kalma yol açarken, depresyonun suç türlerini işleme olasılığını arttırmadığı ortaya çıkmıştır. (Maschi & Bradley, 2008: 148)

Yazar araştırmanın sonuçlarının birinci hipotezi (yani şiddete maruz kalmanın ve strese yol açan hayat vakalarının çocuk suçluluğuyla pozitif ve önemli bir ilişkide olacağı) kısmen desteklediğini ifade etmiştir. Diğer iki hipotezin de (negatif duygunun ve suçlu akranlara maruz kalmanın travma ve suç arasında aracı faktörler olacağı) kısmen desteklendiği yazar tarafından belirtilmiştir. (Maschi & Bradley, 2008: 148)

5. SOSYAL KONTROL TEORİSİNİ TEMEL ALAN ARAŞTIRMALAR

Çocuk suçluluğu alanında sosyal kontrol teorisinden ilham alan araştırmalar da yaygındır. Bu tür araştırmalara örnek teşkil eden bir örnek de Robert Crutchfield'ın *aile*

ve çocuk suçluluğu adlı makalesidir. Yazar bu makalesinde Hirshi'nin temel varsayımlarından hareket etmiştir. Bu yaklaşıma göre konvansiyonel kurum ve kişilere bağlılık derecesi ile suç negatif bir ilişki içindedir. (Crutchfield, 1982: 301)

Bu teoriye göre ailesine bağlı çocuklar zamanlarının çoğunu ebeveynlerinin gözü önünde geçirirler ve bu da suç davranışı için gerekli fırsatı sınırlar. İkinci nokta ise bu çocukların ebeveynleri diğer zamanlarda da psikolojik olarak hazır bulunurlar ve çocukta ebeveynlerim ne düşünür sorusuna neden olur. Üçüncü nokta ise iletişimin içtenliği hususundadır ve bu aile çocuk ilişkisinde önemli bir boyuttur. Ebeveynlerine bağlı çocuklar geçmişteki iletişim deneyimlerinden dolayı hayatlarını ebeveynleriyle paylaşırlar bu da gelecekteki iletişimi kolaylaştırır. Son olarak yazara göre suçu önleyici bağlılığın önemli bir unsuru sevgiye dayalı özdeşim kurma, sevgi ve saygıdır. Ayrıca ebeveyn çocuk bağlılığı tarafından sağlanan sosyal kontrol fonksiyonu çocuğun ebeveynlerine sevgi ve saygı duymaması durumunda azalır. (Crutchfield, 1982: 302)

Yazar bu alanda daha önce yapılan araştırmaları birçok yönden eleştirmiştir. Daha önce yapılan araştırmalar bir kesite dayanmıştır, uzun dönemli değildir. Dahası örneklemeler resmi olarak etiketlenen çocuklardan alınmıştır. Yazara göre bunun sonucu olarak her vakada ele alınan ilişki çocuğun bu davranışını güçlendirdikten sonra algılanan ilişkiye dayanmıştır. Bundan dolayı zayıf ebeveyn çocuk ilişkisi ve ebeveynlerin kontrol eksikliği çocuğun kusurlarından ve ebeveynlerine karşı düşmanlığının bir sonucu olabileceğidir. Ayrıca tümünden yıkıcı bir çocuk ebeveynlerinin ruhi durumlarını ve evlilik ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilir ve ciddi sonuçlar yaratabilir. (Crutchfield, 1982: 304)

Bu konudaki araştırmalara yöneltilen diğer bir eleştiri de verilerin ebeveynlerden değil çocuklardan toplandığıdır. Bu açıdan elde edilen veriler suça karışan ya da karışmayan çocukların ebeveynlerini nasıl gördükleriyle ve algıladıklarıyla ilgilidir. Yazara göre çocukların ebeveynleri hakkındaki görüşleri ve tanımları suç yerleştikten sonra

alınmıştır ve bu konudaki algıları iki açıdan yanlış olabilir: (1) ebeveynleri hakkında yanlış ve eksik bilgiye sahip olabilirler, (2) çoktan suçlu kimliği, dünya görüşü ve yaşam biçimi edinmişlerdir ve bu da önemli ölçüde onların genel dünya algılarını ve özel olarak da ebeveyn algılarını şekillendirmiştir. (Crutchfield, 1982: 304)

Araştırmada veriler diğer araştırmalardan farklı olarak ebeveynlerden toplanmıştır. Araştırma Chicago'da yürütülmüştür ve bu ilde bulunan 80 seçim bölgesinin her birinde 24 tane mülakat uygulanmıştır. Ev haneleri rastgele seçilmiştir ve belirlenen evlerden rastgele seçilen yetişkinlerle mülakat yapılmıştır. Mülakatta çocukla ilgili sorular önceden seçilen 13 yaşa yakın bir çocuğu esas almıştır. Verilerin toplandığı çocuklu aile sayısı ise 620 dir. (Crutchfield, 1982: 305)

Analizdeki bağımsız değişkenler ırk, sosyo-ekonomik statü, medeni durum, geçmiş yıl içinde psikolojik çökme, çocuklar için evdeki alan, ebeveynlerin çocuğun arkadaşları hakkındaki bilgisi, ebeveynlerin çocuk tarafından rahatsız ediliyor olma derecesi, ebeveynlerin destekleyici davranışı, çocuğu fiziki olarak cezalandırma sıklığı, ebeveynler arası iyi ilişki, ebeveynler arası zayıf ilişki ve seçilen çocukla ebeveynleri arasındaki etkileşimin doğasını kapsamıştır. (Crutchfield, 1982: 305)

Suç değişkeni ise 6 tane soru sorularak belirlenmiştir. Bu sorulardan bazıları şunlardır:

- a) Geçen yıl içinde çocuğunuz okul görevlileriyle sorun yaşad mı?
- b) Geçen yıl içinde çocuğunuz ev dışında ciddi bir tartışma ya da kavgaya bulaştı mı?
- c) Geçen yıl içinde çocuğunuz evden hiç kaçtı mı?

Aşağıda ise aile ilişkisiyle suç arasındaki öngörülen ilişki belirtilmiştir.

A- Aile Yapısı

1- Tek ebeveynli ev

- B- Zayıf ebeveyn özellikleri
 - 2- Ebeveyn psikolojik çöküntü yaşamış
 - 3- Ebeveynler arası iyi ilişkilerin yokluğu
 - 4- Ebeveynler arası zayıf ilişkilerin varlığı
 - C- Çocuğun evde karşılaştığı ev özellikleri
 - 5- Çocuğun oyun ve ders için alanının olmaması
 - D- Zayıf ebeveyn çocuk ilişkisi
 - 6- Ebeveynlerin çocuk tarafından rahatsız edilmesi
 - 7- Ebeveynlerin çocuğun arkadaşlarını bilmemesi
 - 8- Ebeveynlerin çocuğu desteklememesi
 - 9- Ebeveynlerin çocuğu fiziki olarak cezalandırması
 - 10- Ebeveynle çocuğun iyi geçinememesi
- (Crutchfield, 1982, s. 301)

Örneklemdaki ailelerin yarısı siyah ve diğer yarısı beyazdır. Parçalanmış ailelerin % 63'ü beyaz ve tek ebeveynli ailelerin % 78'i siyahtır. Verilere göre tek ebeveynli ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi daha düşük olma eğilimindedir. Ayrıca analizlere göre tek ebeveynli ailelerin çocukları suça daha yatkındırlar. (Crutchfield, 1982: 307)

Araştırmaya göre 3 tane değişken güçlü öngörücü etkiye sahiptir: ırk, medeni durum ve ebeveynle ilişki. Beyaz erkek çocuklar siyaahlara oranla % 19 daha büyük bir ihtimalle kötü davranış sergilemişlerdir ve tek ebeveyne sahip çocuklar % 20 daha fazla olasılıkla kötü davranış sergilemişlerdir. Fiziki cezanın da önemli ölçüde kötü davranışla bağlantı içinde olduğu ve etkisinin ırk, medeni durum ve ebeveyn çocuk ilişkisiyle bağlantılı ilişkinin etkisinin yarısından biraz fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Arkadaş bilgisinin kötü davranışla negatif bir ilişki içinde olduğu, sosyo-ekonomik statünün ise kötü davranışla önemsiz bir negatif ilişki içinde olduğu ifade edilmiştir. Evde çocuğun sahip olduğu alanın, ebeveynin çocuğu destekleme derecesinin, ebeveynin çocuk tarafından rahatsız edilmesinin erkek çocukların kötü davranışlarıyla bağlantılı olmadığı ortaya çıkmıştır. (Crutchfield, 1982: 309)

Tüm örneklemin analizine bakıldığında ise ırkın suçun ılımlı bir öngörücüsü olduğu, beyazların daha yüksek bir suç oranına sahip olduğu belirtilmiştir. Ebeveynlerin medeni durumu ise suçla önemli bir şekilde negatif bir ilişki içindedir ama ilişkinin ılımlı olduğu söylenmiştir. Dahası çocuğun arkadaşlarını bilmeyişin ve fiziki cezanın suçla oldukça güçlü bir ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ebeveynlerin çocuğa karşı duygularının suçla önemli bir ilişki içinde olduğu gözlemlenmiştir. Parçalanmamış ailelerde ebeveynler arası iyi ilişkinin suçla bağlantılı olmadığı bununla beraber ebeveynler arası zayıf ilişkinin suçla sıkı bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır. (Crutchfield, 1982: 310)

Parçalanmamış ailelerde ise tüm örnekleme kıyaslandığında fiziki cezanın erkek çocukları üzerinde önemsiz bir istatistiki etkisinin olduğu gözlenmiştir. Yine bu ailelerde çocuk alanının, ailenin çocuğu sorun olarak görmesinin ve ebeveynlerin çocuğu desteklemesinin suçla zayıf bir ilişki içinde olduğu belirtilmiştir. Kontrol teorisiyle tutarlı bir biçimde zayıf ebeveyn- çocuk ilişkisinin bu ailelerde suçun en güçlü habercisi olduğu, ırk ve sosyo- ekonomik statününse suçla bir ilişkisinin olmadığı ifade edilmiştir. (Crutchfield, 1982: 313)

Parçalanmış aileler ele alındığında ise tek ebeveynle yaşayan çocukların içinden erkeklerin % 41'inin ve kızların % 23'ünün suç davranışı gösterdikleri saptanmıştır. Bu tür ailelerde çocuğu fiziki cezalandırmanın suçun en güçlü habercisi olduğu, ebeveyn- çocuk ilişkisinin ise suçla düşük bir korelasyon içinde olduğu tespit edilmiştir. (Crutchfield, 1982: 314)

Erkeklerle kızlara beraber bakıldığında ise birbirine benzer örüntüler ortaya çıkmıştır. Irk ve sosyo-ekonomik statünün, çocuğun alanının, çocuğu sorun olarak görmenin ve çocuğu desteklemenin suçla bağlantılı olmadığı görülmüştür. Arkadaş bilgi eksikliğinin

ve fiziki cezanın güçlü bir şekilde suçla bağlantılı olduğu araştırmada belirtilmiştir. En güçlü etkinin ise suçla ebeveyn-çocuk ilişkisi arasındaki negatif ilişkinin olduğu ama bunun da sadece kızlar için geçerli olduğu saptanmıştır. (Crutchfield, 1982, s. 314)

Sosyal kontrol teorisi içinde değerlendirilen sosyal bağ teorisini araştırmalarında esas alan diğer bir araştırma da Legrande Gardner ve Donald Shoemaker tarafından uygulanan *sosyal bağ ve suçluluk* adındaki araştırmadır. Yazarlar sosyal bağla suç arasındaki ilişkiyi kent ve kırsal ortamında çok değişkenli analiz metodunu kullanarak incelemişlerdir. Özel olarak analizleri Virjinya'daki esas olarak kentsel ve kırsal bölgelerdeki okul popülasyonuna dayanmıştır. Araştırma çok değişkenli, dinsel ve akranların gelenekselliğinin yanında ebeveynlerin gelenekselliğini de kapsamıştır. Sosyal bağ ölçümleri ise Hirschi'nin orijinal formülasyonuna dayanmıştır.(Gardner & Shoemaker, 1989: 483)

Araştırmanın hipotezleri ise şunlardır:

- a) Suç ve sosyal bağın bileşenleri arasında önemli bir ters ilişki olacaktır, bunun tek istisnası ilişkinin pozitif olarak beklendiği akranlara bağlılıktır.
- b) Sosyal bağ faktörleri ve suç arasındaki ilişki kentsel bölgeye oranla kırsal bölgede daha kuvvetli olacaktır. Sosyal bağ bileşenlerinin açıklama gücü kentsel çocuklarla karşılaştırıldığında kırsal çocuklarda daha büyük olacaktır.

(Gardner & Shoemaker, 1989, s. 483)

Sosyal bağ teorisine göre çocuklar kontrol edilmezlerse ya da geleneksel topluma bağlı değillerse suç davranışı ortaya çıkabilir. Yazara göre sosyal bağ birey ve toplum arasındaki bir bağlantıdır, aile ve okul gibi temel sosyal kurumlarda yer almaya ve bu

kurumlara bağıllığı ifade eder. Çocuğun kanunun meşruluğu gibi geleneksel değerlerle ilgili fikirleri de önemlidir. Yazara göre sosyal bağ suç aktivitelere katılım yolundaki fırsatları ve baştan çıkartmaları kontrol eder. Bireysel bağı temsil eden bağıllık, inanç ve aktivitelere katılım suç davranışıyla negatif bir ilişki içindedir. (Gardner & Shoemaker, 1989: 484)

Araştırmada öz bildirim dayalı anketler uygulanarak 1984 yılında veriler toplanmıştır. Örneklem 733 sekizinci ve on ikinci sınıf arası öğrenciyi kapsamıştır. Rastgele seçme metodu kullanılmamıştır. Öğrencilerin yaşı 13 ten 20 ye doğru değişiklik içermiştir. Sınıf, ırk ve cinsiyet açısından ise eşitlik sağlanmıştır. Katıların %53 ü kız % 47 si ise erkektir, % 56 sı beyaz % 44 ise siyahtır. Örneklem kır ve kent olmak üzere iki bileşene ayrılmıştır. 277 kişi kentli olarak 456 kişi ise kırsal olarak sınıflandırılmıştır. (Gardner & Shoemaker, 1989: 485)

Bağımsız değişkenleri ölçmede Hirschi'nin anket soruları kullanılmıştır. Aktivitelere katılım, müfredat dışı okul aktivitelere katılım, dini aktivitelere katılım ve toplumsal aktivitelere katılım ölçülerek endeksler hazırlanmıştır. Bağıllık değişkeni ise kurumlara değil kişilere bağıllığı içermiştir. Bunla ifade edilen kişiler ebeveynler, öğretmenler, akranlar ve kilise mensupları olmuştur. Ebeveynlere bağıllık ebeveynlerle özdeşim kurma, denetim ve çocuk-ebeveyn iletişimini kapsamıştır. (Gardner & Shoemaker, 1989: 486)

Sosyal bağ teorisinin öngördüğü üzere denetim, özdeşim kurma ve iletişimle ilgili yüksek değerler ebeveynlere yüksek bağıllığı ifade etmiştir. Benzer şekilde öğretmenlere, akranlara ve kilise mensuplarına bağıllık derecesi ölçülmüştür. Bu bağıllık türlerinde de özdeşim kurma ve iletişimin sıcaklığı gibi unsurlar hesaplanmıştır.

Kilise ve okul gibi geleneksel kurumlara olan taahhüt düzeyi de bağımsız değişken olarak hesaplanmıştır. (Gardner & Shoemaker, 1989: 486)

Geleneksel değerlere inanç Hirschi'nin orijinal soruları kullanılarak hesaplanmıştır. Sosyal bağla ilgili olan diğer bir bölüm soru da önemli ötekilerin gelenekselliğini ele almıştır. Buradan hareketle ebeveynlerin ve akranların gelenekselliği endeksi hesaplanmıştır. Akranların gelenekselliği hesaplanırken katılımcının akranlarının polisle bir huzursuzluk yaşayıp yaşamadıkları, ebeveynlerin gelenekselliği hesaplanırken de ebeveynlerin polise saygı duyup duymadıkları ve kanunlara uyup uymadıkları dikkate alınmıştır. (Gardner & Shoemaker, 1989: 486)

Bağımlı değişken olan suç ise bir endeks kullanılarak suç davranışına total yani külli katılımı temsil edecek şekilde oluşturulmuştur. Analiz sonucunda suça katılımın 4 boyutu ortaya çıkmıştır. Birinci endeks mala karşı suçlarla ilgili, diğeri şiddet içeren davranışa katılımı ilgili, bir diğeri uyuşturucu madde bulundurmaya ilgili ve son kategori daha hafif kabahatlerle ilgilidir. (Gardner & Shoemaker, 1989: 487)

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında geleneksel bağ ve suç arasında hipotezlerde öngörüldüğü üzere negatif bir ilişki saptanmıştır. Bir tek istisna dışında bütün sosyal bağ endekslerinin suçun 5 endeksiyle negatif bir ilişki içinde olduğu, istisnanın ise külli suçla pozitif bir ilişki içinde olan akranlara bağlılık değişkeni olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanında akranların gelenekselliğinin suçla negatif bir ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir. Suç göstergeleri ve ebeveynlerin gelenekselliği arasındaki ilişki daha zayıf ve öngörüldüğü gibi ortaya çıkmıştır. (Gardner & Shoemaker, 1989: 488)

Sosyal bağ ölçmede kullanılan özel ölçek bileşenleri arasında akranlarla ilişkilerin ve geleneksel inançların en güçlü ve tutarlı şekilde suçla bağlantılı oldukları saptanmıştır. Taahhüt ve aktivitelere katılımdan ziyade özellikle bağlılık ölçeğinin suçla önemli bir

bağlantı içinde olduğu ifade edilmiştir. İlginç olarak ebeveynlerin gelenekselliğinin şiddet dışında suçla önemli bir bağlantısının olmadığı gözlemlenmiştir. (Gardner & Shoemaker, 1989: 490)

Hatırlanacağı üzere araştırmanın ikinci hipotezi sosyal bağ ölçeklerinin daha tutarlı ve güçlü bir şekilde kırsal örnekleme suçla daha büyük ölçüde bir ilişki içinde olacağıyla ilgiliydi. Verilere göre sosyal bağ ölçekleri bütün örnekleme kıyasla kentsel örnekleme suçu daha zayıf açıklamıştır. Araştırmaya göre sosyal bağ değerleri kırsal çocuklar arasındaki suçu daha iyi açıklamıştır. R-square değerleri şiddet ve uyuşturucu bulundurma suçlarında %26 dan başlamıştır ve toplam suçta %47 ye varmıştır. Yazar bu değerlerin kentsel örnekleme kıyasla daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Yazar suçla önemli birçok bağlantının bulunduğunu ve bunların bütün örnekleme çakıştığını belirtmiştir. Örneğin geleneksel inanç ölçeği her bir suç ölçümüyle yüksek bir bağlantı içindedir ve en yüksek katsayı değerine sahiptir. (Gardner & Shoemaker, 1989: 492)

Sonuçlara bakıldığında akranların gelenekselliği suçla negatif bir ilişki içindedir. Akranlara bağlılık arttıkça bildirilen suç oranı da artmaktadır. Bununla beraber geleneksel akranlara bağlılık arttıkça suça iştirak azalmaktadır. Ayrıca ebeveynlere bağlılık, ister genel ister ebeveynlerin gelenekselliği olarak ele alındığında suçla bağlantılı olmadığı ortaya çıkmıştır. (Gardner & Shoemaker, 1989: 492)

Sosyal bağ ölçeğinde kırsal örnekleme suçla önemli bir bağlantısı olan faktörün okul olduğu tespit edilmiştir. Özellikle de öğretmenlere bağlılığın önemli bir ölçüde 3 tane suç endeksiyle bağlantılı olduğu gözlemlenmiştir. Bu ilişkinin de negatif olduğunu daha önce belirtmiştik. (Gardner & Shoemaker, 1989: 492)

Sonuç olarak araştırma 4 temel sonuç ortaya koymuştur. Birincisi Hirschi tarafından kavramsallaştırıldığı gibi sosyal bağlar suçla önemli bir negatif ilişki içindedirler.

İkincisi akran ilişkileri ve suç arasındaki ilişki akranların gelenekselliği yönünde spesifik hale getirilmiştir. Genel olarak akranlara bağlılık ele alındığında ilişki pozitifdir, geleneksel akranlar ele alındığında ise ilişki negatiftir. Üçüncü olarak geleneksel inançlar ve bağlılığın özellikle de öğretmene bağlılığın aktivitelere katılım ve taahhüt değişkenlerinden daha güçlü şekilde suçla bağlantılı olduğu gözlemlenmiştir. Dördüncü olarak bu örüntülerin kırsal çocuklara oranla şehirlilere daha fazla uyduğu tespit edilmiştir. (Gardner & Shoemaker, 1989: 492)

Sosyal kontrol ve sosyal öğrenme teorisini araştırmasına temel alan bir araştırma da Marx War tarafından yürütülmüştür. Makalenin ismi *Ebeveynler, akranlar ve suçtur*. Yazar temel olarak çocuğu etkileyen 2 ana çevreden bahsetmiştir; Biri ebeveynler diğeri ise akranlardır. Yazarın sorduğu temel soru ise acaba ebeveynlerin etkisi akranların etkisini nötralize eder mi?

Warr'a (1993) göre bu konuda iki önemli teorik görüş vardır. Birincisi Hirschi'nin sosyal kontrol teorisidir. Bu teoriye göre aileye bağlılıkla suç arasında negatif bir ilişki vardır. Buna göre aile ile çocuk arasındaki sevgiye dayalı ilişki çocuğu akran etkisinden korur. Ayrıca ailenin mevcudiyeti esnasında geçirilen zaman da akran etkisini, suç fırsatını azaltarak azaltır. Yazarın esas aldığı diğeri bir görüş de Sutherland'in ayrıştırıcı birleşimler teorisidir. Bu teoriye göre akranlar suçun oluşumunda ve öğrenilmesinde en önemli role sahiptir.

Yazar araştırmasının amacını şöyle belirtmiştir: ‘ Bu makale suçun kaynağında ebeveyn ve akran etkileşimini esas alıyor. Ayrıştırıcı birleşimler teorisi ve sosyal kontrol teorisine uygunluk içinde akranlar suçun temel potansiyel teşvik edicileri ve ebeveynler de suçun potansiyel engelleyicileri olarak ele alınıyor. Bu formülasyon deneysel ve teorik zeminde doğrulanmış gibi gözüküyor. Ebeveynler hatta suçlu ebeveynler dahi suçu evrensel olarak onaylamazlar ve kınarlar, çocuklarını bu yönde cesaretlendirmezler ve suça müsamaha göstermezler. Bunun tam tersine akran kültürü

çocuklara birçok suç modeli ve suça müsamaha gösteren ortam sunar.’’ (Warr, 1993: 248)

Araştırmanın yöntemine bakıldığında araştırmada veriler uzun dönemli olarak ABD de yapılan milli gençlik araştırmasından toplanmıştır. 1976 yılında 11 ile 17 yaş arası 1726 kişiden oluşan örneklem seçilmiştir. Örnekleme haneler seçilirken çok aşamalı yöntem(Cluster sampling) uygulanmıştır. (Warr, 1993: 250)

Katılımcılardan en yakın arkadaşlarını belirtmeleri istenmiştir ve sonrada ölçek kullanılarak arkadaşlarının ne ölçüde suça karıştıklarıyla ilgili soru sorulmuştur. Ayrıca katılımcıya da aynı soru yöneltilmiştir. Küçük ihlallerden büyük suçlara doğru 6 suç türü ele alınmıştır; sınavlardan kopya çekmek, marijuna kullanımı, küçük hırsızlık, alkol kullanımı, araç ya da ev soymak ve büyük hırsızlığa doğru uzanan bir yelpaze. (Warr, 1993: 250)

Öncelikle aileyle geçirilen zaman ve suç arasındaki ilişki ele alınmıştır. Katılımcılara aile üyeleriyle öğlen, akşam ve hafta sonları geçirilen zaman sorulmuştur. Araştırmanın sonucuna göre aileye ayrılan zaman neredeyse bütün durumlarda öz bildirim dayalı suç üzerinde istatistiki bir öneme sahiptir. Hafta sonu aileyle geçirilen zaman da suça karışmış arkadaşların etkisini önemli bir biçimde düşürmektedir. (Warr, 1993: 251)

Warr (1993) ayrıca aileye bağlılık ile suç arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Aileye bağlılığı 3 soruya verilen cevaplarla ölçmüştür. Bu sorular şunlardır:

- 1- Beraberce bir sürü şey yapılacak bir aile sizce ne kadar önemlidir?
- 2- Ebeveynlerinizle iyi geçinmek sizce ne kadar önemlidir?
- 3- Beraber her şeyi konuşabileceğiniz ebeveynler sizce ne kadar önemlidir?

Cevap kategorileri ise çok önemli, biraz önemli ve hiç önemli değildir. (Warr, 1993: 252)

Araştırmanın sonuçlarına göre 3 ölçekten sadece biri suçu önleyici öneme sahiptir. Beraber zaman geçirmeye istinat eden beraber bir sürü şey yapılacak bir aile ölçeği suçu önleyici önemli bir yere sahiptir. Bunun tersine diğer iki cevap kategorisi akran etkisini azaltıcı bir güce sahip değildir. (Warr, 1993: 256)

Sonuç kısmını yazar şu cümlelerle özetlemiştir:

“ Bu araştırmada ele alınan bulgular suçluluk alanında aile ve arkadaş üzerindeki vurguyu doğruluyor. Her iki sosyal sistem çocuk davranışı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bununla beraber her ikisi de birbirinden bağımsız değildir. Çocukların aileleriyle geçirdiği zaman miktarı akran etkisini azaltmada güçlüden ılımlıya doğru değişen bir etkiye sahiptir. Bunun yanında ebeveynlere bağlılık suç üzerinde direkt bir etkiye sahip değildir, ayrıca suça karışmış akranların etkisini azaltmaz. Bununla beraber ebeveynlere bağlılık çocukların ne tür bir arkadaş seçeceği etkiler ve böylece suç üzerinde dolaylı bir etkiye sahiptir.” (Warr, 1993: 258)

Yazarın sonuçlarla ilgili sorduğu bir soru da şudur: Eğer ebeveynlerle geçirilen zaman akran etkisine karşı koyabiliyorsa niçin bu ebeveynlere bağlılıkta söz konusu değildir Warr ‘a (1993) göre “ akranların ani etkisi öyle büyüktür ki kanunları çiğneme yolundaki akran baskısını aşmanın tek yolu suça karışmış akranlardan tümünden uzak durmaktır.” (Warr, 1993: 259)

Tutuklu ebeveyn geçmişini çocuk suçluluğu bağlamında ele alan bir araştırma Anne D. Dannerbeck tarafından yürütülmüştür. Bu makalenin ismi ise “ tutuklu ebeveyn geçmişine sahip olan ve olmayan suça karışmış çocukların aile özellikleri, deneyimleri ve davranışları arasındaki farklar” dır.

Dannerbeck çocuk suçluluğunu gelişimsel açıdan ele almıştır. Çocuğun sağlıklı gelişmesinde ebeveynler en önemli ötekilerdir. Ebeveynlerden birinin içeri düşmesi ise yazara göre çocuğun hayatında kopukluklara ve dengesizliklere yol açar. Bir ebeveynin belirli bir süre içeride yatması çocuk da sadece ekonomik zorluklara yol açmaz aynı zamanda ebeveynlerin çocuğa yol göstermelerinde ve denetlemesinde de kopukluklara yol açar. Yazara göre en önemlisi de belki çocuğun ebeveyninin suç davranışını kendine mal etmesidir. (Dannerbeck, 2005: 200-201)

Dannerbeck ebeveynler arasında zihinsel hastalığın varlığının da yeterli ebeveynliği engellediğini ve çocuk istismarına yol açtığını ifade etmiştir. Ayrıca rakamlara göre içeri düşen bireyler diğerlerine oranla 6 kat daha fazla zihinsel hastalığa yakalanma olasılığına sahiptirler. Aynı zamanda A.B.D de içeri düşen ebeveynlerin % 85 i madde kullanma geçmişine sahiptir. Yazara göre bu iki faktör çocuk istismarı ve yetersiz ebeveyn özellikleriyle bağlantı içindedir. (Dannerbeck, 2005: 202)

Araştırmada üzerinde durulan içeri düşmüş ebeveyn geçmişiyle çocuk suçluluğu arasındaki önemli bir faktör ise kopukluklardır. Ani değişimler ve birçok değişim çocuğun sosyalleşmesinde sorunlara yol açabilir. Çocuğun okul ya da yerleşim yerinin değişmesi gibi fiziksel kopuklukların yanında çocuğun ilişkiye girdiği ebeveynlerin madde kullanması ya da zihinsel hastalığından dolayı duygusal kopukluklar ve çocuğun hayatına giren ve çıkanlardan dolayı oluşabilecek sosyal kopukluklar yazarın belirttiği kopukluk türleridir. (Dannerbeck, 2005: 202)

Araştırmada veriler Missouri devlet mahkemesinin çocuk suçluların risk ve ihtiyaçları değerlendirmesi ve sınıflandırması sisteminden alınmıştır. Toplam 1112 hükümlü çocukla görüşmeler yapılmıştır. Missouri çocuk servisi 2 ölçek kullanarak bilgi toplamıştır: Birincisi risk değerlendirmesi ve ikincisi de ihtiyaç değerlendirmesidir. Çocuk hükümlülerle görüşmeler yapıp bu ölçekler doğrultusunda bilgi toplanmıştır. (Dannerbeck, 2005: 203)

Araştırmanın hipotezleri ise şunlardır:

- 1- ebeveynleri içeri düşmüş olan çocuklar yetersiz ve etkisiz ebeveynlikle ve ebeveyn madde kullanımı ve zihinsel hastalığı gibi etkili ebeveynliği engelleyici faktörlerle karşılaşır.
- 2- Ebeveynleri içeri düşen çocuklar madde kullanımı ve ev değiştirme gibi etkisiz ebeveynliğin negatif etkileriyle karşılaşır.
- 3- Ebeveynleri içeri düşen çocuklar kendilerine ait ciddi ve uzun suç geçmişine sahip olacaklardır.
- 4- Ebeveynlerin içeri düşmesi suç davranışının habercisidir(predictor).

Araştırmanın birinci hipoteziyle ilgili değişkenler ölçülürken hiç ebeveynlerinden biri içeri düştü mü ve ebeveynlerinin zihinsel hastalığı var mıydı ve alkol ya da madde kullanırlar mıydı gibi sorular sorulmuştur. Ebeveyn yönetim stili ise etkililik unsuruna dayanmıştır. Etkili ebeveynlik yapının, desteğin ve denetimin tutarlı ve uygun olduğunu göstermiştir. Etkisiz ebeveynlik ise uygun ve tutarlı denetim ve kılavuzluğun olmadığını göstermiştir. (Dannerbeck, 2005: 204)

İkinci hipotez ölçülürken çocuk istismarı, ihmali ve ev değiştirme gibi çocuğun deneyimleri sorularak kategoriler ölçülmüştür. 3. hipotezi ölçerken ise çocuğun davranış kalıplarını ölçmek için sorular sorulmuştur. İlk ne zaman mahkemeye çıktıkları, bunun

sayısı ve adam öldürme ve cinsel suçlar gibi saldırı suçlarını işleyip işlemedikleri de sorulmuştur. (Dannerbeck, 2005: 205)

Araştırmanın sonuçları ele alındığında toplam 312 kız ve 800 erkek çocuk hükümlü araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Verilere dahil edilen çocukların çoğunluğu Afrikalı Amerikalılardır ve Afrikalı Amerikalıların büyük çoğunluğunun ebeveynlerinin hapis geçmişinin olduğu gözlemlenmiştir. Hapse düşmüş ebeveyn geçmişi olanların % 70 i Afrikalı Amerikalı ve % 25 i beyazdır. (Dannerbeck, 2005: 206)

İçeri düşmüş ebeveyn geçmişine sahip olanların büyük bir kısmının ebeveynlerinin zihinsel bir hastalığa sahip oldukları belirtilmiştir. İçeri düşmüş ebeveyn geçmişine sahip olanların yarısından fazlası ebeveynlerinin madde kullanımı geçmişi olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca böyle bir ebeveyn geçmişine sahip olan çocukların büyük bir kısmı (% 28 i) yetersiz ebeveynlikle karşılaşmışlardır. (Dannerbeck, 2005: 206)

Araştırmanın diğer sonuçlarına bakıldığında böyle bir ebeveyn geçmişine sahip olan çocukların büyük bir kısmı resmi kayıtlar geçmiş istismar ve ihmalle karşılaşmışlardır. İçeri düşen ebeveyn geçmişine sahip olan çocukların yarısından fazlası çocuklukları süresince devlet tarafından evden alınıp diğer bakım merkezlerine konulduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmanın diğer bir sonucu ise böyle bir geçmişe sahip çocukların büyük bir kısmı daha önce de hapse düşmüş ve ciddi suçları işlemişlerdir. Etkisiz ebeveynliğin erken mahkemeye düşme üzerinde en büyük etkiye sahip olduğu ifade edilmiştir. Ev değiştirme ve 12 yaşından önce mahkemeye düşmenin önemli bir şekilde önceki kayıtlarla ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir. Ciddi suçlarda, erkek olmanın, etkisiz ebeveynliğin, ev değiştirmenin ve 12 yaş öncesi mahkeme kayıtlarına geçmenin ciddi suçların habercisi olduğu belirtilmiştir. Yazar araştırmanın ilk üç hipotezinin desteklendiğini ve sonuncu hipotezin desteklenmediğini ifade etmiştir. (Dannerbeck, 2005: 206)

6. SOKAK YAŞAMI VE SUÇ

Çocuk suçluluğu alanında sokak yaşamı ve suç olgusunu ele alan araştırmalarda mevcuttur. Bu araştırmalardan biri de John Hagan ve Bill McCarthy tarafından yazılan sokak yaşamı ve suçluluk adlı makaledir. Yazar bu makalesinde olumsuz sınıf koşulları ve suçluluk arasında bir bağlantı olduğunu öne sürmüştür. Hagan ve McCarthy' e (1992) göre öz-bildirime dayalı okul popülasyonunu ele alan araştırmalar sokak yaşamını ve sokakta yaşayan çocukları araştırmanın kapsamı dışında bırakmışlardır. Hagan ve McCarthy' nin (1992) yaptığı ise sokak yaşamını yeniden çocuk suçluluğu alanıyla bütünleştirmektir. (Hagan & Mccarthy, 1992: 534)

Hagan ve McCarthy (1992) araştırmalarında sosyal kontrol teorisi ve gerilm teorisini bütünleştirmişlerdir. Çocuğu sokağa iten nedenler arasında ebeveyn kontrolünün olmayışını, aile parçalanmasını, şiddete dayalı ebeveyn kontrolünü ve ebeveynler tarafından reddedilme gibi nedenleri sıralamışlardır. Hagan ve McCarthy'e (1992) göre sosyal kontrol teorisi çocukların ebeveynler tarafından ihmal edilmesini kapsayacak şekilde genişletilebilirken gerilim teorisi de çocuğun istismar edilmesi düşüncesinin düşünülmesine imkan sağlar. (Hagan & Mccarthy, 1992: 535)

Bilindiği gibi aileye bağlılık ve çocuğun ebeveynler tarafından şiddete dayalı olmayan şekilde kontrol edilmesi sosyal kontrol teorisi tarafından önemsenmiştir. Bunun yanında şiddet ise çocuk istismarıyla bağlantılı olup gerilim teorisiyle beraber ele alınmıştır. Yazar sokağa inmede bu iki faktörün etkili olduğunu düşünmüştür. Yazara göre diğer önemli bir faktör de okulla ilgili olma, okula bağlılık iken diğeri ise okulla olan çatışmadır. Bunda da yine okulla ilgili olma sosyal kontrol teorisinin öncülü iken okulda yaşanan çatışma ise gerilim teorisini öncülüdür. (Hagan & McCarthy, 1992: 535)

Yazar araştırmasında sırasıyla ebeveynlerin sınıf durumunu, aile yapısını, ebeveyn kontrolünü ve çatışmayı, okula bağlılığı, ilgiyi ve çatışmayı ve sokaktaki mevcut sınıf durumunu analizinde ele almıştır. Araştırma Kanada'nın Toronto şehrinde 1987 ve 1988 yıllarında okul popülasyonundan ve sokakta yaşayanlardan seçilen iki örneklem üzerinde uygulanmıştır. Okul örneklemini oluşturan öğrencilerin sayısı 563 tür, öğrencilerin yaşları 13- 19 arasındadır. Veriler ise öz-bildirime dayanmaktadır. Sokak örneklemini ise 13 ile 19 yaş arasında bulunan 386 çocuğu kapsamıştır. Buradaki çocuklar Sosyal Hizmet kurumlarından ve Toronto'nun sokak ve parklarından seçilmiştir. (Hagan & McCarthy, 1992: 538)

Araştırmanın tahminlerine göre Toronto'da her 20 okul öğrencisine karşılık bir çocuk sokakta yaşamaktadır. Sosyal hizmet verilerine göre Toronto'daki sokak popülasyonu 10.000 ile 20.000 arasındadır. Okul popülasyonu ise Toronto'da yaklaşık olarak 150.000 civarındadır. Bu tahminler önemli çünkü yazar örneklemini popülasyona oranla ağırlıklandırıp karşılıklı analize geçmiştir. (Hagan & McCarthy, 1992: 538)

Değişkenlerin ölçülmesi hususunda ilk önce sınıf pozisyonu ele alınmıştır. Sınıf pozisyonu iki ögeyle ölçülmüştür. Birincisi Ebeveynlerden daha yüksek statüye ya da sınıf gücüne sahip olan değerlendirilmiştir. Sınıf kategorileri işveren, küçük burjuva, Denetimci, işçi ve artık popülasyonu kapsamıştır. Mevcut sınıf durumu ise okula ya da sokağa üyeliğe göre ele alınmıştır. (Hagan & McCarthy, 1992: 542)

Artık popülasyondan ifade edilmek istenen ise bu grubun üyelerinin işsiz olduğudur. Artık popülasyon aileleri ya tek ebeveynli işsiz aileleri ya da çift ebeveynli işsiz aileleri

kapsamıştır. Araştırmanın bulgularına göre artık popülasyon ailelerinin sadece % 25 i tek ebeveynlidir. Yine verilere göre okul ve sokak gençliği arasındaki en önemli farkın sokak gençliğinde artık popülasyon ebeveynlerinin daha yüksek temsil edilmesidir. Bu oranın sokak çocuklarında % 7 iken okul çocuklarında % 2 olduğu ifade edilmiştir. (Hagan & McCarthy, 1992: 542)

Ebeveyn kontrol ölçümü ise maternal ve paternal ilişkisel ve araçsal kontrolü kapsamıştır. Maternal ve paternal ilişkisel kontrol şu öğeler ele alınarak ölçülmüştür: Annen ya da babanla kendi düşüncelerin ve duyguların hakkında konuşuyor musun ya da konuşuyor muydun? Annen ya da babanın oldukları gibi olmayı istiyor musun ya da istiyor muydun? Maternal ve paternal araçsal kontrol ise ölçeklerle şu soru sorularak ölçülmüştür: Evde olmadığın zamanlar annen ya da baban senin nerede ya da kimle beraber olduğunu biliyor mu ya da biliyor muydu? Araştırmanın verilerine göre okul gençliği sokaktakilere oranla daha fazla kontrol edildiklerini bildirmişlerdir. (Hagan & McCarthy, 1992: 543)

Aile çatışması ise ebeveynsel bastırıcı kontrolünü ölçen iki öğeyle ölçülmüştür ve şu sorular sorulmuştur: Ebeveynlerin ya da vasin hiç sana fiziksel disiplin kullandılar mı ya da kullanıyorlar mı? Ebeveynlerin tarafından kanamaya ya da çürüğe yol açacak şekilde hiç dövüldün mü? Araştırmanın verilerine göre ortalama olarak sokak çocukları bu ölçekte okul çocuklarına oranla 2 kat daha fazla şiddete maruz kalmışlardır. (Hagan & McCarthy, 1992: 535)

Okula bağlılığı, ilgiyi ve öğretmenlerle yaşana çatışmayı ölçmek için 3 tane gösterge kullanılmıştır. Bağlılıkla ilgili olan ev ödevi göstergesinde projelerini ve ev ödevlerini ne sıklıkla yaparsın ya da yapardın sorusu sorulmuştur. Bağlılığın okul hedefleriyle ilgili olan kısmında ise nihai olarak ne kadar yıl okumak istersiniz? Sorusu sorulmuştur. Son olarak okulla yaşanan çatışmayı ölçmek için ne sıklıkla öğretmenlerinle çatışma yaşadın ya da yaşıyorsun sorusu yöneltilmiştir. Araştırmanın verilerine göre okul

gençliği sokak gençliğine oranla ev ödevlerinde yüksek skora sahiptir. Bu oran sırasıyla 2.49 ve 1.69 dur. Hedeflerde ise oran yine sırasıyla 3.65 ve 2.79 dur ve çatışma boyutunda bu oran 1.17 ve 2.16 dır. (Hagan & McCarthy, 1992: 543)

Araştırmada suçluluğun göstergesi olarak hırsızlık ele alınmıştır. Sokak yaşamı ve suçluluk ayrıştırılmış ve ilki ciddi suça yönelten ana değişken olarak değerlendirilmiştir. Hırsızlığı ölçmek için örneğin arabalardan teyp gibi bir şeyler almak ya da mağazalardan 50 doların üzerinden bir şey çalmak gibi göstergeler kullanılmıştır. (Hagan & McCarthy, 1992: 543)

Yazar araştırmanın artık popülasyonla ilgili sonuçlarını şöyle değerlendiriyor:

“ Artık popülasyon ailelerinden gelen büyük erkek çocuklar daha büyük bir ihtimalle sokaktadırlar. Artık popülasyondan gelen aileler daha az bir ihtimalle bütünlüktedir yani parçalanmışlardır, bu aileler büyük bir ihtimalle çocuk üzerinde güç kullanırlar ve özellikle erkek çocukları üzerinde daha az kontrole sahiptirler. Bu çocukların bunun sonucunda daha az okul hedefleri vardır ve öğretmenleriyle daha çok çatışmaya girerler. Bu etkilerin hepsi sokağa düşme ihtimalini artırır.”
(Hagan & McCarthy, 1992: 548)

Yazar araştırmanın sonucunu suç açısından değerlendirdiğinde ise her iki örnekte de önemli bir tutarlılığa ve etkiye sahip olan etkenlerin cinsiyet, ev ödevi ve öğretmenlerle yaşanan çatışma olduğunu ifade ediyor. Daha az ev ödevi yapanların, öğretmenleriyle daha çok çatışmaya girenlerin ciddi hırsızlığa daha eğilimli oldukları gözlemlenmiştir. Örneklem arasındaki farklılığa bakıldığında ise yaş ve bastırıcı kontrolün okul örneğinde suçluluğu arttırdığı bunun yanında bunların hiçbirinin sokak örneğinde aynı etkiye sahip olmadığı belirtilmiştir. (Hagan & McCarthy, 1992: 551)

Araştırmanın verilerine göre yüksek risk grubundaki çocukların sokakta ya da okulda olduklarına bakılmaksızın hırsızlık suçuna en az bir defa katılma ihtimalleri vardır. Bunun yanında düşük risk grubundaki çocuklar okuldan ziyade sokakta oldukları zaman daha büyük bir ihtimalle suça katılırlar. Örneğin düşük risk grubuna mensup çocukların ciddi hırsızlığa yirmi ya da daha fazla katılma ihtimali sokaktakiler için .204 iken okuldakiler için .005 tir. Yüksek risk grubundakiler için bu oran sırasıyla .379 ve .027 dir. Yazar bu verilere göre sokak yaşamının suç üzerindeki etkisinin açık olduğunu ve yüksek risk grubu için daha açık olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca verilere göre sokak yaşamının ciddi suçları arttırdığı tespit edilmiştir. (Hagan & McCarthy, 1992: 553)

7. TÜRKİYE'DE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Türkiye’de çocuk suçluluğu alanında yapılan en kapsamlı ve önemli araştırmalardan biri Tülin İçli tarafından yürütülmüştür. Araştırmanın ismi ise *Çocuk, Suç ve Sokaktır*. İçli’nin çocuk suçluluğuna yaklaşımı sosyolojiktir. Çocuk suçluluğunu ele alırken aile ve akran gruplarının önemine vurgu yapmıştır. İçli’ye göre ailenin parçalanması, aile çatışması, aile sapması ve ailenin ihmali çocuk suçluluğunu kolaylaştıran dört ana faktördür. (İçli, 2009: 31)

Araştırma Ankara ve İstanbul olmak üzere iki ilde 1526 çocuk üzerinde uygulanmıştır. Çocuklar Ankara ve İstanbul’daki Çocuk Şube Müdürlükleri, Çocuk büroları ve çocuk esirgeme kurumları gibi kurumlardan seçilmişlerdir. Araştırmada anket ve mülakat teknikleri uygulanmıştır. Her il için örneklem büyüklüğü 770 olarak belirlenmiştir. (İçli, 2009: 3)

Araştırmada test edilen hipotezler ise aşağıdaki gibidir:

- 1- Öz annenin öğrenim durumu ile çocuğun işlediği suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.

- 2- Öz babanın öğrenim durumu ile çocuğun işlediği suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 3- Çocuğun öğrenim durumu ile işlediği suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 4- Çocuğun çalışıp çalışmamasıyla işlediği suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 5- Çocuğun çalıştığı yer ile işlediği suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 6- Aile içinde maruz kalınan şiddet ile işlenen suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 7- Ailenin şu anda oturduğu yer ile işlenen suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 8- Ailenin başka bir yerden göç etme durumuyla işlenen suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 9- Ailenin göç ettiği yer ile işlenen suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 10- Çocuğun evden kaçma yaşı ile işlenen suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 11- Çocukların sigara kullanması durumuyla işlenen suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 12- Çocuğun uyuşturucu madde kullanımı durumu ile işlenen suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 13- Çocuğun işlediği suç türü ile arkadaşının işlediği suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır. (İçli, 2009:3)

Araştırmanın sonuçları tek boyutlu ilişki açısından incelendiğinde örneklemin % 50.6 sı Ankara, % 49.4 ü ise İstanbul'da yaşayan çocuklardan oluşmuştur. Çocukların % 66 sı 16-19, % 28 i ise 12-15 yaş grubundadır. Ankara ve İstanbul grubunun % 88 i(% 87.5) erkek, % 12 si (% 12.3) kızdır. (İçli, 2009: 45)

Araştırmanın sonuçları öğrenim durumu açısından ele alındığında çocukların öğrenim düzeyleri düşüktür. % 40.5 i ilk öğretim mezunu ve sadece % 3.5 i lise mezunudur. Ebeveynlerin öğrenim durumu da oldukça düşüktür; Çocukların annelerinin ancak % 7 si babalarının ise sadece % 10 u lise mezunudur Ebeveynlerin medeni durumuna bakıldığında çocukların % 70.8 i öz anne ve babalarının birlikte yaşadıklarını ifade etmişlerdir. (İçli, 2009: 48)

Araştırmanın verilerine göre Çocukların % 81.9 u bugüne kadar para kazanmak için bir işte çalıştıklarını belirtmişlerdir. Çalışan çocukların % 68 i iş yerinde % 18.4 ü ise sokakta çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Çalışan çocukların % 86 sı çalıştığı işten 60 Ytl ve üzeri para kazandığını belirtmiştir. Ayrıca grubun yarısından fazlası % 52 si tüm geceyi dışarıda geçirdiğini beyan etmiştir. (İçli, 2009: 58-60)

Araştırmada çocukların % 25 inin uyuşturucu madde kullandığı tespit edilmiştir. Örneklemin % 35.4 ü daha önce cinsel ilişkiye girdiğini ifade etmiştir. Grubun % 55 i tanımadığı biriyle, % 22 si ise arkadaşıyla zorla cinsel ilişkiye girdiğini veya taciz edildiğini belirtmiştir. Ayrıca çocukların % 60.9 u daha önce hapis cezası aldıklarını ifade etmişlerdir. (İçli, 2009: 63-65)

Araştırmanın bulgularına göre çocukların % 70.9 u ilk suçunu sokakta işlediğini ifade etmiştir. Grubun % 27.4 ü ise ilk suçunu para için işlediğini belirtmiştir. Çocukların % 39.7 si suç işleme fikrini çevresi, arkadaşları ve TV den aldığını ifade etmiştir. Ayrıca çocukların % 87 si ailesinin kendisini suçtan uzak tutmak için çaba gösterdiğini belirtmiştir. (İçli, 2009: 73)

Araştırmanın verilerine göre çocukların % 31.6 sı doktora/hastaneye başvuracak kadar dövülme ve şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Çocukların % 36.8 i tanımadığı biri tarafından % 25.6 sı ise tanıdığı biri tarafından şiddete maruz kaldığını belirtmiştir.

Grubun % 48.4 ü ise ailede var olan şiddetin sadece kendisine uygulandığını ifade etmiştir. (İçli, 2009: 74)

Çocuklar işledikleri suç türleri açısından ele alındıklarında % 15.4 ünün ilk işlediği suç adam öldürme, yaralama ve darptır, % 37.8 inin ise gasp, dolandırıcılık, yankesicilik ve kapkaçtır, % 9.4 ünün ise çeşitli türde hırsızlıktır. Çocukların arkadaşlarının % 47.7 si ise tutuklanmış ya da hapse girmiştir. (İçli, 2009: 66)

Araştırmanın verileri incelendiğinde çocukların % 50.9 u 1.5 yıl ve üzeri, % 21.5 i ise 1-3 aydır evden ayrı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Evden ayrılmanın nedeni olarak grubun tamamına yakını ailesiyle ilgili problemleri sıralamıştır. Ayrıca çocukların yarıdan fazlası % 63.7 si boş zamanlarını arkadaşlarıyla geçirdiklerini ifade etmişlerdir. (İçli, 2009: 79-81)

Çocukların % 77.3 ü ise araştırmanın verilerine göre evden kaçtığını belirtmiştir. Grubun % 57.5 i evden kaçtığına bir tanıdığının yanına gitmediğini ifade etmiştir. Ayrıca grubun % 40.2 si şu andaki durumlarından memnun olduğunu, % 32.2 si ise eve geri dönmek istediklerini belirtmişlerdir. (İçli, 2009: 82-85)

Araştırma ikili ilişkiler açısından değerlendirildiğinde öz anne ve babanın eğitim durumları ve iş durumları ile çocukların işledikleri suç türü arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Ailenin şu anda oturduğu yer ile suç türleri arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Başka bir ilden Ankara'ya/ İstanbul'a gelip gelmedikleri ile suç türleri arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Çocuğun şu anda çalışıp çalışmaması ile suç türleri arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Çocuğun sigara kullanıp kullanmamasıyla suç türleri arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Herhangi bir uyuşturucu madde kullanıp kullanmama ile suç türleri arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. (İçli, 2009: 92-104)

Araştırmanın verilerine göre çocukların ilk kez evden ayrılmalarına neden olan olaylar ile suç türleri arasındaki ilişki önemli bulunmuştur. Çocuğun evden kaçıp kaçmaması ile suç türleri arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Tutuklanmaya neden olan suç türleri ile arkadaşlarının işlediği suç türlerinin incelenmesinde iki değişken arasında çok güçlü bir ilişki bulunmuştur. Cinsel ilişki/ tacize uğrama ile uyuşturucu madde kullanımı arasındaki ilişki önemli bulunmuştur. (İçli, 2009: 105-112)

Çocuk suçluluğu alanında Türkiye’de yapılan önemli araştırmalardan biri de Özlem Öntaş tarafından yürütülen çalışmadır. Araştırmanın ismi ise ‘‘Çocuk Hakları ve Sosyal Hizmeti Güçlendirme Yaklaşımı Bağlamında Suça Yönelen Çocuk ve Polis İlişkisi’’ dir. Bu araştırmada çocuk polis ilişkisinin gelişimi tarihsel bağlamda ele alınmıştır.

Çocukların ayrı bir kategori olarak ele alınması, Öntaş’a göre, modernitenin doğuşuyla başlar. Yazara göre günümüzün çocuğa bakış biçimi insanın ve dolayısıyla çocuğun doğal olarak iyi kabul edildiği, çocuğun ilk günahın sembolü olarak görülmeyip kötülüğün nedeninin toplumda aranmaya başlandığı 18. yy ın ikinci yarısından mirastır. Bu dönem ayrıca hümanizmin geliştiği, burjuvazinin güçlendiği, sanayinin ortaya çıktığı ve ulus devletinin güçlendiği bir dönemdir.(Öntaş, 2004: 1)

Yazarın araştırmasında, çocuk ceza adalet sisteminin ortaya çıkması ve polis örgütünün değişik anlayışlar etrafında gelişiminin tarihçesi de verilmektedir. Çocuğa yaklaşımda İngiltere örneğinde iki anlayış hakim olmuştur. Birincisi Çocuğu damgalamaktan koruyan ve mahkemelerin her aşamada çocuğun refahı konusunda karar almasını cesaretlendiren refah anlayışı. Bu yaklaşımda rehabilitasyon ve çocuğun yeniden toplumla bütünleştirilmesi hedeflenmiştir. Diğeri ise adil yargılamanın amaç olduğu adalet yaklaşımıdır. Adalet yaklaşımında daha çok disiplin ve suça uygun ceza

uygulanmıştır. Suça uygun ceza anlayışı hakim olduğu için bu yaklaşımda çocuk olgusu göz önünden kaymış ve ceza yöntemiyle caydırma amaç olmuştur.(Öntaş, 2004: 18)

Polis teşkilatının gelişimi de ele alınan diğer bir olgudur. Öntaş modern polis örgütü oluşturulmadan önce polisin gece bekçisi rolünü oynadığını, modern yapıdaki değişimlerle beraber polisin kontrol ve güç uygulama aracı haline geldiğini ve daha sonraki tarihi süreçte polisliğin hizmet verme işlevinin önem kazandığının altını çiziyor. Son aşamada ise Öntaş toplum polisliğinin geliştiğini vurguluyor. Bu anlayışa göre suç toplumsal bir olgudur ve ancak vatandaşların ve diğer sivil kurumların işbirliğiyle önlenabilir. (Öntaş, 2004: 15)

Yazarın üzerinde önemle durduğu nokta çocuk hakları sözleşmesi ve diğer uluslar arası belgelerdir. Bu belgelerin temelde uzlaştığı nokta çocuk haklarının vurgulanması ve çocukların gelişiminde ve sosyal risklere maruz kalan çocukların korunmasında meslek elemanlarının ekip halinde çalışmasıdır. Bu noktada yazara göre polislerin Türkiye'nin de taraf olduğu bu belgelere uyumu ve çocuğun ceza adalet sisteminde yıpratılmadan ve hakları güvence altına alınarak toplumla yeniden bütünleştirilmesi esas olmalıdır.

Araştırmanın problemi Öntaş tarafından “ Çocuk hakları açısından geçerli bir çocuk polis ilişkisinin temel özelliklerini araştırarak bunun yasal/örgütsel boyuttaki yansımalarının ne olduğunu ortaya koymaktır. Bir başka deyişle bu araştırmanın problemi, çocuk hakları sözleşmesi ve güçlendirme yaklaşımı esas alınarak hem polisin çocuğa yönelik yaklaşımının saptanması hem de çocuğun polisle yaşadığı deneyimlerinin öğrenilerek çocuğun gözüyle polisin kim olduğunun anlaşılmasıdır” şeklinde ifade edilmiştir.(Öntaş, 2004: 5)

Araştırmada suça yönelen çocuk polis ilişkisinin nasıl olduğu her iki tarafında gözü ile ortaya konmuştur. Çocuğun gözü ile suça yönelme nedenleri, çocuk adalet sistemi

içinde tutuklanana kadar ne yaşadıkları özellikle polisle ilişkilerinin nasıl olduğu konusunda niteliksel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada Elmadağ Çocuk Tutuk Evinde kalan 55 tutuklu ve 14 hükümlü çocuk ile görüşmeler yapılmıştır. Bazı çocuklar tahliye olduğundan 40 çocukla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.(Öntaş, 2004: 54)

Araştırmanın polis boyutunda karakolda ve çocuk şubesinde çalışan polislerle niceliksel araştırma yapılmıştır. 146 sı karakol polisi, 47 si çocuk şubesinde çalışan polis olmak üzere toplam 193 polis ile görüşme yapılmıştır.

Araştırmada Elmadağ çocuk Tutukevinde kalan çocuklar için yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Bu görüşme formu aile, akran grubu, okul, çalışma yaşamı, polisle karşılaşma biçimi, gözaltı süreçleri ve tutukevi yaşamını içermiştir. Polislere uygulanan görüşme formunun sonunda araştırmacının polisin çocuğa yaklaşımına ilişkin eğilimini tahmin etmeyi hedefleyen on bir önerme kullanılmıştır. Örneğin suç işleyen çocukları toplumdan uzak yerlerde tutmak gerekir önermesi okunup her birisi için katılıyorum, fikrim yok/ kararsızım ve katılmıyorum şeklinde tutumlarını ifade etmeleri istenmiştir.(Öntaş, 2004: 57-58)

Araştırmanın çocuk bölümüne ilişkin sonuçları

Araştırmanın verileri incelendiğinde Elmadağ Çocuk Tutukevinde kalan çocukların yargılandıkları suç türlerine bakıldığında ilk sırada gasp/hırsızlık yer almaktadır. Çocukların aile içinde sorun yaşadıkları ve evden kaçtıkları, öğrenim düzeylerinin düşük olduğu, okumak yerine çalışmayı tercih ettikleri ve bunu da daha çok aile içinde bir statü elde etmek için yaptıkları tespit edilmiştir. Çocukların babalarının işsiz olduğu ya da kente özgü istihdam alanlarında çalışmadıkları gözlemlenmiştir. Bu noktada çocuklar kent ve kırsal yoksullarının çocuklarıdır.(Öntaş, 2004: 162)

Araştırmanın verilerine göre çocuğun yaşadığı semt ve akran grupları onların suç zincirinin bir parçası olmasında önemli bir etkidir. Yazar bütün noktalarda oldukça duyarsız olan toplum ve kurumların çocuk zarar vermeye başladığı noktada ortaya çıktığını, polisin ise çocuğun karşısına onu ilk cezalandıran yetişkin olarak çıktığının altını çiziyor. Ayrıca yargı öncesi süreçte çocukların gösterdikleri suç davranışından hiç rahatsız olmadıkları ve içinde buldukları bu süreçten çok ceza almadan nasıl kurtulabileceklerine önem verdikleri yazar tarafından ifade edilmiştir. Yazar ayrıca cezaevlerinin suçlu kimliğin pekiştirildiği bir okul vazifesi rolünü gördüğünü belirtmiştir.(Öntaş, 2004: 163)

Araştırmanın sonuçlarına göre çocuklar hazırlık soruşturması esnasında kötü muamele ve işkenceye maruz kalmışlardır. Çocuklar adli tıp raporu aşamasında polislerden korktukları için gördükleri muameleyi adli tıp doktoruna şikayet edemediklerini, çocuklara kelepçe takılmasının yasak olmasına rağmen bunun uygulandığını, parmak izlerinin alındığını, fotoğraflarının çekildiğini, ayrıca gözaltı süresince hiçbir konuda bilgilendirilmediklerini ifade etmişlerdir.(Öntaş, 2004: 164)

Yazara göre araştırmanın en önemli sonucu Türkiye’de çocuklar açısından sosyal kontrol mekanizması olarak çocuğun güçlendirilmesini sağlayacak olan sosyal refah sistemi oldukça güçsüzdür. Buna karşılık çocuğu ezen, güçsüzleştiren sosyal kontrol mekanizmasının baskıcı özelliğinin sembolü olan polis ve ceza adalet sisteminin uygulamaları oldukça yaygındır.(Öntaş, 2004: 165)

Araştırmanın polis bölümüne ilişkin sonuçları

Araştırmaya katılan polislerin tamamına yakını erkektir. Görüşülen polislerin yarısından biraz fazlası köy, ilçe ve kasabada doğmuştur, buna karşın çoğunun uzun süre ilde yaşadıkları tespit edilmiştir. Polislerin çoğu lise mezunudur ve ancak dörtte biri polis

akademisi yani üniversite mezunudur. Yazara göre polisler ekonomik olarak toplumun orta sınıfında yer aldıkları ancak sosyal ve kültürel olarak daha alt sınıfların karakteristiklerini gösterdikleri düşünülebilir.(Öntaş, 2004: 165)

Araştırmaya katılan polislerin çoğunluğunun on yıl ve üzeri çalışmakta olduğu yani çalışma yaşamında deneyimli oldukları, % 50 ye yakınının karakolda çalıştığı ve yarıdan fazlasının ekonomik nedenlerle polisliği seçtiği Öntaş tarafından belirtilmiştir. Toplumun kendilerine olumsuz baktığını düşünen polislerin oranı yüksektir. Ayrıca polisler çalışma koşulları ve polis gücünün sınırlandırılması gibi nedenlerden dolayı işlerinden memnun değillerdir. (Öntaş, 2004: 166)

Polislerin çocuklara yaklaşımı ele alındığında, polislerin çoğu 15-18 yaş arası çocuklarla genelde karşılaşmalarına rağmen çocukları 15 yaş altı olarak tanımlamışlardır. Araştırmanın verilerine göre çocuğun yaşı polisin onlara yaklaşımını belirleyen en önemli etkidir. Polisler 15 yaş ve üzeri olan çocuğun saldırgan olduğunu bunun yanında küçük yaştaki çocuğun suç davranışından vazgeçirebileceğini ve yargı öncesi ve sonrası süreçten olumsuz etkilenebileceklerin belirtmişlerdir. (Öntaş, 2004: 168)

Araştırmanın verilerine göre polisler çocuğun suça yönelmesinde devletin sorumluluğu olduğunu ifade etmişlerdir. Polisler çocuk hakları sözleşmesine uygun olarak çocukları gözaltına aldıklarında ailelerine haber verdiklerini bunun yanında saldırgan olan ve kaçma tehlikesi olan çocuklara kelepçe taktıklarını belirtmişlerdir. Öntaş çocuğun susma hakkının kullanılmadığının gözlenen bir olgu olduğunu ifade ediyor.(Öntaş, 2004: 169)

Yazar polislerin ceza adalet sistemine bakışları hakkında önemli bulgular olduğunu belirtmiştir. Buna göre polislerin çoğunluğu çocukların gözaltı sürelerinin çeşitli

nedenlerle uzatılabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca polisler ilk kez gözaltına alınan çocuklar için gözaltı koşullarının daha uygun hale getirilmesini düşünürlerken, birkaç kez gözaltına alınan çocuklar için bu koşulları düzeltmenin bir anlamı olmayacağını ifade etmişlerdir.(Öntaş, 2004: 171)

Araştırmanın verilerine göre polislerin yaşamları boyunca insan hakları ve çocuk polisliği konularında eğitim almalarının çocuğa yaklaşımlarında bir değişiklik yaratmadığı görülmüştür. Bunun yanında insan hakları eğitiminin katkısı olacağını düşünenler ile eğitimden yararlanamadığını düşünenlerin çocuğa yaklaşım eğilimleri istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur. Öntaş polislerin dörtte birinin çocuk hakları ve güçlendirme yaklaşımı bağlamında suça yönelen çocuğa olumsuz baktıklarının söylenebileceğinin altını çiziyor.(Öntaş, 2004: 172)

8.DİĞER BAZI ARAŞTIRMALAR VE TESPİTLERİ

Franklin Frazier 1920 yılında sosyal sınıfı esas alarak Chicago’da yaptığı araştırmasında şehri 7 bölgeye ayırmış ve bu bölgelere göre 11 ögenin dağılımını sosyal sınıflara göre incelemiştir. Buna göre 10-17 yaşlarındaki erkek çocuklarda 1, bölgeden 7. bölgeye hareket edildiğinde(alt sınıflardan üst sınıflara doğru hareket edildiğinde) suçluluk ve evli olmayan annelerin frekansı azalmaktadır. Düşük sosyal sınıflarda bu oran en yüksek düzeydedir. Yine bu ögelere bakıldığında düşük sınıflar okuma yazmanın bilmeyişin yüksekliğiyle, düşük ücretli işlerle, kadının daha yüksek oranda çalışmasıyla ve kadınların yüksek oranda ev reisi olması durumuyla karşılaşmıştır. Yüksek sınıflar daha yüksek okuma yazma oranına sahip, ekonomik sisteme daha iyi adapte olmuş ve çoğunlukla da ev sahibidirler. Bir yanda çoğunlukla yardım kuruluşları ya da polisle işi olan, bir kiralık evden diğerine geçen yetersiz aileler diğer yanda istikrarlı, konformist,

ve hem bireysel anlamda hem de ekonomik olarak kendi kendine yeten ve çocuklarının davranışlarını kontrol eden aileler.(Cavan, 1959)

Aile yapısı ve suçluluk üzerine eğilen araştırmacılardan biri olan Bushong(1926) yaptığı araştırmada Indianapolis mahkemelerindeki 1000 tane suçlu çocuğun dosyalarına bakmış ve araştırmasının sonucunda bu çocuklar arasında ebeveynlerin bulunduğu normal ailelerin %72 sinin % 45 arasında suçlu ürettiğini buna karşın parçalanmış ailelerin % 28 inin % 55 oranında suçlu çocuk ürettiğini tespit etmiştir. Bu araştırmaya göre parçalanmış aileler tarafından üretilen suçluluk normal ailelerden 3.11 kat daha fazladır.

Sheldon ve Eleanor Glueck (1950) ebeveynlerin kişisel özellikleri ve çocuklarına olan tutumlarını araştırmalarında incelemiştir. Araştırmalarını 500 ıslahevi çocuğu ve 500 de kamu okulu çocukları üzerinde yapmışlardır. İki grup da yaş, semt, etnik köken ve zeka açısından eşleştirilmiştir. Suçlu olmayan çocuklara oranla siyah ve beyaz suçlu çocukların okul öncesi yıllardan başlayarak ailelerinden kayıtsızlık, düşmanlık, adil olmayan disiplin ve anneleri tarafından denetim yetersizliğiyle karşılaştıkları tespit edilmiştir. Ailelerinden şefkat ve sempati görmedikleri ve ailelerinde organizasyon bozukluğu olduğu saptanmıştır. Suçlu olmayan çocuklarda ise baba tarafından sıkı ama yumuşak disiplin, ailelerinin onlara karşı şefkatli olduğu ve ailede güçlü bir birlik duygusunun olduğu görülmüştür.(Cavan, 1959)

Ayrıca Sutherland'in ayırıcı birleşimler teorisin test eden Gulleck'in yaptığı araştırmaya göre Massachusetts İslahevinden serbest bırakılan çocukların % 84 ünün ailesinde suçlu biri bulunmaktadır. Ayrıca çocuk suçluların % 86 sının ve diğer örneklemdaki kadın suçluların %80 inin evde suçlu örneğine maruz kaldıkları tespit edilmiştir.(Shulman, 1949)

Gove ve Crutchfield (1982) da yaptıkları araştırmada aile -çocuk ilişkisinin çocuk suçluluğu üzerine etkisini araştırmışlardır. Bu araştırmanın ayırıcı özelliği araştırmada toplanan verilerin ailelerin öz bildirimlerine dayanmasıdır. Bu araştırmada aile yapısı, zayıf aile özellikleri ve aile- çocuk ilişkisi incelenmiştir. Araştırma Chicago’da uygulanmıştır ve örneklem her bir seçim bölgesinden 25 aile seçilerek yapılmıştır ve toplam 650 aileyle görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre ailenin çocuğa karşı duyguları kızlar için en önemli suçluluk habercisidir(predictor). Ebeveynlerin evlilik statüsü de önemli bir şekilde ve negatif olarak suçla bağlantılı olduğu görülmüştür. Çocuğun arkadaşlarının kim olduğunun bilinmemesi ve fiziksel şiddet önemli ölçüde suçla bağlantılı bulunmuştur. Çocuğu sorun olarak görmek de önemli ölçüde suçla bağlantılı olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca ebeveynler arasındaki iyi etkileşim suçla bağlantılı görülmemiştir. Bunun yanında ebeveynler arasındaki zayıf etkileşim çocuğun kötü davranışlarıyla güçlü bir şekilde bağlantılı olduğu görülmüştür.

İçli Türkiye’de çocuk suçluluğunda ele alınan birçok faktör olmakla beraber araştırmacıların çocuk suçluluğunu kolaylaştıran dört faktör üzerinde durduğunu belirtmiştir. Bunlar; ailede eşlerin çatışması veya ayrılması nedeniyle ortaya çıkan düzensizlikler, kişiler arası çatışmaların olduğu aileler, çocukların davranışları ve duygusal problemleriyle ilgilenmeyen dikkatsiz ebeveynler, sapmış ebeveynleri olan ve kendi davranışlarını çocuklarına geçiren ailelerin fonksiyon bozukluğu olduğu kabul edilmiştir. (İçli, 2007:310)

Uluğtekin çocuk suçluluğu hakkındaki araştırmaların sonuçları hakkında şunları ifade etmiştir:

‘‘Araştırmalar çocuğa acı veren cezalandırma tekniklerinin daha çok reddeden ana babalar tarafından kullanıldığını göstermektedir.(Becker, 1964) Toplumsallaşma tekniklerinden model almada da belirtildiği gibi, araştırmalar, fiziksel cezayı yoğun ve sık kullanan anne babaların, çocukları tarafından model olarak alındığına işaret etmektedir. Bunun yanında Fesbach(1970) engelleme ve

anne baba davranışları arasında bir ilişki kurarak, engellenme-saldırganlık hipotezi uyarınca, reddeden ana baba davranışlarının daha çok engelleyici ve saldırganlığa tahrik edici olduğunu ifade etmiştir. Alanda yapılan araştırmalar, reddeden ve dolayısıyla fiziksel cezaya ağırlık veren ana baba davranışlarıyla suçluluk arasında güçlü ilişkiler bulunduğunu ortaya koymaktadır”. (Uluğtekin, 1991:40)

Stephen Norland ve Neal Shover (1979) aile içi çatışma ile çocuk suçluluğu ilişkisini araştırmalarında ele almışlardır. Araştırma 13-19 yaşları arasında bulunan 1002 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında Statü suçları (Evden kaçma, cinsel ilişkiye girme ve içki içme gibi) açısından aile çatışmasının suç üzerindeki etkisi erkeklere oranla kızlar üzerinde daha yüksek bulunmuştur. Mala karşı suçlar açısından ele alındığında aile çatışmasının erkeklerde suç üzerindeki etkisinin direkt olduğu ve kızlar üzerinde dolaylı olduğu gözlemlenmiştir. (Norland ve Shover, 1979: 230-233)

Joseph Rankin (1983) aile bağlamı ile çocuk suçluluğu ilişkisini araştırmasında ele almıştır. Rankin (1983) e göre bir ya da iki biyolojik ebeveynin kaybı çocuk için ekonomik zorluklara, sevgi kaybına, sosyalleştirmeyi zor hale getiren uygun rol model eksikliğine ve akran etkisinin artmasına yol açar. Yazara göre ideal batı tipi çekirdek aileden sapmalar çocukta suç davranışının oluşmasına büyük bir ihtimalle neden olur. (Rankin, 1983: 466)

Araştırma 1395 çocuk üzerinde ABD de ulusal gençlik araştırması tarafından 1967 ve 1972 yıllarında toplanan verilere dayanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında Parçalanmış ailede yaşamak evden kaçma durumunu 2.6 kat arttırmıştır. Kız erkek açısından bakıldığında ise parçalanmış aileden gelmek evden kaçma durumunu erkeklerde kızlara oranla 1.5 kat daha fazla arttırmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre

ana yokluğu ya da baba yokluğu açısından ele alındığında evden kaçma davranışı üzerinde bir fark yoktur. (Rankin, 1983: 473)

Rankin (1983) oto hırsızlığı ve okuldan kaçma davranışının parçalanmış aile türleriyle bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Okuldan kaçma davranışı ele alındığında parçalanmış/normal aile oranı 1.7 dir. Her iki ebeveynin olmadığı durumda bu oran 2.6 dır. Bununla beraber kavga etme ihtimalinin her iki ebeveynin olmadığı ailelerde düşük olduğu gözlemlenmiştir. Oto hırsızlığı suçu açısından ele alındığında, araştırmanın sonuçlarına göre, oto hırsızlığı yapma ihtimali her iki ebeveynin olmadığı ailelerde en yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. (Rankin, 1983: 477)

Katı fiziki ceza ve aile ilgisinin çocuk suçluluğu ile bağlantısını ele alan araştırmalardan birisi Ronald Simons ve Christine Johnson (1994) tarafından yürütülmüştür. Araştırmada 332 adolesan üzerinde ABD de uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre anne ve baba açısından fiziki ceza kullanma yaygınlığı arasında bir fark bulunmamıştır. Her iki tarafında kızlardan ziyade erkek çocuklarını dövdükleri belirtilmiştir. Tutarlı fiziki cezanın suça az iştirakle bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Annenin ilgisinin niteliğiyle çocuğun agresifliği arasında negatif bir ilişki olduğu ifade edilmiştir. Babanın ilgisinin niteliğiyle kızların agresifliği arasında önemli bir negatif ilişki saptanmıştır ve aynı ilişki erkekler için önem derecesine yaklaşmıştır. (Simons & Johnson, 1994: 600- 602)

3. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE METODOLOJİSİ

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmanın konusu Ankara'da Sincan Çocuk Eğitim Evinde Hükümlü bulunan çocukların aile yapıları, çocuk aile ilişkisinin ve akran etkisinin suça etkisidir. Öncelikle Travis Hirschi'nin sosyal kontrol teorisi çerçevesinde çocuğun aileye bağlılığı, çocuk ebeveyn ilişkisi, ebeveynler arası ilişki, ailede sapkın rol modellerin var olup olmadığı araştırmada incelenmiştir. İkinci olarak da Ronald Akers'in sosyal öğrenme teorisiyle bağlantılı olarak akranların gelenekselliği analiz edilmiştir.

Her iki teori de farklı sosyalizasyon süreçlerine dikkat çekmişlerdir. Aile tarafından şekillenen doğru sosyalizasyon çocuğu suç davranışından alıkoyacaktır ve çocuğun daha geniş topluma pozitif bir bağla bağlanması için gerekli norm ve değerleri aile çocuğa aktaracaktır. Bunun eksikliğinde ise çocuğun suça bulaşması daha olası hale gelecektir. Akran etkisi ise suçla tutarlı bir şekilde ilişki içindedir. Burada kast edilen ise sapmış akrandır. Birçok araştırmanında desteklediği gibi sapmış akranları olan çocuklar daha büyük bir ihtimalle suç işlerler. Bu araştırmanın üzerinde durduğu ve incelediği temel konu bu iki etkinin ölçülerek suçla bağlantısının ortaya çıkarılmasıdır. Birinci etki yani ailenin etkisi çocuğu suçtan alıkoyarken akranlar ise suç için gerekli desteği sunacaklardır.

1.1. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma Ankara Sincan Çocuk Eğitim Evinde hükümlü bulunan 65 erkek çocuk hükümlüyü kapsamıştır. Ankara'da bu kurumda kalan çocuk hükümlülerin aile yapısı, çocuk ebeveyn ilişkisi, ebeveynler arası ilişki, ebeveynler dahil yakın aile ve akranların gelenekselliği incelenmiştir. Araştırmada esas olarak Hirschi'nin sosyal kontrol teorisi ve Akers'in sosyal öğrenme teorisi ele alınmıştır.

Araştırmada ele alınan bağımsız değişkenler çocuğun aileye bağlılığı, aile yapısı, ebeveynler arası ilişkinin niteliği, çocuk aile ilişkisi, akrabaların ve akranların geleneksel olup olmadıklarıdır. Ayrıca çocuğun madde kullanıp kullanmadığı da ele alınan diğer bir bağımsız değişkendir. Bağımlı değişken olarak da suç değişkeni ve türleri ele alınmıştır.

1.2. Araştırmanın Hipotezleri

- 1- Ailesine bağlı olmayan çocuklarla işledikleri suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 2- Parçalanmış aile ile çocuğun işlediği suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 3- Çocuğa uygulanan aile içi şiddet ile işlenen suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 4- Sapmış ebeveyn ve yakın akrabalar ile işlenen suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 5- Ebeveynler arası şiddet ile çocuğun işlediği suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 6- Çocuğun sapmış akranları ile işledikleri suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 7- Çocuğun madde kullanmasıyla İşlediği suç türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.

1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Genelde suç konusu özeldir ise çocuk suçluluğu sadece uzmanların üzerinde durduğu bir konu olmayıp kamuoyunun da gündemini zaman zaman işgal eden bir konudur. Çocuk suçluluğu daha sonraki suçluluğunda zeminini hazırladığı için üzerinde önemle durulması gereken bir mevzudur. Bilimsel araştırmaların en önemli özelliği toplumsal sorunları tespit etmek, tanımlamak ve bu konuda felsefe ya da spekülasyon yapmadan sorunları değişik boyutlarıyla gün yüzüne çıkarmaktır. Bilimsel tekniklerin el verdiği ölçüde somut ya da soyut konular ve sorunlar hakkında veriler ışığında çözüm önerileri

üretmek bilimsel araştırmaların en büyük özelliğidir. Bu araştırmanın en büyük amacı bilimin sorun çözme ve bunun için var olduğu iddiasını bir kez daha teyit etmektir. Pozitif bilim anlayışıyla uygunluk içinde saha çalışması yapılmış ve veriler bilimsel metotların ışığında değerlendirilmiştir. Durkheim'a göre suç normal bir fenomendir ve önemli fonksiyonlara sahiptir. Bu anlamda suçun büyük ölçüde bastırıldığı toplumlarda bir şeyler normal değildir. Bu toplumlar hayat belirtisi göstermezler ve durağanlığa ve durgunluğa düşmeleri kaçınılmazdır. Durkheim'ın görüşleriyle paralel bir biçimde bu suçun istenilir ya da meşru olduğu anlamına gelmemelidir. İnsan anatomisinin bazı kötü ama hayati fonksiyonları olduğu gibi toplumunda böyle fonksiyona sahip bileşenleri vardır. Bu kötü gibi gözükten fonksiyonların hayati işlevleri vardır. Toplumun da dinamik bir bütün olduğu göz önünde bulundurulmalıdır, hiçbir toplum homojen olmadığı gibi mikro ve makro çatışmalardan da muaf değildir. Toplumların bu özellikleri bilimsel çalışmaların gerekliliğini ortadan kaldırmaz. İnsanlara sorunları bütünüyle çözecek reçeteleri bilimler sunmaz. Bunun yanında sorunların gün ışığına çıkarılmalarında ve kısmen çözümlerinde bilimsel bilginin önemli bir işlevi vardır. Bu araştırma da bu çerçevede ele alınmalıdır. Türkiye'de çocuk suçluluğunun önemli özellikleri ve bu konudaki literatür konusunda aydınlatıcı olması ümit edilmiştir. Ayrıca yürütölen araştırma bu alan açısından önemli veriler sunmaktadır, ilgililerin bunları göz önünde tutacağı ümit edilmiştir. Araştırmanın en büyük amacı ise sonlanmış bir bilgiye sahip olma iddiasından ziyade bu konuda tartışmaları teşvik etmektir.

2. ARAşTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma Ankara Sincan Çocuk Eğitim Evinde bulunan 65 erkek çocuk hükümlüye anket tekniği ve görüşme tekniği uygulanarak yürütölmüştür. Bu anlamda araştırma bir saha araştırmasıdır. Araştırma evreni Ankara Sincan Çocuk Eğitim Evinde bulunan çocuk hükümlüler olup, sayıları el verdiği için anket tekniğinde tamsayım tekniği uygulanmıştır. Anket tekniğinin uygulanmasında bir iki çocuk mahkemede oldukları için bunlarla araştırma yürütölememiştir. Çocukların isimleri sorulmadan sorular

cevaplandırılmıştır. Görüşme tekniği olarak da nicel görüşme tekniği 25 çocuk hükümlüye uygulanmıştır ve bu tekniğe uygun olarak anket sorularına benzer şekilde standart sorular sorulmuştur.. İstatistiki olarak % 95 anlamlılık oluşturacak şekilde 25 çocuk hükümlü rastlantısal örnekleme metodu seçilerek araştırmaya dahil edilmiştir. Sincan Çocuk Eğitim Evinde kız hükümlü bulunmadığından kızlarla araştırma yürütülmemiştir. Bu anlamda araştırma evrenini erkekler oluşturmuştur. Anket sorularının daha kapsayıcı olması için pilot araştırma yürütülmüştür. Bunun neticesinde eksik ve yetersiz sorular düzeltilmiştir. Nicel görüşmenin sonuçları anket yönteminin sonuçlarını desteklediği için ve benzer sorular sorulduğu ve benzer cevaplar alındığı için anket tekniğinin sonuçları araştırmada esas alınmıştır. Görüşmeler ve anket tekniği çocukların uygun bir odaya teke tek alınmasıyla sürdürülmüştür.

Araştırma güvenilirlik açısından ele alındığında güvenilirliği yüksek bir araştırmadır. Çünkü anket tekniği sınırlı olmakla beraber saha araştırmalarında çoğunlukla kullanılan bir tekniktir. Ayrıca sorular bizzat kendim tarafından her bir çocuk hükümlüye bire bir sorularak cevaplandırıldığından dolayı araştırmanın güvenilirliği daha da arttırılmıştır.. Çocuk hükümlülerin anlamadığı sorular onların anlayacağı bir dil kullanılarak cevaplandırılmıştır. Sorular pilot çalışma yapılarak eksiklikleri giderilmiş ve daha da detaylandırılmıştır. Ayrıca çocukların sorulara doğru cevap verip vermedikleri görüşme tekniği denenerek kontrol altına alınmıştır. Araştırma geçerlilik açısından ele alındığında geçerliliği yüksek bir araştırmadır. Çünkü diğer birçok benzer araştırmalarda aynı sorular ve yöntem kullanılmıştır. Soruların büyük bir çoğunluğu İçli'nin bu alanda uyguladığı özgün sorulardan oluşmaktadır. Anket sorularının diğer bir kısmı ise Crutchfield'ın araştırmalarından alınmıştır. Bu anlamda anket sorularının ölçebilme ve açıklama gücü yüksektir.

4. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN BULGULARI

1. TEK BOYUTLU İLİŞKİLER ANALİZİ

Çocuk Hükümlülerin Demografik Özellikleri

Çocukların % 44,5 i ilköğretim ve daha alt düzeyde eğitim durumuna sahip, % 32,3 ü ortaokul mezunu, ve % 23,1 i lise öğrencisidir. Verilere göre çocukların büyük bir kısmı düşük eğitim düzeyine sahiptir.

Tablo 1. Eğitim Durumu

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
okur yazar değil	6	9,2
ilköğretim öğrencisi	14	21,5
ilköğretim mezunu	9	13,8
ortaokul mezunu	21	32,3
lise öğrencisi	15	23,1
Toplam	65	100,0

Çocukların % 69.2 sinin anne babaları birlikte yaşarken % 30.8 inin öz anne ve babası birlikte yaşamıyordu.

Tablo 2. Anne baba birlikte mi yaşıyor?

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
evet	45	69,2
hayır	20	30,8
Toplam	65	100,0

Çocukların % 72.3 ünün öz anne babası evliyken, % 15.4 ü ölüm nedeniyle ayrı yaşarken, % 10.8 i boşanmış ve % 1.5 i de ayrı yaşıyordu.

Ebeveynlerin eğitim durumuna bakıldığında çocukların % 29.2 sinin öz annesi okur yazar değil, % 10.8 inin annesi sadece okur yazar, % 23.1 i ilk öğretim terk, % 21.5 ise ilköğretim mezunudur. Veriler bütün olarak ele alındığında Çocukların annelerinin % 80 den fazlası ilköğretim mezunu ve daha alt düzeyde eğitime sahiptir.

Tablo 3. Öz annenin eğitim durumu

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
okuryazar değil	19	29,2
okuryazar	7	10,8
ilköğretim terk	15	23,1
ilkokul mezunu	14	21,5
ortaokul mezunu	3	4,6
lise mezunu	3	4,6
üniversite mezunu	2	3,1
diğer	2	3,1
Toplam	65	100,0

Öz babanın eğitim durumuna bakıldığında sonuçlar benzerdir. % 16.9 u okur yazar değil, % 6.2 si sadece okur yazar, % 21.5 i ilköğretim terk, % 21.5 ilkokul mezunu, % 10.8 i ortaokul mezunu ve sadece % 6.2 si lise mezunudur. Bütün olarak bakıldığında çocukların babalarının % 65 e yakını ilkokul mezunu ve daha alt düzeyde eğitim düzeyine sahiptir.

Öz babanın iş durumuna bakıldığında % 43.1 i düzenli olarak çalışırken, % 30.8 i ara sıra çalışıyordu.

Tablo 4. Öz babanın iş durumu

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
düzenli çalışıyor	28	43,1
zaman zaman çalışıyor	20	30,8
işsiz	4	6,2
emekli	4	6,2
diğer	9	13,8
Toplam	65	100,0

Öz annenin iş durumuna bakıldığında çocuklar annelerinin % 84.6 sının ev hanımı olduklarını ifade etmişlerdir. % 7.7 si ara sıra çalışırken, ancak % 4.6 sı düzenli olarak çalışmaktadır.

Ailenin yaşadığı yer açısından ele alındığında % 80 i bir ilde yaşadığını belirtirken, % 15.4 ü bir ilçede ve % 4.6 sı bir köyde yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Oturdukları evin mülkiyetine bakıldığında % 61.5 i kiracı ve % 36.9 u ev sahibi olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5. Oturdukları yerin mülkiyeti

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
ev sahibi	24	36,9
kiracı	40	61,5
diğer	1	1,5

Toplam	65	100,0
---------------	----	-------

Ayrıca çocukların % 40 ı gecekonduda yaşadıklarını, % 44.6 sı apartman dairesinde yaşadıklarını ve % 12.3 ü de müstakil bir evde yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Evin nüfusu açısından bakıldığında çocukların % 16.9 u 6 nüfuslu evde ve % 24. 6 sı 7 ve daha fazla nüfuslu bir evde yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Ebeveynlere Bağlılık İlişkisi

Çocuklara tutuklanmadan önce babasını örnek alır mıydı? Sorusu yöneltildiğinde % 24.6 sı kesinlikle hayır cevabını vermişlerdir. % 7.7 si ise örnek almadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 6. Tutuklanmadan önce babasını örnek alır mıydı.

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
kesinlikle evet	11	16,9
bazen evet	28	43,1
hayır	5	7,7
kesinlikle hayır	16	24,6
uygun değil	5	7,7
Toplam	65	100,0

Ebeveynlere bağlılık değişkeninin diğer bir unsuru olan ebeveynlerle duygu düşünce ve sırlar paylaşır mıydın? Sorusuna çocukların % 32.3 ü hiç paylaşmazdım derken % 49.2 si bazen, % 15.4 ü ise çoğu kez paylaşırıldım cevabını vermişlerdir.

Tutuklanmadan anne babasıyla ilişkinin derecesi sorulduğunda % 29.2 si çok yakın, % 53.8 i biraz yakın, % 13.8 i hiç yakın değil diye cevaplamışlardır.

Tablo 7. Tutuklanmadan önce anne babayla ilişki

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
çok yakın	19	29,2
biraz yakın	35	53,8
hiç yakın değil	9	13,8
uygun değil	2	3,1
Toplam	65	100,0

Çocuk üzerinde ebeveyn denetimi ilişkisi

Çocuklar üzerinde ebeveyn denetimini ölçen tutuklanmadan önce anne babası nerede ve kimle olduğun bilir miydi? Sorusu ele alındığında çocukların % 38.5 i hiç bilmezdi derken % 30.8 i bazen bilirdi diye yanıt vermişlerdir.

Tablo 8. Tutuklanmadan önce ebeveynleri nerede ve kiminle beraber olduğunu bilir miydi.

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
hiç bilmezdi	25	38,5
bazen bilirdi	20	30,8
çoğu kez bilirdi	18	27,7

uygun değil	2	3,1
Toplam	65	100,0

Ebeveynler arası ilişkinin niteliği

Tutuklanmadan önce ebeveynleri arasında şiddetli kavgalar olur muydu sorusuna çocukların % 64.6 sı hiç olmazdı derken, % 7.7 si çoğu kez olurdu ve % 20 si ara sıra olurdu diye yanıt vermişlerdir.

Tablo 9. Tutuklanmadan önce ebeveynler arasında şiddetli kavgalar olur muydu.

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
hiç olmazdı	42	64,6
ara sıra	13	20,0
çoğu kez	5	7,7
uygun değil	5	7,7
Toplam	65	100,0

ocuk ebeveyn ilişkisi

Çocuğa ebeveynleri tarafından dayak yiyor muydu sorusu sorulduğunda % 30.8 i evet % 69.2 si hayır diye yanıt vermişlerdir. Dayağın sıklığı sorulduğunda ise % 23.1 i ayda bir iki defa, % 3.1 i ise ayda 3-4 defa dayak yediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 10. Dayağa maruz kaldı ise hangi sıklıkla

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
ayda 1-2 defa	15	23,1
ayda 3-4 defa	2	3,1
ayda 5-6 ya da daha fazla	3	4,6
uygun değil	45	69,2
Toplam	65	100,0

Ebeveynler dahil sapmış yakın akrabalar ilişkisi

Anne baban ya da yakın akrabalarından tutuklanmış ya da hapse girmiş olan var mı sorusuna çocukların % 61.5 i evet, % 38.5 ise hayır demiştir. Çocukların % 23.1 inin babası, 15.4 ünün ise erkek kardeşi, % 41.5 inin ise yakın akrabası içeri düşmüştür.

Tablo 11. Anne baba ya da akrabalarından tutuklanmış olan var mı.

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
evet	40	61,5
hayır	25	38,5
Toplam	65	100,0

Ailenin gelenekselliğini ele alan diğer bir unsur ailede madde (Alkol, esrar, hap ve uyuşturucu madde gibi) kullanan olup olmadığıdır. Çocuklara tutuklanmadan önce aileden birinin madde kullanıp kullanılmadığı sorulduğunda % 20 si evet % 80 si hayır cevabını vermişlerdir. Çocukların % 13.8 inin kardeşlerinin, % 3.1 inin ise babasının madde kullandığı tespit edilmiştir.

Tablo 12. Tutuklanmadan önce anne baba ya da kardeşlerinden biri madde kullanırmıydı.

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
evet	13	20,0
hayır	52	80,0
Toplam	65	100,0

Arkadaşların sapmışlığı

Çocuklara arkadaşları arasında tutuklanmış ya da hapse girmiş olan var mı sorusu sorulduğunda % 66.2 si evet % 33.8 i ise hayır demiştir.

Tablo 13. Arkadaşlarından tutuklanmış ya da polisle başı derde girmiş olan var mı.

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
evet	43	66,2
hayır	22	33,8
Toplam	65	100,0

Çocuklara arkadaşları arasında alkol ya da madde (esrar, bali ve hap gibi) kullanan var mıydı sorusu sorulduğunda % 60 ının arkadaşlarının madde ve alkol kullandığı, % 9.2 sinin yalnız alkol kullandığı, % 4.6 sının yalnız madde kullandığı ve % 26.2 sinin ise hiçbirini kullanmayan arkadaşları olduğu belirtilmiştir.

Tablo 14. Arkadaşları arasında alkol ya da madde kullanan var mı.

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
yalnız alkol	6	9,2
yalnız madde	3	4,6
alkol ve madde	39	60,0
hiçbiri	17	26,2
Toplam	65	100,0

Çocuklara kendilerinin alkol ya da madde kullanıp kullanmadıkları sorulduğunda ise % 36.9 u her ikisini de kullandıklarını, % 13.8 i yalnızca alkol kullandığını ve % 7.7 si ise yalnız madde kullandığını belirtmiştir.

Tablo 15. Alkol ya da madde kullanır mıydınız.

	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde</i>
yalnızca alkol	9	13,8
yalnızca madde	5	7,7
alkol ve madde	24	36,9
hiçbiri	27	41,5
Toplam	65	100,0

2. İKİ BOYUTLU İLİŞKİLER ANALİZİ

1- Aileye bağlılık değişkenleri ve suç türü arasındaki ilişki

Aileye bağlılık değişkeninin birinci unsuru olan babayı örnek alır mıydı ile suç türleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. (Pearson Ki-kare katsayısı $0.518 > 0.05$) Babasını kesinlikle örnek alanların % 27.3 ü cinsel suçtan, % 18.2 adam yaralamaya teşebbüsten hükümlüdürler. Cinayet işleyenlerin % 42.9 u babasını bazen örnek aldıklarını belirtmişlerdir. (Ayrıntılı bilgi için ek-1 deki çapraz tablo 1' e bakınız)

Aileye bağlılık değişkeninin diğer bir unsuru olan anne babayla duygu düşünce ve sırlarını paylaşır mıydı ile suç türleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. (Pearson Ki-kare katsayısı $0.792 > 0.05$) Duygu ve düşüncelerimi hiç paylaşmazdım diyenlerin % 33.3 ü gasp suçundan, % 19 ise hırsızlık suçundan hükümlüdürler. Cinsel suçtan hükümlü olanların % 64.3 ü bazen paylaştım cevabını vermişlerdir. (Ayrıntılı bilgi için ek- 1 deki çapraz tablo 3' e bakınız)

Aileye bağıllık değişkeninin diğer bir unsuru olan anne babayla ilişki ile suç türleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. (Pearson Ki- kare katsayısı 0. 869> 0.05) Anne ya da babamla ilişkim çok yakındı diyenlerin % 36.8 i cinsel suçtan, % 26.3 ü gasp suçundan hükümlüdürler. Ayrıca hiç yakın değildi diyenlerin % 22.2 si cinayetten, % 33.3 gasp suçundan hükümlüdürler. (Ayrıntılı bilgi için Ek-1 deki çapraz tablo 4 e bakınız)

2- Parçalanmış aile ve suç türü arasındaki ilişki:

Anne baba birlikte yaşıyor mu ile suç türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.(Pearson Ki- kare katsayısı 0.445 > 0.05) Birlikte yaşıyor diyenlerin % 24. 4 ü cinsel suçtan, % 22.2 si gasptan, % 17.8 ise uyuşturucudan hükümlüdürler. Cinayet suçu işleyenlerin % 85.7 sinin, cinsel suç işleyenlerin % 78.6 sının, uyuşturucudan hükümlü bulunanların % 88.9 unun anne babası beraber yaşamaktadır. (Ayrıntılı bilgi için Ek-1 deki çapraz tablo 2 ye bakınız)

3- Çocuğun şiddete maruz kalmasıyla suç türü arasındaki ilişki:

Çocuğun şiddete maruz kalmasıyla suç türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. (Pearson Ki-kare katsayısı 0.954> 0.05) Dayak yiyordum diyenlerin % 15 i cinayetten, % 30 u gasptan ve % 20 si cinsel suçtan hükümlüdürler. Cinayet suçu işleyenlerin % 57.1 i, adam yaralamaya teşebbüs suçunu işleyenlerin % 83.3 ü ve cinsel suçu işleyenlerin % 71.4 ü ailelerinden dayak yemediklerini belirtmişlerdir. (Ayrıntılı bilgi için ek-1 deki çapraz tablo 5 e bakınız)

4- Ebeveynler arası ilişki ile suç türü arasındaki ilişki:

Ebeveynler arasındaki şiddet ile çocuğun işlediği suç türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. (Pearson Ki-kare katsayısı 0.217> 0.05 olduğundan) Annelerinin çoğu kez dayağa maruz kaldığını belirtenlerin % 20 si cinayet suçundan % 40 ı hırsızlık, % 20 si uyuşturucudan ve % 20 si de gasp suçundan hükümlüdürler. Cinayet suçunu işleyenlerin % 42.9 u, cinsel suçu işleyenlerin % 85.7 si, ve hırsızlık suçu işleyenlerin %

55.6 sı annelerinin hiç dayaa maruz kalmadığını ifade etmişlerdir. (Ayrıntılı bilgi için ek-1 deki çapraz tablo 7 ye bakınız)

5- Ebeveynlerin çocuk üzerindeki denetimi ile suç türü arasındaki ilişki:

Ebeveynlerin çocuğun nerede kimle beraber olduğunu bilmemeleri ile suç türü arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. (Pearson Ki-kare katsayısı $0.261 > 0.05$) Ebeveyninin nerede kiminle beraber olduğunu çoğu kez bildirdi diyenlerin % 44.4 ü cinsel suçtan hükümlüdürler. Cinayet suçunu işleyenlerin % 28.6 sı, adam yaralamaya teşebbüs suçunu işleyenlerin % 50 si, Cinsel suç işleyenlerin % 57.1 i ebeveynlerinin nerede kiminle beraber olduklarını çoğu kez bildiklerini belirtmişlerdir. Hırsızlık suçunu işleyenlerin % 66.7 si, uyuşturucu suç işleyenlerin % 55.6 sı ve cinayet suç işleyenlerin % 42.9 u ebeveynlerinin nerede kiminle beraber olduklarını hiç bilmediklerini belirtmişlerdir. (Ayrıntılı bilgi için Ek-1 deki çapraz tablo 8 e bakınız)

6- Yakın aile üyelerinin sapmışlığı ile suç türü arasındaki ilişki:

Bu değişkenin birinci unsuru ele alındığına tutuklanmadan önce anne baba ya da yakın akrabalarından tutuklanmış olan var mı ile suç türü arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. (Pearson Ki- kare katsayısı $0.913 > 0.05$ olduğundan) Anne baba ya da akrabalarından tutuklanmış olanların % 30 u gasp ve % 20 si de cinsel suçtan hükümlüdürler. Cinayet suçunu işleyenlerin % 57.1 inin, cinsel suç işleyenlerin % 42.9 unun hırsızlık suçunu işleyenlerin % 44.4 ünün anne baba ya da akrabalarından içeri düşen biri yoktur. (Ayrıntılı bilgi için Ek-1 deki çapraz tablo 9 a bakınız)

Bu değişkenin diğer unsuru ele alındığında tutuklanmadan önce anne baba ya da yakın akrabalarından madde bağımlısı olan var mıydı ile suç türleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. (Pearson Ki-kare katsayısı $0.882 > 0.05$ olduğundan) Cinayet suçunu işleyenlerin % 85.7 si, adam yaralamaya teşebbüs suçunu işleyenlerin % 83.3 ü, cinsel suç işleyenlerin % 85.7 si ve hırsızlık suçunu işleyenlerin % 88.9 u ailesinde madde

bağımlısı birisinin olmadığını ifade etmişlerdir. (Ayrıntılı bilgi için Ek-1 deki çapraz tablo 10 a bakınız)

7-Arkadaşın sapmışlığı ile suç türü arasındaki ilişki:

Bu değişkeni ölçen birinci unsura bakıldığında arkadaşlarından tutuklanmış ya da hapse girmiş olan var mı ile çocuğun işlediği suç türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. (Pearson Ki-kare katsayısı $0.029 < 0.05$ olduğundan) Şöyle ki gasp suçunu işleyenlerin % 82.4 ü, yağma suçunu işleyenlerin % 100 ü, hırsızlık suçunu işleyenlerin % 88.9 u, cinsel suçu işleyenlerin % 50 si, cinayet suçunu işleyenlerin % 57.1 arkadaşları arasında tutuklanmış ya da hapse girmiş olan birisinin olduğunu ifade etmişlerdir. (Ayrıntılı bilgi için Ek-1 deki çapraz tablo 11 e bakınız)

Bu değişkeni ölçen ikinci unsura bakıldığında arkadaşları arasında alkol ya da madde kullanan var mı ile çocukların işlediği suç türleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. (Pearson Ki-kare katsayısı $0.161 > 0.05$) Cinayet suçunu işleyenlerin % 28.6 sı, adam yaralamaya teşebbüs suçunu işleyenlerin % 50 si, cinsel suçu işleyenlerin % 42.9 u herhangi bir madde kullanmadıklarını belirtmişlerdir. (Ayrıntılı bilgi için Ek-1 deki çapraz tablo 12 ye bakınız)

8-Çocuğun madde kullanmasıyla suç türleri arasındaki ilişki:

Madde kullanıyor muydunuz ile suç türleri arasındaki ilişki anlamlı çıkmamıştır. (Pearson Ki-kare katsayısı $0.366 > 0.05$ olduğundan) Cinayet suçunu işleyenlerin % 42.9 u, adam yaralamaya teşebbüs suçunu işleyenlerin % 50 si, cinsel suçu işleyenlerin % 64.3 ü, uyuşturucu suçunu işleyenlerin % 22.2 si madde kullanmadıklarını belirtmişlerdir. (Ayrıntılı bilgi için Ek-1 deki çapraz tablo 13 e bakınız.)

3. SONUÇ

Hirschi suçluluğun negatif olarak aileye bağlılık derecesiyle bağlantılı olduğunu bulmuştur. Bunun birçok boyutu vardır, öncelikle aileye bağlı olan çocuklar zamanlarının çoğunu ebeveynleriyle birlikte geçirirler ve suç davranışı için yeterli zamanı bulamazlar. İkinci boyut ise ailesine bağlı olan çocuklar ebeveynlerin yokluğunda da psikolojik olarak onların varlığını hissedeceklerdir ve ailelerinin ne düşüneceklerini dikkate alacaklardır. Üçüncü boyut ise ebeveyn- çocuk ilişkisinde iletişimin içtenliği önemlidir. Ebeveynlerine bağlı olan çocuk kendi hayatını ve deneyimlerini ailesiyle paylaşmaya açık olacaktır, bu ise ileriki dönemdeki iletişimi de arttıracaktır. Son olarak ebeveyn ve çocuk arasındaki saygı ve şefkat önemlidir ve suçu engelleyici bir boyuta sahiptir. Böyle durumlarda çocuk ailesinin görüşlerini alacaktır ve davranışlarıyla ebeveynlerinin onayını almaya çalışacaktır. Böylece çocuk üzerinde toplumsal kontrol sağlanacak ve çocukta parçası olduğu diğer grup normlarını ve ahlakını dikkate alacaktır. Ebeveynler arasındaki ilişkinin niteliği de çocuk suçluluğunda etkili bir değişkendir. Ebeveynler arasındaki kötü ilişkiler suçlulukta önemli bir etkidir. Araştırmalar zayıf ebeveyn ilişkisinin çocuk suçluluğuyla bağlantısını ortaya koymuştur. Ailenin yapısı da araştırma da ele alınan diğer bir değişkendir. Araştırmaların da ortaya koyduğu gibi parçalanmış ailelerden, dejenere olmuş(alkolizm ve ahlaki zayıflık gibi) ailelerden, ve yakın aile çevresinde sapmış rol modellerin olduğu ailelerden gelen çocuklar suç davranışı açısından risk grubu altındadır.

Ronald Akers'in sosyal öğrenme teorisi çerçevesinde akran grupları da önemli sosyalleştirici etkiye sahiptir. Akers'in tanımladığı akran sosyalizasyonu aksi bir sosyalleşmedir; sapmış ve yanlış değer ve normların öğrenildiği ve aktarıldığı bir sosyalleşmedir. Bu bağlamda çocuklar suçu özendirici tanımların yaygın olduğu, sapmış akranların bulunduğu çevrelerde suç için gerekli motivasyonun yanında suç öğrenme tekniklerini, sapmış değerleri ve suçu rasyonelleştirmeyi de öğrenirler. Suçlu

rol modellerin ve diğ er sapma biçimlerinin de (madde ve alkol kullanımı gibi) yaygın olduğu çevrelerde yaşayan çocuklar suç davranışı ve diğ er sapma biçimleri açısından yüksek risk altında bulunurlar. Araştırmalarında çoğ unlukla gösterdiğ i gibi geleneksel olmayan akran etkisi suçla pozitif bir ilişki içindedir Bu bağ lamda araştırmada akran etkisi de ele alınmış ve suçla ilişkisi incelenmiştir.

Bu araştırma çocuk suçluluğ unu sosyal kontrol teorisi ve sosyal öğrenme teorileri çerçevesinde ele almıştır. Aile ve akran gruplarının etkisi anket soruları sorularak ölçülmeye çalışılmıştır.

Frekans tablolarının sonuçları ele alındığında çocuk hükümlülerin çoğ unluğ u düşük eğitim seviyesine sahiptir, çoğ u ilköğ retim ve daha alt düzeyde eğ itime sahiptir. Ailelerinin demografik özellikleri de benzerdir. Ebeveynlerin de eğ itim düzeyi düşüktür. Ailelerin büyük bir çoğ unluğ u alt sosyo- ekonomik gruba dahildir.

Ebeveynlere bağı lık ilişkisini ölçen sorulara verilen yanıtlar orta düzeydedir, yani ılımlı sonuçlar alınmıştır. Babalarını bazen örnek aldıklarını, ebeveynleriyle ilişkilerinin biraz yakın olduğu gibi cevaplar vermişlerdir. Ayrıca ebeveynleriyle duygu ve düşüncelerini bazen paylaştıklarını ifade etmişlerdir. Çocuklar üzerinde ebeveyn denetiminin ise düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Çocuğ a uygulanan şiddet açısından çocukların ezici bir çoğ unluğ u ebeveynlerinden dayak yemediklerini belirtmişlerdir. Ebeveynler arası şiddetin de sık olmadığı tespit edilmiştir. Bunun yanında çocukların büyük çoğ unluğ u yakın akrabaları arasında içeri düş en ya da tutuklanmış birinin olduğunu belirtmişlerdir. Aile çevresinde madde ya da alkol kullananların sayısı ise oldukça düşüktür.

Arkadaş ların sapmış lığ ı ele alındığında ise çocuk hükümlülerin büyük bir çoğ unluğ u arkadaş ları arasında içeri düş müş ya da tutuklanmış birinin olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca çocukların büyük bir çoğ unluğ u arkadaş larının alkol ve maddenin her ikisini de kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmanın bağı msız değ iş kenleri ile suç türlerini ele alan çapraz tablolar ele alındığında ise tek anlamlı ilişki arkadaş ların tutuklanmış ya da hapse girmiş olan var

mı ile suç türleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Parçalanmış aile, ebeveyn denetimi, aileye bağlılık değişkenleri, ailenin sapsmıılığı değişkenleri gibi ele alınan değişkenlerle suç türleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Özet olarak araştırmanın sonuçları Hirschinin aile değişkenin önemini orta düzeyde teyit etmiştir. Akersin sosyal öğrenme teorisi ve akran etkisi ise güçlü bir şekilde desteklenmiştir. Bu iki teori ayrıık olarak değil birbirlerini bütünleyen tarzda bir varlığa sahiptir. Her iki teori beraber alındığında ikisinin de çocuk suçluluğunu açıklama gücü yüksektir. Çocuk suçluluğu alanında yapılan diğer araştırmalarda bu iki teorinin önemi üzerinde durmuşlardır.

KAYNAKÇA

- Agnew, R. (1985). A Revised Strain Theory of Delinquency. *Social Forces*, 64, 151-167 ([http:// www. Jstor.org/stable/ 2578977](http://www.Jstor.org/stable/2578977) adresinden alınmıştır)
- Akers, R. ve Sellers, C. (2009). *Criminological Theories*. Newyork: Oxford University Press.
- Cavan, R. S. (1959). Negro Family Disorganization and Juvenile Delinquency. *The Journal of Negro Education*, Vol. 28, No. 3. ([http:// www. Jstor.org/stab](http://www.Jstor.org/stab) adresinden alınmıştır)
- Dannerbeck, A. (2005). Differences in Parenting Attributes, Experiences, and Behaviors of Delinquent Youth with and without a parental History of Incarceration. *Youth Violence and Juvenile Justice* 2005 3: 199. (<http://yvj.sagepub.com/content/3/3/199> adresinden alınmıştır)
- Durkheim, E. (2006). *Toplumsal İşbölümü*. İstanbul: Cem yayınevi.
- Gardner, L. Ve Shoemaker, D.J. (1989). Social Bonding and Delinquency. *The Sociological Quarterly*, 30, 481-499. ([http:// www. Jstor.org/stable/ 41208](http://www.Jstor.org/stable/41208) adresinden alınmıştır)
- Gove, W. R. and Crutchfield, R. D. (1982). The Family and Juvenile Delinquency, *The Sociological Quarterly*, 23, 301- 309. ([http:// www. Jstor.org/stable/ 4106072](http://www.Jstor.org/stable/4106072) adresinden alınmıştır.)
- Hagan, J. ve Mccarthy, B. (1992). Street Life and Delinquency. *The British journal of Sociology*, Vol. 43, No.4. ([http:// www. Jstor.org/stable/591339](http://www.Jstor.org/stable/591339) adresinden alınmıştır)
- Hirschi, T. (2004). *Causes of Delinquency*. New Brunswick (USA): Transaction Publishers.
- Hay, C. (2003). Family Strain, Gender, and Delinquency. *Sociological Perspectives*, 46, 107-135. ([http:// www. Jstor.org/stable/ 1389751](http://www.Jstor.org/stable/1389751) adresinden

alınmıştır)

- İçli, T. (2007). *Kriminoloji*. Ankara : Sözkese matbaacılık.
- İçli, T. (2009). *Çocuk Suç ve Sokak*. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
- Maschi, T. ve Bradley, J. (2008). Unraveling The Link Between Trauma And Delinquency. *Youth Violence And Juvenile Justice* 6: 136. (http:yvj.sagepub.com/content/6/2/136 adresinden alınmıştır)
- Norland, S. ve Shover, N. (1979). Intrafamily Conflict and Delinquency. *The Pacific Sociological Review*, 22, 233- 240. (http: // www. Jstor.org/stable/1388880 adresinden alınmıştır)
- Öntaş, Ö. (2004). *Çocuk Hakları ve Sosyal Hizmeti Güçlendirme Yaklaşımı Bağlamında Suça yönelen Çocuk ve Polis İlişkisi*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Palmore, E.D. ve Hammond, P. E.(1964). Interacting Factors in Juvenile Delinquency. *American Sociological Review*, 29, 848-854. .(http: // www. Jstor.org/stable/ 2090867 adresinden alınmıştır)
- Rankin, J. (1983). The Family Context of Delinquency. *Sociological Problems*, 30, 466-479. (http: // [www.Jstor.org/](http://www.Jstor.org/stable/800115) stable/800115 adresinden alınmıştır)
- Shulman, H. M. (1949). The Family and Juvenile Delinquency. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. Vol. 261, Sage Publications.(http: // www. Jstor.org/stable adresinden alınmıştır)
- Simons, R. Ve Johnson, C.(1994). Harsh Corporal Punishment versus Quality of Parental Involvement as Explanation of Adolescent Maladjustment. *Journal of Marriage and Family*, 56, 591-607. (http: // www. Jstor.org/stable/352870 adresinden alınmıştır)
- Uluğtekin, S. (1991). *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma*. Ankara: Bizim Büro
- Vito, G. F., Maahs, J. R. ve Holmes, R. M. (2007). *Criminology*. Canada. Jones and Barlett Publishers.
- Walsh, A., ve Ellis, L. (2007). *Criminology*. London: Sage Publication

Warr, M. (1993). Parents, Peers and Delinquency. *Social Forces*, 72, 247-264. (
[http:// www. Jstor.org/stable/ 2580168](http://www.Jstor.org/stable/2580168) adresinden alınmıştır.)

EKLER

EK-1

Çapraz tablo 1 Suç türleri ile babasını örnek alır mıydı çapraz tablosu

			Suç Tipi							Toplam
			cinayet	adam yaralamaya teşebbüs	cinsel suç	hırsızlık	yağma	gasp	uyuşturucu	
tutuklanmadan önce babasını örnek alır mıydı	kesinlikle evet	Sayı	1	2	3	1	1	2	1	11
		% Satır	9,1%	18,2%	27,3%	9,1%	9,1%	18,2%	9,1%	100,0%
		% Sütun	14,3%	33,3%	21,4%	11,1%	33,3%	11,8%	11,1%	16,9%
		% Toplam	1,5%	3,1%	4,6%	1,5%	1,5%	3,1%	1,5%	16,9%
	bazen evet	Sayı	3	1	7	3	1	9	4	28
		% Satır	10,7%	3,6%	25,0%	10,7%	3,6%	32,1%	14,3%	100,0%
		% Sütun	42,9%	16,7%	50,0%	33,3%	33,3%	52,9%	44,4%	43,1%
		% Toplam	4,6%	1,5%	10,8%	4,6%	1,5%	13,8%	6,2%	43,1%
	hayır	Sayı	0	0	1	2	0	0	2	5
		% Satır	,0%	,0%	20,0%	40,0%	,0%	,0%	40,0%	100,0%
		% Sütun	,0%	,0%	7,1%	22,2%	,0%	,0%	22,2%	7,7%
		% Toplam	,0%	,0%	1,5%	3,1%	,0%	,0%	3,1%	7,7%
	kesinlikle hayır	Sayı	3	3	2	1	0	5	2	16
		% Satır	18,8%	18,8%	12,5%	6,3%	,0%	31,3%	12,5%	100,0%
		% Sütun	42,9%	50,0%	14,3%	11,1%	,0%	29,4%	22,2%	24,6%
		% Toplam	4,6%	4,6%	3,1%	1,5%	,0%	7,7%	3,1%	24,6%
	uygun değil	Sayı	0	0	1	2	1	1	0	5
		% Satır	,0%	,0%	20,0%	40,0%	20,0%	20,0%	,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,033(a)	24	,518
Likelihood Ratio	24,087	24	,457
Linear-by-Linear Association	,000	1	,989
N of Valid Cases	65		

a 33 cells (94,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,23.

Çapraz tablo 2 Suç türleri ile anne baba birlikte mi çapraz tablosu

			suç tipi							Toplam
			cinayet	adam yaralamaya teşebbüs	cinsel suç	hırsızlık	yağma	gasp	uyuşturucu	
anne baba birlikte mi	evet	Sayı	6	3	11	5	2	10	8	45
		% Satır	13,3%	6,7%	24,4%	11,1%	4,4%	22,2%	17,8%	100,0%
		% Sütun	85,7%	50,0%	78,6%	55,6%	66,7%	58,8%	88,9%	69,2%
		% Toplam	9,2%	4,6%	16,9%	7,7%	3,1%	15,4%	12,3%	69,2%
	hayır	Sayı	1	3	3	4	1	7	1	20
		% Satır	5,0%	15,0%	15,0%	20,0%	5,0%	35,0%	5,0%	100,0%
		% Sütun	14,3%	50,0%	21,4%	44,4%	33,3%	41,2%	11,1%	30,8%
		% Toplam	1,5%	4,6%	4,6%	6,2%	1,5%	10,8%	1,5%	30,8%
Toplam		Sayı	7	6	14	9	3	17	9	65
		% Satır	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,804(a)	6	,445
Likelihood Ratio	6,136	6	,408
Linear-by-Linear Association	,011	1	,916
N of Valid Cases	65		

a 9 cells (64,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,92.

Çapraz tablo 3

Suç türleri ile tutuklanmadan önce anne babasıyla duygu düşünce paylaşır mıydı çapraz tablosu

			suç tipi						Toplam	
			cinayet	adam yaralamaya teşebbüs	cinsel suç	hırsızlık	yağma	gasp		uyuşturucu
tutuklanmadan önce anne babasıyla duygu düşünce paylaşır mıydı	hiç	Sayı	3	1	2	4	1	7	3	21
		% Satır	14,3%	4,8%	9,5%	19,0%	4,8%	33,3%	14,3%	100,0%
		% Sütun	42,9%	16,7%	14,3%	44,4%	33,3%	41,2%	33,3%	32,3%
		% Toplam	4,6%	1,5%	3,1%	6,2%	1,5%	10,8%	4,6%	32,3%
	bazen	Sayı	3	5	9	2	2	6	5	32
		% Satır	9,4%	15,6%	28,1%	6,3%	6,3%	18,8%	15,6%	100,0%
		% Sütun	42,9%	83,3%	64,3%	22,2%	66,7%	35,3%	55,6%	49,2%
		% Toplam	4,6%	7,7%	13,8%	3,1%	3,1%	9,2%	7,7%	49,2%
	çoğu kez	Sayı	1	0	3	2	0	3	1	10
		% Satır	10,0%	,0%	30,0%	20,0%	,0%	30,0%	10,0%	100,0%
		% Sütun	14,3%	,0%	21,4%	22,2%	,0%	17,6%	11,1%	15,4%
		% Toplam	1,5%	,0%	4,6%	3,1%	,0%	4,6%	1,5%	15,4%
	uygun değil	Sayı	0	0	0	1	0	1	0	2
		% Satır	,0%	,0%	,0%	50,0%	,0%	50,0%	,0%	100,0%
		% Sütun	,0%	,0%	,0%	11,1%	,0%	5,9%	,0%	3,1%
		% Toplam	,0%	,0%	,0%	1,5%	,0%	1,5%	,0%	3,1%
Toplam	Sayı	7	6	14	9	3	17	9	65	
	% Satır	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%	
	% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,996(a)	18	,792
Likelihood Ratio	15,132	18	,653
Linear-by-Linear Association	,032	1	,859
N of Valid Cases	65		

a 25 cells (89,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,09.

Çapraz tablo 4

Suç türleri ile tutuklanmadan önce anne babasıyla ilişkisinin çapraz tablosu

			suç tipi							Toplam
			cinayet	adam yaralamaya teşebbüs	cinsel suç	hırsızlık	yağma	gasp	uyuşturucu	
tutuklanmadan önce anne babasıyla ilişki	çok yakın	Sayı	1	2	7	2	0	5	2	19
		% Satır	5,3%	10,5%	36,8%	10,5%	,0%	26,3%	10,5%	100,0%
		% Sütun	14,3%	33,3%	50,0%	22,2%	,0%	29,4%	22,2%	29,2%
		% Toplam	1,5%	3,1%	10,8%	3,1%	,0%	7,7%	3,1%	29,2%
	biraz yakın	Sayı	4	3	6	5	3	8	6	35
		% Satır	11,4%	8,6%	17,1%	14,3%	8,6%	22,9%	17,1%	100,0%
		% Sütun	57,1%	50,0%	42,9%	55,6%	100,0%	47,1%	66,7%	53,8%
		% Toplam	6,2%	4,6%	9,2%	7,7%	4,6%	12,3%	9,2%	53,8%
	hiç yakın değil	Sayı	2	1	1	1	0	3	1	9
		% Satır	22,2%	11,1%	11,1%	11,1%	,0%	33,3%	11,1%	100,0%
		% Sütun	28,6%	16,7%	7,1%	11,1%	,0%	17,6%	11,1%	13,8%
		% Toplam	3,1%	1,5%	1,5%	1,5%	,0%	4,6%	1,5%	13,8%
	uygun değil	Sayı	0	0	0	1	0	1	0	2
		% Satır	,0%	,0%	,0%	50,0%	,0%	50,0%	,0%	100,0%
		% Sütun	,0%	,0%	,0%	11,1%	,0%	5,9%	,0%	3,1%
		% Toplam	,0%	,0%	,0%	1,5%	,0%	1,5%	,0%	3,1%
Toplam		Sayı	7	6	14	9	3	17	9	65

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,569(a)	18	,869
Likelihood Ratio	12,587	18	,816
Linear-by-Linear Association	,093	1	,761
N of Valid Cases	65		

a. 26 cells (92,9%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,09.

Çapraz tablo 5

Suç türleriyle ailesinden dayak yiyor muydu çapraz tablosu

		suç tipi							Toplam	
		cinayet	adam yaralamaya teşebbüs	cinsel suç	hırsızlık	yağma	gasp	uyuşturucu		
ailesinden dayak yediği olur muydu	evet	Sayı	3	1	4	3	1	6	2	20
		% Satır	15,0%	5,0%	20,0%	15,0%	5,0%	30,0%	10,0%	100,0%
		% Sütun	42,9%	16,7%	28,6%	33,3%	33,3%	35,3%	22,2%	30,8%
		% Toplam	4,6%	1,5%	6,2%	4,6%	1,5%	9,2%	3,1%	30,8%
	hayır	Sayı	4	5	10	6	2	11	7	45
		% Satır	8,9%	11,1%	22,2%	13,3%	4,4%	24,4%	15,6%	100,0%
		% Sütun	57,1%	83,3%	71,4%	66,7%	66,7%	64,7%	77,8%	69,2%
		% Toplam	6,2%	7,7%	15,4%	9,2%	3,1%	16,9%	10,8%	69,2%
Toplam		Sayı	7	6	14	9	3	17	9	65
		% Satır	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,581(a)	6	,954
Likelihood Ratio	1,637	6	,950
Linear-by-Linear Association	,028	1	,867
N of Valid Cases	65		

a 9 cells (64,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,92.

Çapraz tablo 6

Suç türleri ile dayağa maruz kaldıysa hangi sıklıkta çapraz tablosu

			suç tipi							Toplam
			cinayet	adam yaralamaya teşebbüs	cinsel suç	hırsızlık	yağma	gasp	uyuşturucu	
dayağa maruz kaldı ise hangi sıklıkla	ayda 1-2 defa	Sayı	1	1	4	2	1	4	2	15
		% Satır	6,7%	6,7%	26,7%	13,3%	6,7%	26,7%	13,3%	100,0%
		% Sütun	14,3%	16,7%	28,6%	22,2%	33,3%	23,5%	22,2%	23,1%
		% Toplam	1,5%	1,5%	6,2%	3,1%	1,5%	6,2%	3,1%	23,1%
	ayda 3-4 defa	Sayı	2	0	0	0	0	0	0	2
		% Satır	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		% Sütun	28,6%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	3,1%
		% Toplam	3,1%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	3,1%
	ayda 5-6 ya da daha fazla	Sayı	0	0	0	1	0	2	0	3
		% Satır	,0%	,0%	,0%	33,3%	,0%	66,7%	,0%	100,0%
		% Sütun	,0%	,0%	,0%	11,1%	,0%	11,8%	,0%	4,6%
		% Toplam	,0%	,0%	,0%	1,5%	,0%	3,1%	,0%	4,6%
	uygun değil	Sayı	4	5	10	6	2	11	7	45
		% Satır	8,9%	11,1%	22,2%	13,3%	4,4%	24,4%	15,6%	100,0%
		% Sütun	57,1%	83,3%	71,4%	66,7%	66,7%	64,7%	77,8%	69,2%
		% Toplam	6,2%	7,7%	15,4%	9,2%	3,1%	16,9%	10,8%	69,2%
Toplam		Sayı	7	6	14	9	3	17	9	65
		% Satır	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	22,232(a)	18	,222
Likelihood Ratio	15,584	18	,622
Linear-by-Linear Association	,032	1	,858
N of Valid Cases	65		

a 24 cells (85,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,09.

Çapraz tablo 7

Suç türleri ile tutuklanmadan önce annesi şiddete maruz kalır mıydı çapraz tablosu

			suç tipi						Toplam	
			cinayet	adam yaralamaya teşebbüs	cinsel suç	hırsızlık	yağma	gasp		uyuşturucu
tutuklanmadan önce annesi şiddete maruz kalır mıydı	hiç olmazdı	Sayı	3	3	12	5	1	11	7	42
		% Satır	7,1%	7,1%	28,6%	11,9%	2,4%	26,2%	16,7%	100,0%
		% Sütun	42,9%	50,0%	85,7%	55,6%	33,3%	64,7%	77,8%	64,6%
		% Toplam	4,6%	4,6%	18,5%	7,7%	1,5%	16,9%	10,8%	64,6%
	ara sıra	Sayı	3	3	1	0	1	4	1	13
		% Satır	23,1%	23,1%	7,7%	,0%	7,7%	30,8%	7,7%	100,0%
		% Sütun	42,9%	50,0%	7,1%	,0%	33,3%	23,5%	11,1%	20,0%
		% Toplam	4,6%	4,6%	1,5%	,0%	1,5%	6,2%	1,5%	20,0%
	çoğu kez	Sayı	1	0	0	2	0	1	1	5
		% Satır	20,0%	,0%	,0%	40,0%	,0%	20,0%	20,0%	100,0%
		% Sütun	14,3%	,0%	,0%	22,2%	,0%	5,9%	11,1%	7,7%
		% Toplam	1,5%	,0%	,0%	3,1%	,0%	1,5%	1,5%	7,7%
	uygun değil	Sayı	0	0	1	2	1	1	0	5
		% Satır	,0%	,0%	20,0%	40,0%	20,0%	20,0%	,0%	100,0%
		% Sütun	,0%	,0%	7,1%	22,2%	33,3%	5,9%	,0%	7,7%
		% Toplam	,0%	,0%	1,5%	3,1%	1,5%	1,5%	,0%	7,7%
Toplam		Sayı	7	6	14	9	3	17	9	65
		% Satır	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	22,348(a)	18	,217
Likelihood Ratio	23,901	18	,158
Linear-by-Linear Association	,072	1	,789
N of Valid Cases	65		

a. 24 cells (85,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,23.

Çapraz tablo 8

Suç türleri ile tutuklanmadan önce anne babası nerede kiminle olduğunu bilir miydi çapraz tablosu

			suç tipi						Toplam	
			cinayet	adam yaralamaya teşebbüs	cinsel suç	hırsızlık	yağma	gasp		uyuşturucu
tutuklanmadan önce anne babası, nerede olduğunu ne yaptığını bilir miydi	hiç bilmezdi	Sayı	3	1	3	6	2	5	5	25
		% Satır	12,0%	4,0%	12,0%	24,0%	8,0%	20,0%	20,0%	100,0%
		% Sütun	42,9%	16,7%	21,4%	66,7%	66,7%	29,4%	55,6%	38,5%
		% Toplam	4,6%	1,5%	4,6%	9,2%	3,1%	7,7%	7,7%	38,5%
	bazen bilirdi	Sayı	2	2	3	1	1	7	4	20
		% Satır	10,0%	10,0%	15,0%	5,0%	5,0%	35,0%	20,0%	100,0%
		% Sütun	28,6%	33,3%	21,4%	11,1%	33,3%	41,2%	44,4%	30,8%
		% Toplam	3,1%	3,1%	4,6%	1,5%	1,5%	10,8%	6,2%	30,8%
	çoğu kez bilirdi	Sayı	2	3	8	1	0	4	0	18
		% Satır	11,1%	16,7%	44,4%	5,6%	,0%	22,2%	,0%	100,0%
		% Sütun	28,6%	50,0%	57,1%	11,1%	,0%	23,5%	,0%	27,7%
		% Toplam	3,1%	4,6%	12,3%	1,5%	,0%	6,2%	,0%	27,7%
	uygun değil	Sayı	0	0	0	1	0	1	0	2
		% Satır	,0%	,0%	,0%	50,0%	,0%	50,0%	,0%	100,0%
		% Sütun	,0%	,0%	,0%	11,1%	,0%	5,9%	,0%	3,1%
		% Toplam	,0%	,0%	,0%	1,5%	,0%	1,5%	,0%	3,1%
Toplam	Sayı	7	6	14	9	3	17	9	65	
	% Satır	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%	
	% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,374(a)	18	,261
Likelihood Ratio	24,254	18	,147
Linear-by-Linear Association	2,069	1	,150
N of Valid Cases	65		

a 25 cells (89,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,09

Çapraz tablo 9

Suç türleri ile anne baba ya da akrabalarından tutuklanmış olan var mı çapraz tablosu

			suç tipi						Toplam	
			cinayet	adam yaralamaya teşebbüs	cinsel suç	hırsızlık	yağma	gasp		uyuşturucu
anne baba ya da akrabalarından tutuklanmış olan var mı	evet	Sayı	3	4	8	5	2	12	6	40
		% Satır	7,5%	10,0%	20,0%	12,5%	5,0%	30,0%	15,0%	100,0%
		% Sütun	42,9%	66,7%	57,1%	55,6%	66,7%	70,6%	66,7%	61,5%
		% Toplam	4,6%	6,2%	12,3%	7,7%	3,1%	18,5%	9,2%	61,5%
	hayır	Sayı	4	2	6	4	1	5	3	25
		% Satır	16,0%	8,0%	24,0%	16,0%	4,0%	20,0%	12,0%	100,0%
		% Sütun	57,1%	33,3%	42,9%	44,4%	33,3%	29,4%	33,3%	38,5%
		% Toplam	6,2%	3,1%	9,2%	6,2%	1,5%	7,7%	4,6%	38,5%
Toplam		Sayı	7	6	14	9	3	17	9	65
		% Satır	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,071(a)	6	,913
Likelihood Ratio	2,057	6	,914
Linear-by-Linear Association	1,220	1	,269
N of Valid Cases	65		

a 8 cells (57,1%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,15.

Çapraz tablo 10

Suç türleri ile tutuklanmadan önce akrabalarından madde bağımlısı olan var mıydı çapraz tablosu

			suç tipi						Toplam	
			cinayet	adam yaralamaya teşebbüs	cinsel suç	hırsızlık	yağma	gasp		uyuşturucu
tutuklanmadan önce akrabalarından madde bağımlısı olan var mıydı	evet	Sayı	1	1	2	1	1	4	3	13
		% Satır	7,7%	7,7%	15,4%	7,7%	7,7%	30,8%	23,1%	100,0%
		% Sütun	14,3%	16,7%	14,3%	11,1%	33,3%	23,5%	33,3%	20,0%
		% Toplam	1,5%	1,5%	3,1%	1,5%	1,5%	6,2%	4,6%	20,0%
	hayır	Sayı	6	5	12	8	2	13	6	52
		% Satır	11,5%	9,6%	23,1%	15,4%	3,8%	25,0%	11,5%	100,0%
		% Sütun	85,7%	83,3%	85,7%	88,9%	66,7%	76,5%	66,7%	80,0%
		% Toplam	9,2%	7,7%	18,5%	12,3%	3,1%	20,0%	9,2%	80,0%
Toplam		Sayı	7	6	14	9	3	17	9	65
		% Satır	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,380(a)	6	,882
Likelihood Ratio	2,315	6	,889
Linear-by-Linear Association	1,430	1	,232
N of Valid Cases	65		

a 9 cells (64,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,60.

Çapraz tablo 11

Suç türleri ile arkadaşlarından tutuklanmış ya da hapse girmiş olan var mı çapraz tablosu

		suç tipi							Toplam	
		cinayet	adam yaralamaya teşebbüs	cinsel suç	hırsızlık	yağma	gasp	uyuşturucu		
arkadaşlarından tutuklanmış ya da polisle başı deritte olan var mı	evet	Sayı	4	1	7	8	3	14	6	43
		% Satır	9,3%	2,3%	16,3%	18,6%	7,0%	32,6%	14,0%	100,0%
		% Sütun	57,1%	16,7%	50,0%	88,9%	100,0%	82,4%	66,7%	66,2%
		% Toplam	6,2%	1,5%	10,8%	12,3%	4,6%	21,5%	9,2%	66,2%
	hayır	Sayı	3	5	7	1	0	3	3	22
		% Satır	13,6%	22,7%	31,8%	4,5%	,0%	13,6%	13,6%	100,0%
		% Sütun	42,9%	83,3%	50,0%	11,1%	,0%	17,6%	33,3%	33,8%
		% Toplam	4,6%	7,7%	10,8%	1,5%	,0%	4,6%	4,6%	33,8%
Toplam		Sayı	7	6	14	9	3	17	9	65
		% Satır	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,054(a)	6	,029
Likelihood Ratio	15,245	6	,018
Linear-by-Linear Association	4,966	1	,026
N of Valid Cases	65		

a 9 cells (64,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,02.

Çapraz tablo 12

Suç türleri ile arkadaşları arasında alkol ya da madde kullanan var mı çapraz tablosu

			suç tipi						Toplam	
			cinayet	adam yaralamaya teşebbüs	cinsel suç	hırsızlık	yağma	gasp		uyuşturucu
arkadaşları arasında alkol ya da madde kullanan var mı	yalnız alkol	Sayı	0	0	3	1	0	1	1	6
		% Satır	,0%	,0%	50,0%	16,7%	,0%	16,7%	16,7%	100,0%
		% Sütun	,0%	,0%	21,4%	11,1%	,0%	5,9%	11,1%	9,2%
		% Toplam	,0%	,0%	4,6%	1,5%	,0%	1,5%	1,5%	9,2%
	yalnız madde	Sayı	0	1	0	2	0	0	0	3
		% Satır	,0%	33,3%	,0%	66,7%	,0%	,0%	,0%	100,0%
		% Sütun	,0%	16,7%	,0%	22,2%	,0%	,0%	,0%	4,6%
		% Toplam	,0%	1,5%	,0%	3,1%	,0%	,0%	,0%	4,6%
	alkol ve madde	Sayı	5	2	5	4	2	14	7	39
		% Satır	12,8%	5,1%	12,8%	10,3%	5,1%	35,9%	17,9%	100,0%
		% Sütun	71,4%	33,3%	35,7%	44,4%	66,7%	82,4%	77,8%	60,0%
		% Toplam	7,7%	3,1%	7,7%	6,2%	3,1%	21,5%	10,8%	60,0%
	hiçbiri	Sayı	2	3	6	2	1	2	1	17
		% Satır	11,8%	17,6%	35,3%	11,8%	5,9%	11,8%	5,9%	100,0%
		% Sütun	28,6%	50,0%	42,9%	22,2%	33,3%	11,8%	11,1%	26,2%
		% Toplam	3,1%	4,6%	9,2%	3,1%	1,5%	3,1%	1,5%	26,2%
Toplam		Sayı	7	6	14	9	3	17	9	65
		% Satır	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,815(a)	18	,161
Likelihood Ratio	23,567	18	,170
Linear-by-Linear Association	,919	1	,338
N of Valid Cases	65		

a 24 cells (85,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,14.

Çapraz tablo 13

Suç türleri ile alkol ya da madde kullanır mıydınız çapraz tablosu

			suç tipi							Toplam
			cinayet	adam yaralamaya teşebbüs	cinsel suç	hırsızlık	yağma	gasp	uyuşturucu	
alkol ya da madde kullanır mıydınız	yalnızca alkol	Sayı	0	2	2	2	0	3	0	9
		% Satır	,0%	22,2%	22,2%	22,2%	,0%	33,3%	,0%	100,0%
		% Sütun	,0%	33,3%	14,3%	22,2%	,0%	17,6%	,0%	13,8%
		% Toplam	,0%	3,1%	3,1%	3,1%	,0%	4,6%	,0%	13,8%
	yalnızca madde	Sayı	1	1	0	1	0	0	2	5
		% Satır	20,0%	20,0%	,0%	20,0%	,0%	,0%	40,0%	100,0%
		% Sütun	14,3%	16,7%	,0%	11,1%	,0%	,0%	22,2%	7,7%
		% Toplam	1,5%	1,5%	,0%	1,5%	,0%	,0%	3,1%	7,7%
	alkol ve madde	Sayı	3	0	3	3	2	8	5	24
		% Satır	12,5%	,0%	12,5%	12,5%	8,3%	33,3%	20,8%	100,0%
		% Sütun	42,9%	,0%	21,4%	33,3%	66,7%	47,1%	55,6%	36,9%
		% Toplam	4,6%	,0%	4,6%	4,6%	3,1%	12,3%	7,7%	36,9%
	hiçbiri	Sayı	3	3	9	3	1	6	2	27
		% Satır	11,1%	11,1%	33,3%	11,1%	3,7%	22,2%	7,4%	100,0%
		% Sütun	42,9%	50,0%	64,3%	33,3%	33,3%	35,3%	22,2%	41,5%
		% Toplam	4,6%	4,6%	13,8%	4,6%	1,5%	9,2%	3,1%	41,5%
Toplam		Sayı	7	6	14	9	3	17	9	65
		% Satır	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	10,8%	9,2%	21,5%	13,8%	4,6%	26,2%	13,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	19,432(a)	18	,366
Likelihood Ratio	25,040	18	,124
Linear-by-Linear Association	,189	1	,664
N of Valid Cases	65		

a. 24 cells (85,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,23.

Ek-2

Anket Soruları

Doğum Tarihi..... Doğum yeri

Kuruma gelmeden önce Yaşadığınız il:..... ilçe.....

Cinsiyeti: Erkek () Kız ()

Görüşme Tarihi:

1- Eğitim durumunuz nedir?

a. Okur yazar değil b. Okuryazar c. İlköğretim öğrencisi

d. İlköğretim mezunu e. Ortaokul mezunu f. Lise öğrencisi

g. Lise mezunu h. Diğer

2- Hiç okula gitmediyse sebebi: a. Ailesi izin vermedi b. Ekonomik nedenler

c. Kendisi istemedi d. Diğer.....

3- Öz anneniz ; a. Yaşıyor b. Yaşamıyor c. Bilmiyorum

4- Öz babanız; a. Yaşıyor b. Yaşamıyor c. Bilmiyorum

5- Öz anne- babanız birlikte mi yaşıyor? a. Evet b. Hayır c. Bilmiyorum

6- Öz anne- babanın şu andaki medeni durumu;

a. Evli b. Ayrı yaşıyor c. Boşanmış d. Ölüm nedeniyle ayrıldılar

7- Anne birden fazla kere evlenmiş mi: Evet () Hayır () Bilmiyor ()

Evet ise, kaç kere: a. 1 kez b. 2 kez c. 3 ve daha fazla

8- Baba birden fazla kere evlenmiş mi: Evet () Hayır () Bilmiyor ()

Evet ise, kaç kere: a. Bir kez b. 2 kez c. 3 ve daha fazla

9- Öz annenizin eğitim durumu nedir?

a. Okur yazar değil b. Okur yazar c. İlköğretim terk

d. İlk okul mezunu e. Ortaokul terk f. Ortaokul mezunu

g. Lise terk h. Lise mezunu i. Üniversite mezunu

j. Diğer.....

10- Öz babanızın eğitim durumu nedir?

- a. Okur yazar değil b. Okur yazar c. İlköğretim terk
d. İlk okul mezunu e. Ortaokul terk f. Ortaokul mezunu
g. Lise terk h. Lise mezunu i. Üniversite mezunu
j. Diğer.....

11- Öz babanızın iş durumu aşağıdakilerden hangisine uyuyor?

- a. Düzenli olarak çalışıyor b. İş buldukça zaman zaman çalışıyor
c. İşsiz d. Emekli e. Diğer.....

12- Öz annenizin iş durumu aşağıdakilerden hangisine uyuyor?

- a. Ev hanımı b. İş buldukça zaman, zaman çalışıyor c. İşsiz
d. Emekli e. Diğer.....

13- Ailenizin şu anda oturduğu yer:

- a.Köy..... b.Kasaba..... c.İlçe.....
d.İl.....

14- Oturdukları yerin mülkiyeti: a. Ev sahibi b. Kiracı c. Diğer.....

15- Ailenizin yaşadığı evin tipi: a. Müstakil b. Apartman dairesi
c. Gecekondu d. Diğer

16- Ailenizin yaşadığı evin oda sayısı: a. 1 b. 2 c. 3 d. 4 e. 5 ve daha fazla

17- Evin nüfusu (siz dahil): a. 1 b. 2 c. 3 d. 4 e. 5 f. 6 g. 7 ve daha fazla

18- Evde yaşayanların kimler olduğu: (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- a. Anne b. Baba c. Kardeşler d. Dede
e. Büyükbaba f. Anneanne g. Büyükanne h. Anne tarafı akrabalar
h. Baba tarafı akrabalar j. Diğer

19- Tutuklanmadan önce babanızı örnek alır mıydınız ve büyüyünce babanızın olduğu gibi biri olmak ister miydiniz?

- a. Kesinlikle onun olduğu gibi biri olmak isterdim
- b. Bazen onun olduğu gibi biri olmak isterdim
- c. onun olduğu gibi biri olmak istemezdim
- d. kesinlikle onun olduğu gibi biri olmak istemezdim

20- Tutuklanmadan önce anneniz ya da babanızla duygu, düşünce ve sırlarınızı paylaşırmıydınız?

- a. Hiç Paylaşmazdım
- b. Bazen paylaşırdım
- c. Çoğu kez paylaşırdım

21- Tutuklanmadan önce anne ya da babamla ilişkim....

- a. çok yakındı
- b. Biraz yakındı
- c. Hiç yakın değildi

22- Tutuklanmadan önce siz dışarıda olduğunuzda anneniz ya da babanız sizin nerede ve kiminle beraber olduğunuzu biliyor muydu?

- a. Hiç bilmezdi
- b. Bazen bilirdi
- c. Çoğu kez bilirdi

23- Tutuklanmadan önce anne ya da babanızdan biri hiç sinir krizi geçirir miydi?

- a. evet
- b. hayır

24- Tutuklanmadan önce anne ve babanız arasında şiddetli kavgalar (annenizin dayak yediği) olur muydu?

- a. Hiç olmazdı b. Ara sıra olurdu c. Çoğu kez olurdu

25- Ailenizden dayak yediğiniz olur muydu? A. evet b. Hayır

Cevabınız evetse kim dayak atıyordu?

- a. Annem b. Babam c. Ablam d. Ağabeyim e. Diğer.....

26- Dayağa maruz kaldıysanız hangi sıklıkla?

- a. Ayda 1-2 defa

- b. ayda 3-4 defa

- c. Ayda 5-6 ya da daha fazla

27- Anne, baban ya da akrabalarından tutuklanmış ya da hapse girmiş olan var mı?

a. evet b. Hayır

28- Cevabın evetse kim?

a. Annem, b. Babam, c. Kız kardeşim d. Erkek kardeşim d) Akrabalarım
dan biri..... e. Diğer.....

29- Tutuklanmadan önce anne, baban ya da kardeşlerinden birinin madde bağımlılığı
(alkol, kokain, esrar, hap veya uyuşturucu madde kullanımı gibi) var mıydı? a.
Evet b. Hayır

30- Cevabın evetse

a. Annem alkol kullanırdı b. Babam alkol kullanırdı c. Kardeşim (ablam, ağabeyim ya
da küçük kardeşim) alkol kullanırdı d. Annem madde kullanırdı e. Babam madde
kullanırdı

f. kardeşim (abim, ablam veya küçük kardeşim) madde kullanırdı

31- Arkadaşlarınız arasında alkol ve/ veya madde (esrar, bali ve hap gibi) kullanan var
mıydı?

a. Evet alkol kullanan vardı, b. Madde kullanan vardı, c. İkisini de kullanan vardı,
d. İkisini de kullanan yoktu.

32. Arkadaşlarınızdan içeri dūřmüř, tutuklanmış ya da polisle başı derde girmiş olan varmı?

a. evet var b. hayır yok

32- Alkol ya da madde (esrar, eroin, bali, hap gibi) kullanır mıydınız?

a. Evet alkol kullanırdım b. evet madde (esrar, bali ve hap gibi) kullanırdım c. Her ikisini de kullanırdım d. İkisini de kullanmazdım

Ek-3

Mülakat Soruları

Cinsiyeti: Kız () Erkek ()

Doğum Tarihi:

- 1- Eğitim durumunuz nedir?
- 2- Öz anne ve babanız sağ mı?
- 3- Anneniz birden fazla kere evlenmiş mi?
- 4- Babanız birden fazla kere evlenmiş mi?
- 5- Öz anne ve babanız birlikte mi yaşıyor?
- 6- Öz annenizin eğitim durumu nedir?
- 7- Öz babanızın eğitim durumu nedir?
- 8- Öz babanızın iş durumu nedir?
- 9- Öz annenizin iş durumu nedir?
- 10- Ailenizin şu anda oturduğu yer?

11- Evin nüfusu kaç kişi?

12- Tutuklanmadan önce babanızı örnek alır mıydınız ve büyüncü babanızın olduğu gibi biri olmak ister miydiniz?

13- Tutuklanmadan önce anneniz ya da babanızla duygu, düşünce ve sırlarınızı paylaşır mıydınız?

14- Tutuklanmadan önce anne ya da babanızla ilişkiniz yakın mıydı?

15- Tutuklanmadan önce anne ve babanız arasında şiddetli kavgalar olur muydu?

16- Aile içi şiddete hiç maruz kaldınız mı?

17- Anne ya da babandan tutuklanmış ya da hapse girmiş olan var mı?

18- Tutuklanmadan önce anne ya da babandan birinin madde bağımlılığı (alkol ve uyuşturucu madde kullanımı gibi) var mıydı?

19- Tutuklanmadan önce siz dışarıdayken anne ya da babanız sizin nerede ve kiminle beraber olduğunuzu biliyor muydu?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Deniz Saltık

Doğum Yeri ve Tarihi : Tunceli-1980

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Boğaziçi Üniversitesi-Siyaset Bilimi ve Uluslararası ilişkiler

Yüksek Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi-Sosyoloji

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar :

İletişim

E-Posta Adresi : saltikden@hotmail.com

Tarih : Jüri Tarihi 20.01.2011